

The image shows the cover of the ctgb 2017 annual report. The background is a photograph of several hands holding a red apple. The image is overlaid with semi-transparent geometric shapes in teal, purple, and orange. The text 'ctgb' is in a white, lowercase, sans-serif font, and 'JAARVERSLAG 2017' is in a smaller, white, uppercase, sans-serif font below it.

ctgb

JAARVERSLAG 2017

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Na de tweede wereldoorlog neemt dankzij chemische bestrijdingsmiddelen de opbrengst van de oogsten toe en er is meer voedsel om de groeiende wereldbevolking te voeden. Voor de bestrijding van plagen, voor conservering en desinfectie zijn effectieve biociden voorhanden. Eind jaren vijftig begint wereldwijd het besef door te dringen dat aan de voordelen van bestrijdingsmiddelen een keerzijde zit van gezondheidsrisico's en milieuschade. Het ontbreekt aan toezicht. In 1962 neemt de Tweede Kamer daarom de bestrijdingsmiddelenwet aan. Een commissie van wetenschappers gaat de regering adviseren, ondersteund door een secretariaat: het Bureau Bestrijdingsmiddelen. Daar begint de geschiedenis van het huidige College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb).

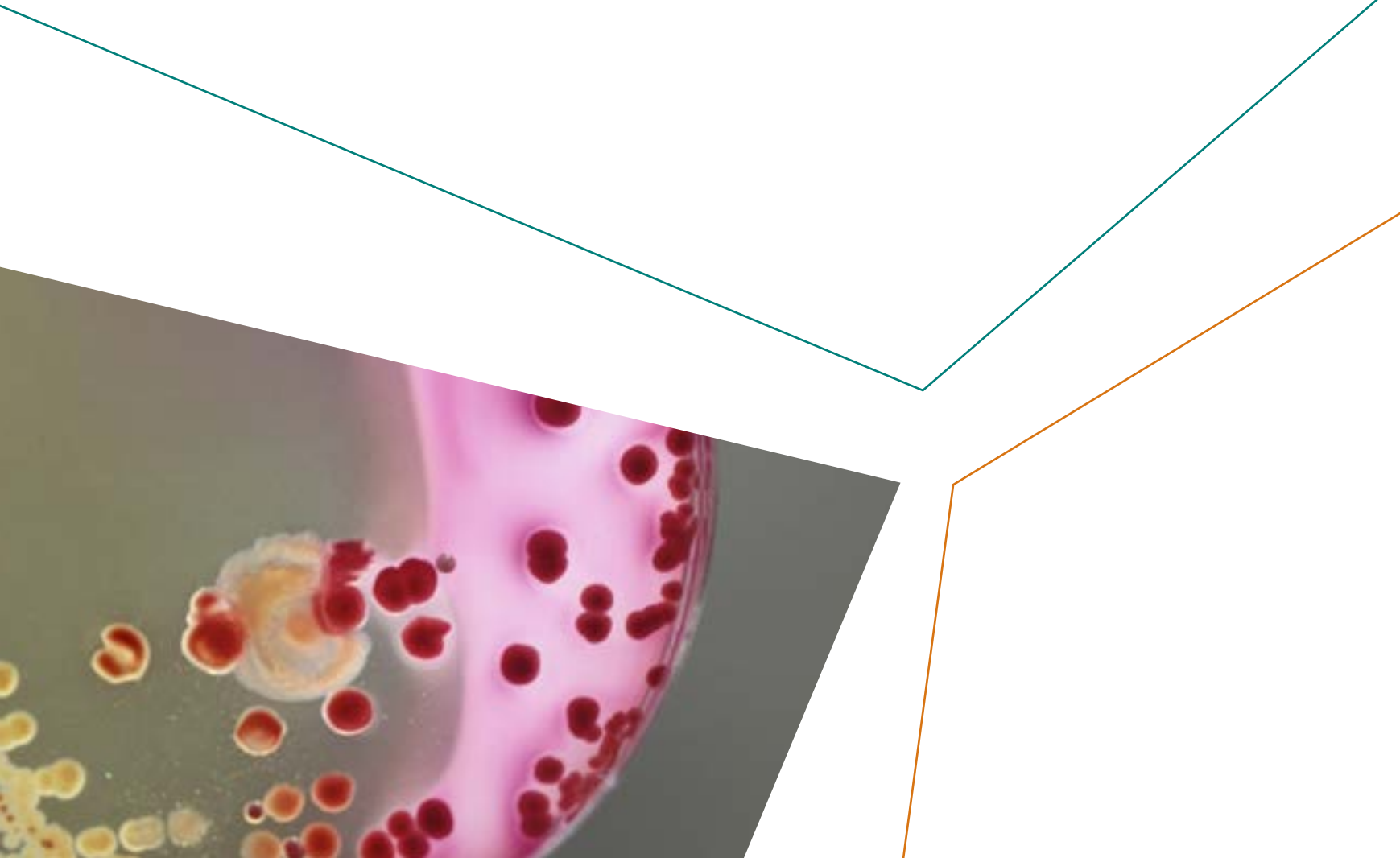
Wat begint als een secretariaat met een handvol medewerkers groeit in vijftig jaar uit tot het zelfstandig bestuursorgaan dat het nu is: de Nederlandse toelatingsautoriteit voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Met in 2017 zo'n 154 medewerkers. Wat rond de eeuwwisseling nog een organisatie is met de sfeer van een klein bedrijf waar de kerstbijeekomst wordt gehouden bij

de directeur thuis, is nu een professionele organisatie die probeert die gemoedelijkheid en verbinding te behouden en die haar hele bestaan al staat voor kwaliteit. Het Ctgb beoordeelt de risico's voor mens, dier en milieu van gewasbeschermingsmiddelen én biociden. Vallen die risico's, bij juist gebruik, binnen de in Europa en Nederland vastgestelde veiligheidsmarges, dan laat het college een middel toe tot de markt.

Het Ctgb is onafhankelijk en integer, en staat midden tussen burgers, maatschappij, industrie en politiek, agrariërs en telers, plaagdierbestrijders en ziekenhuishygiënisten. Zij allemaal moeten op het Ctgb kunnen bouwen en vertrouwen. Het beoordelingsproces is daarom – hoe complex ook – transparant, voor iedereen te controleren en openbaar zolang de wettelijke gegevensbescherming niet in het geding is. Iedereen kan inzicht krijgen in de afwegingen van het Ctgb en zien hoe het college tot een besluit komt. Daarbij zet het Ctgb in op vergaande Europese samenwerking, zodat er in alle landen gewasbeschermingsmiddelen en biociden beschikbaar zijn, die veilig zijn voor mens, dier en milieu.

JAARVERSLAG 2017

INHOUD

Voorwoord	5
Bestuursverslag	
1 Jaaroverzicht 2017 in vogelvlucht	9
2 Het college	21
2.1 Besluiten	22
2.2 Adviezen	22
2.3 Governance	23
3 Aanvragen, beoordelingen en toelatingen	25
3.1 Pre-aanvraagfase	26
3.1.1 Prognose aanvragen industrie	27
3.1.2 Pre-aanvraagdiensten	27
3.2 Intakefase	27
3.2.1 Instroom gewasbescherming	28
3.2.1 Instroom biociden	28
3.3 Beoordeling en besluit	30
3.3.1 Gewasbescherming	30
3.3.1.1 Werkzame stoffen	30
3.3.1.2 Middelen	30
3.3.2 Biociden	32
3.3.2.1 Werkzame stoffen	32
3.3.2.2 Middelen	32
3.3.3 Overige aanvragen	32
3.4 Post-aanvraagfase	33
4 Advisering en ontwikkeling uitvoeringskaders	35
5 Organisatie & personeel	41
5.1 Organisatie	41
5.2 Lerende organisatie	43
5.3 Personeel	44
6 Jaarrekening 2017	47
6.1 Balans per 31 december 2017	48
6.2 Winst- en verliesrekening 2017 (Resultatenrekening)	49
6.3 Kasstroomoverzicht over 2017	50
6.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017	51
6.5 Toelichting op de balans	54

6.6	Toelichting op de winst- en verliesrekening 2017 (Resultatenrekening)	59
6.7	Winst- en verliesrekening 2017 (Producten)	62
6.8	Toelichting op de winst- en verliesrekening 2017 (Producten)	64
6.9	In control statement Ctgb	66
6.10	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	67
7	Overige gegevens	71
8	Bijlagen	75
Bijlage 1	Missie, visie en strategie	75
Bijlage 2	Samenstelling college, commissies en Ctgb-management	77
Bijlage 3	Voortgang EU stoffen gewasbescherming	78
Bijlage 4	Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen gewasbeschermingsmiddelen	81
Bijlage 5	Voortgang EU stoffen biociden	82
Bijlage 6	Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen biociden	83
Bijlage 7	Aantal ingediende en afgehandelde overige aanvragen (gewasbescherming en biociden)	84
Bijlage 8	Bezwaren, beroepen, openbaarmakingsverzoeken en Wob-zaken	84
Bijlage 9	Overzicht beleidsadviezen	85
Bijlage 10	Sociaal jaarverslag	86
	Colofon	90

VOORWOORD

Het college bestaat op 1 januari 2018 25 jaar. De aanloop hiertoe begon in 1962 met de bestrijdingsmiddelenwet en de oprichting van het Bureau Bestrijdingsmiddelen. In 1993 werd dit bureau formeel een adviescollege en in 2000 een zelfstandig bestuursorgaan. Door de wetswijziging in 2007 kwamen de biociden-toelatingen erbij en vanaf dat moment ging het college ook Ctgb heten.

Er is destijds een heel bewuste keuze gemaakt voor het Ctgb als onafhankelijke toelatingsautoriteit en zelfstandig bestuursorgaan binnen de kaderwet. Het Ctgb heeft een publieke taak, met openbaar gezag en een eigen rechtspersoonlijkheid. De kern van het werk is de onafhankelijke oordeelsvorming. Gebaseerd op een feitelijke en wetenschappelijke onderbouwing, en werkend binnen vastgestelde Europese en nationale kaders. Dit is ook nodig voor de signalerende taken naar de departementen en de politiek, en het borgt op een goede manier de relatie met de betrokken departementen. Het Ctgb is kosteneffectief, want we brengen bij de aanvragers alleen die kosten in rekening die we daadwerkelijk maken in het beoordelingsproces. Daarmee is het Ctgb één van de weinige toelatingsautoriteiten die zich in capaciteit kan aanpassen aan de vraagontwikkeling in Europa.

Als we de periode van ons bestaan overzien, zijn er vier tendensen te herkennen: de beweging van nationaal naar meer Europees, van chemisch naar meer geïntegreerd en groen, van breed-werkend naar meer 'geïndividualiseerd' (meer digitaal) en de toename van de publieke belangstelling.

Zowel op het terrein van biociden als bij de gewasbescherming is de tendens naar Europese harmonisatie zichtbaar in nadere uitwerking op verschillende terreinen. Het aantal stoffen- en producttoelatingen onder de biocidenverordening nam fors toe en de eerste unietoelatingen van door het Ctgb beoordeelde biocidenfamilies werden vastgesteld in het Biocidal Products Committee. Bij de nieuwe aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen en stoffen, zagen we iets meer terughoudendheid. Binnen Europa werken we nauw samen met de Europese Commissie, met EFSA en ECHA. We hebben pilots afgesproken om op het breukvlak van biociden en gewasbescherming gelijktijdig en in één parallel en wellicht in de toekomst ook gezamenlijk beoordelingstraject, tot een goede en verantwoorde stofbeoor-

deling te komen, die daarna uitwaaiert via biociden of gewasbescherming naar de beoordeling en toelating van middelen. Dat past ook heel mooi bij de behoefte en tendens om waar mogelijk en verantwoord grenzen tussen biociden en gewasbescherming te laten vervagen. Bovendien sluit het aan bij de wens op beide terreinen open te staan voor nieuwe ontwikkelingen, zoals (koud) plasmatoepassingen.

In een pilot met EFSA gaan we onderzoeken of je al in de fase van de stofbeoordelingen en -toelatingen pakketten aan maatregelen kunt afspreken, bijvoorbeeld voor de glastuinbouw, gebieden met bergen of rivierdelta's, zodat de nationale toelatingsautoriteiten die kunnen gebruiken bij de toelating. Dat kan de beoordelingstijd van middelen aanzienlijk bekorten en draagt bij aan harmonisatie. Er blijven dan nog wel enkele nationaal specifieke elementen over, maar minder. Een deel van het werk dat nu gebeurt in de fase van de beoordeling en de toelating van middelen, wordt dan naar de fase van de stoftoekenning getrokken.

Op initiatief van een aantal directeuren zal – met instemming van de Europese commissie en EFSA – op het moment dat een beoordelende lidstaat de concepten van de risicobeoordeling rondstuurt in Europa, al de opinie van EFSA worden opgesteld. Dan wordt alle commentaar samengebundeld in één ronde. Dit wordt binnenkort vastgelegd. Het is inhoudelijk beter en het proces wordt daardoor verkort.

Vooraf in de gewasbescherming is de tweede tendens zichtbaar: van verduurzaming, van chemisch naar meer geïntegreerd en groen. Wij leveren vanuit de beoordeling onze bijdrage met guidances en manuals voor groene middelen, low-riskmiddelen en biostimulantia. Europees zijn de criteria voor laag-risico nu vastgesteld. We hebben ons ingezet voor een geharmoniseerde werkwijze voor de beoordeling van werkzaamheid van groene middelen. En er is de Europese lijst van basisstoffen, dus aan die kant van het spectrum zie je met de Green Deal en de lopende pilots systeembeheer een gestage voortgang van het palet aan mogelijkheden voor toegelaten middelen en stoffen. We zijn er echter nog niet. Ook de komende periode zal van het Ctgb gevraagd worden deze ingezette beweging verder te ontwikkelen en in de beoordelingspraktijk toe te passen.

De derde tendens is van breed-werkend naar meer 'geïndividualiseerd'. We zoeken naar een manier om binnen geïntegreerde plaagbestrijding met groene middelen, als dat nodig is pleksgewijs met een 'strakker' middel te kunnen corrigeren. Er draaien pilots om te onderzoeken hoe je dit kunt monitoren en meten, met een soort milieumeetlat. Op basis van die informatie kunnen wij dan volgens een verantwoord beoordelings- en toelatingsproces een specifiek middel onder bepaalde omstandigheden toelaten als pleksgewijs correctiemiddel. Met de huidige ontwikkelingen op het gebied van ICT en digitalisering moet het al mogelijk zijn bij de toelating trefzeker de maatregelen te bepalen die nodig zijn voor verantwoord gebruik. De precisering van toepassings-technieken en digital farming ontwikkelen zich in hoog tempo

in de richting van de individuele plant of het gewas, als basis voor beslissingen over de toepassing van bepaalde middelen. In de toekomst zal het er op het terrein van de plantgezondheid net zo gepreciseerd en geïndividualiseerd aan toegaan als in de farmacie en de geneeskunde. Met als perspectief een aanzienlijke reductie van de hoeveelheid gebruikte chemische middelen. Dat is uiteindelijk een effect dat mogelijk wel eens vele malen groter kan zijn en meer kan opleveren dan de welles-nietes-discussie voor of tegen 'chemie'.

Daarbij is er de vierde tendens van de toenemende publieke belangstelling. Deze wordt ook zichtbaar in de toename van het aantal bezwaar- en beroepszaken. Wij staan in beginsel voor openbaarheid en maximale transparantie, alleen bedrijfsinformatie en vertrouwelijke informatie zijn beschermd. De precisering daarvan wacht nog op gerechtelijke uitspraken. Wij zijn als Ctgb ook voor heldere spelregels. Afgelopen jaar zijn er ook stappen gezet in hoe we ons naar buiten toe presenteren, onze besluitvorming uitleggen, en met wie wij allemaal spreken en contact hebben; de toelatingendatabank en website zijn vernieuwd. Via de website en het jaarverslag verantwoorden we ons ook naar het publiek in algemene zin. Dat wordt ook door onze omgeving goed gezien en gewaardeerd.

De kern van ons werk is risicobeoordeling. Er ontstaat de laatste jaren echter steeds meer de neiging om afwegingen puur vanuit een potentieel gevaar (hazard based) te maken. Dat vervult ons met zorg, omdat wij ons oordeel baseren op feiten, op wetenschappelijke grondslagen, om volgens een risicobeoordeling met de bijbehorende normstelling tot een verantwoord gebruik te komen dat veilig is voor mens, dier en milieu: de kern van ons werk. Blootstelling en potentieel gevaar bepalen samen het daadwerkelijke risico. Het Ctgb laat niet alleen toe, maar wijst ook af: per jaar ongeveer 15% van de aangevraagde toelatingen en toepassingen. Wij zijn dus niet alleen maar een stempelmachine. Aan de andere kant, het deel van de samenleving dat alleen naar gevaar (hazard) kijkt en niet naar blootstelling (risk), houdt ons wel kritisch en scherp.

Dit alles vergt veel van de organisatie. Met daarbij ook de effecten van de Brexit, een stagnatie in de voorziene aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen en de grote toename aan biociden-

aanvragen waarbij het moment van indiening niet altijd even voorspelbaar is. Het vraagt een geweldige flexibiliteit van de medewerkers en de organisatie om over de volle breedte zo goed mogelijk, met zo kort mogelijke doorlooptijden, ons werk te doen. Dat werd de tweede helft van vorig jaar eerder weer gecompliceerder dan makkelijker, ondanks dat we daar door de werkwijze volgens Grip op planning (een planningstool) beter voor zijn toegerust. Overigens sluiten we afgelopen jaar af met een licht positief resultaat, en daar zijn wij blij om. Dat kan alleen worden bereikt door de grote inzet van al onze medewerkers.

Vanuit het college hebben we afgelopen jaar afscheid genomen van het plaatsvervangende collegelid Arnold van der Wielen. Hij is jarenlang een geweldige kennisbron voor ons geweest op het terrein van chemie en stoffen voor biociden.

ir. Johan F. de Leeuw
voorzitter

1.

JAAROVERZICHT 2017 IN VOGELVLUCHT

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) is de Nederlandse toelatingsautoriteit voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Het heeft als belangrijkste taak middelen voor de land- en tuinbouw en bijvoorbeeld desinfectiemiddelen voor ziekenhuizen of thuisgebruik, aangroeiwerende verven of middelen tegen ongedierte te beoordelen op veiligheid en effectiviteit, en een besluit te nemen om ze wel of niet toe te laten. Als het Ctgb een middel toelaat, betekent dit dat het bij juist gebruik effectief is en veilig is voor mens, dier en milieu.

In 2017 nam het college 184 besluiten over aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen en 65 voor biociden. Zo'n besluit gaat over meerdere toepassingen van een middel. Van de aangevraagde toepassingen voor gewasbeschermingsmiddelen liet het Ctgb 83% toe en van de aangevraagde toepassingen voor biociden 84%. Respectievelijk 17 en 16% van de aangevraagde toepassingen werd afgewezen of teruggetrokken door de aanvrager vanwege door het Ctgb geconstateerde risico's. Bij 59 en 33% zijn voor het besluit nog voorschriften aangescherpt, zodat consumenten en ook telers erop kunnen vertrouwen dat middelen die ze kopen en gebruiken – bij gebruik volgens voorschrift – veilig zijn. Het aantal toegelaten, afgewezen en gewijzigde toepassingen verschilde niet significant van voorgaande jaren.

De organisatie stabiliseerde. De formatie raakte op orde, waardoor er ruimte ontstond om de kennis op peil te houden en ontwikkelen. Voor het eerst sinds jaren werd het beschikbare budget voor kennisontwikkeling volledig opgebruikt. Grote projecten werden vrijwel afgerond, zoals de Middelen-, Stoffen- en Toepassingendatabank (de toelatingendatabank aangevuld met informatie over toepassingen) en Grip op planning, het planningssysteem waarmee het Ctgb ook aanvragers beter wil kunnen informeren en de doorlooptijden beter voorspellen.

Op externe factoren blijkt het lastiger grip te krijgen. De voortgang van de risicobeoordeling van de aanvragen onder de biocidenverordening liep aanvankelijk conform planning, maar later in het jaar bleek het Europese afstemmingsproces voor deze aanvragen meer tijd te nemen dan voorzien. Ook groeide de onzekerheid over de effecten van de Brexit op de vraag naar beoordelings-

capaciteit van het Ctgb. Vooral het aantal biocidenaanvragen nam sterk toe. Bij de aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen was dit minder duidelijk te zien, doordat de toename van de vraag werd versluierd door een afname van het aantal aanvragen op Europese schaal. Aanvragers staken veel tijd en energie in vernieuwing van stofaanvragen, omdat voor bijna alle dossiers een volledige herbeoordeling moest worden gedaan. Een aantal stoffen werd niet meer geplaatst, waardoor ook de middelen met die stoffen vervielen. Ook het aantal aanvragen voor nieuwe stoffen nam af, ook voor 'groene' stoffen. De aandacht was vooral gericht op behoud van het bestaande pakket aan middelen.

Harmonisatie

Het Ctgb doet zijn werk binnen de Europese kaders van de verordening voor gewasbeschermingsmiddelen en de biocidenverordening, zo nodig aangevuld met nationale wetgeving. Het werkt daarvoor samen met de European Food Safety Authority (EFSA), de European Chemicals Agency (ECHA), de toelatingsautoriteiten van de andere Europese lidstaten en in Nederland met verschillende ministeries, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en onderzoeksinstituten zoals het RIVM. Een belangrijk streven binnen de Europese samenwerking is harmonisatie. Dat wil zeggen dat middelen in alle lidstaten van de Europese Unie op dezelfde manier worden beoordeeld en toegelaten, zodat producenten, boeren, tuinders en andere gebruikers dezelfde middelen tot hun beschikking hebben en eerlijk kunnen concurreren.

De Europese verordeningen zijn niet tot in detail uitgewerkt. Voor verdere invulling worden voortdurend guidance-documenten ontwikkeld. Het Ctgb draagt actief bij aan die ontwikkeling. Afgelopen jaar maakte het zich bijvoorbeeld sterk voor een geharmoniseerde beoordeling van aangroeiwerende verven (anti-fouling) voor de pleziervaart. Terwijl voor de verfindustrie de deadline om dossiers in te dienen naderde, was daarvoor aanvankelijk nog geen Europese guidance. Op initiatief van het Ctgb ontwikkelden HSE in het Verenigd Koninkrijk en het RIVM, in samenwerking met een aantal toelatingsautoriteiten, rekensheets voor zowel zout- als zoetwaterjachthavens. In het najaar publiceerde

AANGROEIWERENDE VERVEN

Plezierjachten en zeil- en motorboten varen over het algemeen minder dan ze stilliggen in de haven. Juist in deze havens is het risico dus het grootst dat stoffen uit aangroeiwerende verf oplossen in het water en neerslaan op de bodem. Het Ctgb vroeg het RIVM hiervoor een model te ontwikkelen met zoveel mogelijk realistische gegevens. Het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Zwitserland, Frankrijk en Nederland leverden daarvoor gegevens over hun plezierhavens, zoals hoeveel schepen er liggen, hoe groot het onderwateroppervlak van de schepen is, enzovoort. Voor pleziervaart op zout water is een soortgelijk model ontwikkeld door het Verenigd Koninkrijk.

ECHA het guidance-document en de bijbehorende rekensheets, zodat aanvragers berekeningen kunnen uitvoeren voor anti-foulingproducten op jachten, zeil- en motorboten.

Uitwerking Europees beleid

Ook nieuw Europees beleid vraagt om nadere uitwerking door het Ctgb. Nadat de Europese Commissie aangaf desinfectiemiddelen om gewassen te beschermen te beschouwen als gewasbeschermingsmiddelen, werkte het Ctgb het beleid voor het toelaten van biociden die hiervoor gebruikt kunnen worden verder uit. Nieuwe biociden en bestaande biociden na herregistratie, mogen binnen de landbouw slechts gebruikt worden als ze toegelaten zijn voor *algemene* hygiëne. Een biocide dat specifiek gericht is op de be-

scherming van planten of plantaardige producten – bijvoorbeeld voor desinfectie van kassen – is dus *niet* meer mogelijk. Voor zo'n toepassing is een toelating als gewasbeschermingsmiddel nodig.

AFWIJZEN WEDERZIJDSE ERKENNINGEN VANWEGE EUROPEES KADER

Het Ctgb besluit zoveel mogelijk op basis van de geharmoniseerde regelgeving, zodat er voor telers, producenten en burgers binnen de Europese Unie gelijke mogelijkheden en concurrentieverhoudingen zijn. Discussiepunten lost het bij voorkeur in Europees overleg op en het Ctgb honoreert dan ook het overgrote deel van de aanvragen voor wederzijdse erkenning. In de juli-vergadering stonden echter drie aanvragen voor wederzijdse erkenning op de college-agenda waarin de beoordelende lidstaten vasthielden aan eigen normen die beduidend lager zijn dan Europees is bepaald. Het gebruik van deze middelen zou dus onacceptabele risico's met zich meebrengen, waardoor het college niets anders restte dan afwijzing voor gebruik in Nederland.

In de zomer stelde het Ctgb beleid vast voor biociden en gewasbeschermingsmiddelen met feromonen of lokstoffen, en verduidelijkte wanneer ze wel en geen toelating nodig hebben. Daarmee sloot het aan bij de Europese guidances en afspraken.

Semiochemicals zijn stoffen die planten, dieren en andere organismen afgeven om te lokken, gedrag te verstoren of als afweer. Verschillende biociden en gewasbeschermingsmiddelen bevatten zulke stoffen. Afhankelijk van het doel hebben ze een toelating nodig als gewasbeschermingsmiddel of als biocide. Onder de gewasbeschermingsverordening is voor vallen met lokstoffen geen toelating nodig zolang ze géén andere chemische werkzame stof bevatten, want een lokstof wordt daarin niet gezien als werkzame stof. Onder de biocidenverordening is geen toelating nodig voor vallen die uitsluitend bedoeld zijn om plaagdieren of insecten te tellen voor monitoring, maar wel zodra de vallen gebruikt worden voor bestrijding.

Desinfectiemiddelen voor handen en huid (producttype 1, menselijke hygiëne) werden onder het oude Nederlandse toetsingskader toegelaten als 'middel ter bestrijding van bacteriën, gisten, ... en virussen'. Dit heet een 'volledige virusclaim'. In de praktijk werd ervan uitgegaan dat deze middelen actief waren tegen alle bekende virussen. Onder het nieuwe Europese toetsingskader, worden hiervoor vanaf mei drie gradaties van werkzaamheid onderscheiden: volledige virusclaim, beperkte virusclaim en werking tegen omkapselde virussen. De beperkte claim zit qua werkzaamheid tussen de volledige virusclaim en de claim tegen alleen omkapselde virussen in. De middelen voor hygiënische handdesinfectie moeten voortaan werkzaam zijn in 30 tot 120 seconden. Voor chirurgische handdesinfectie zijn inwerktijden tot vijf minuten toegestaan.

In januari publiceerde ECHA een – grotendeels in Nederland (door het RIVM) ontwikkelde – guidance voor desinfectie-bijproducten, die per 1 januari 2019 van kracht wordt. Desinfectie-bijproducten ontstaan vooral bij de toepassing van gehalogeneerde biociden, en kunnen gevaar opleveren voor de volksgezondheid en het milieu. De guidance geldt voor drie productsoorten: ontsmetting van zwembadwater en afvalwater (PT2), van koelwater (PT11) en bij papierproductie (PT12). Aanvragers moeten voor deze productsoorten een risicobeoordeling aanleveren. De risicobeoordeling voor de volksgezondheid wordt gebaseerd op bekende marker-desinfectie-bijproducten, concentraties en gezondheidskundige limietwaarden. De guidance is toegespitst op ontsmetting van zwembadwater (PT2), omdat daarvoor humane

blootstelling aan desinfectie-bijproducten het meest relevant is. De milieu-risicobeoordeling is er vooral op gericht helder te krijgen hoe groot de risico's zijn voor het oppervlaktewater. Dit speelt ook bij afvalwater en bij papierproductie.

RUB-lijst

Een aparte plaats neemt in dit verband het intrekken van de zogenoemde RUB-toelatingen in. Alle gewasbeschermingsmiddelen en biociden moeten op basis van Europese verordeningen zijn beoordeeld. Nederland kende echter nog een aantal uitzonderingen. Dat zijn stoffen met toepassingen die op basis van de oude Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen (RUB) op de markt zijn. In 2012 is afgesproken dat de RUB-middelen óf op basis van de Europese verordening worden toegelaten óf van de markt verdwijnen. Sommige van deze middelen hebben jarenlang hun Nederlandse uitzonderingspositie gehad, de naderende intrekking van de regeling veroorzaakte daardoor nogal wat onrust onder gebruikers. Het Ctgb stelde daarom alles in het werk om aanvragers op de hoogte te stellen en te begeleiden bij het indienen van een reguliere aanvraag. Het legde het concept-plan om de RUB-middelen onder Europese wetgeving te brengen voor ter consultatie en organiseerde een voorlichtingsbijeenkomst. Eind oktober stemde het college in met het definitieve traject. Niet-aangemelde RUB-middelen verdwijnen na 1 oktober 2018 van de markt en mogen na 1 oktober 2019 niet meer worden gebruikt.

Unietoelating

Een noviteit zijn de eerste unietoelatingen van biocidenfamilies. De biocidenverordening biedt de mogelijkheid middelen of productfamilies in één keer in de hele Europese Unie toe te laten: een zogeheten unietoelating die door de Europese Commissie wordt afgegeven. In 2016 werd ruim de helft van het aantal aanvragen voor deze nieuwe unietoelating (27 van de 44) bij het Ctgb ingediend. Het Ctgb beet daarmee in Europa het spits af: eind 2017 behandelde het Biocidal Products Committee in Helsinki de eerste twee unietoelatingen, die in de eerste helft van 2018 worden vastgesteld.

Secretariaat van de centrale zone

Voor gewasbeschermingsmiddelen zijn elf van de dertien lidstaten in de centrale zone actief in de vergaderingen van de Central Zone

Steering Committee en de Directors Council Group. Een van de lidstaten is bij toerbeurt een jaar lang voorzitter van deze overlegstructuren. In de Directors Council Group rees het idee van een

EERSTE UNIETOELATINGEN

Begin december behandelde het Biocidal Products Committee in Helsinki de voorstellen voor de eerste twee unietoelatingen. In de eerste helft van 2018 zal het Standing Committee ze vaststellen. Voor het eerst gaat de Europese Commissie zelf middelen toelaten. Voor desinfectie van uiers voor en na het melken zijn dan twee – door het Ctgb beoordeelde – productfamilies op basis van iodine-complexen beschikbaar in de hele Europese Unie.

secretariaat van de centrale zone – dat door twee lidstaten wordt bemand – om de administratieve last te verlichten. Duitsland en Nederland boden zich aan voor een pilot vanaf 1 januari 2017. Vanwege het goede resultaat is in september besloten de pilot met nog een jaar te verlengen. Nederland en Duitsland blijven

het secretariaat bemannen. Doordat de organisatie van de overleggen nu soepeler verloopt, hopen de lidstaten gemakkelijker tot harmonisatie te kunnen komen.

Duurzaamheid

Het Ctgb speelt in op de vraag vanuit het kabinet, de samenleving en land- en tuinbouwsector naar meer duurzame middelen, geïntegreerde plaagbestrijding (IPM) en laag-risicomiddelen. Het was een van de partners van de Green Deal gewasbescherming, die half maart in het Ctgb-kantoor werd afgesloten met de presentatie van het eindrapport, voor pers en publiek. Het doel van deze Green Deal was om negen concrete beoordelingen van groene gewasbeschermingsmiddelen – twee stoffen en zeven middelen – uit te voeren, om te zien hoe dat proces kon worden versneld of vereenvoudigd. Uiteindelijk zijn zes middelen toegelaten binnen de periode van de Green Deal. Het Ctgb richtte een speciaal GreenTEAM op en stelde een coördinator biologische middelen aan. De toelatingsprocedures bleken sneller en significant goedkoper te verlopen – groene stoffen zijn vaak minder complex. En aanvragers werden gestimuleerd de middelen voor zoveel mogelijk gewassen en aantastingen aan te vragen.

In juli stelde het Ctgb een speciale Evaluation Manual op voor groene middelen (biopesticiden) om aanvragers te helpen bij het indienen van een dossier. Kwalitatief betere dossiers zijn door het Ctgb sneller te beoordelen. De manual is een aanvulling op de bestaande guidances. De Evaluation Manual Biopesticides beschrijft hoe het Ctgb de guidances en datavereisten interpreteert en toepast in de risicobeoordeling van werkzame stoffen en aanvragen voor middelen op basis van micro-organismen, plantextracten en semiochemicals. De nieuwe manual is een hulpmiddel om groene middelen consistent te beoordelen en kan aanvragers helderheid bieden. In september en oktober organiseerde het Ctgb – vanwege de grote belangstelling – vier workshops om de manual toe te lichten.

Laag-risicostoffen

De Europese Commissie stelde in september nieuwe criteria vast voor laag-risicostoffen om het gebruik van deze stoffen in

KNOFLOOK

In januari liet het Ctgb – volgens afspraken uit de Green Deal – een gewasbeschermingsmiddel toe met knoflookextract als werkzame stof. Het middel was al toegelaten in enkele andere EU-landen, waardoor het als een ‘wederzijdse erkenning’ kon worden beoordeeld. Knoflookextract bevat een organische zwavelverbinding die beschermt tegen aaltjes (nematoden) in wortelen en zo de schade hierdoor vermindert. ‘Groene middelen’ hebben minder risico voor mens, dier en milieu en er is minder kans op resistentie. Daarom worden er minder hoge eisen aan de werkzaamheid gesteld.

gewasbeschermingsmiddelen te stimuleren. De criteria zijn nu beter toegesneden op bijvoorbeeld micro-organismen. Nieuwe laag-risicostoffen worden voor een langere periode goedgekeurd dan andere werkzame stoffen (vijftien jaar in plaats van tien jaar). Voor dossiers voor zonale aanvragen van middelen op basis van deze stoffen is de wettelijke beoordelingstermijn 120 dagen, met een verlenging van maximaal zes maanden voor het beantwoorden van aanvullende vragen door de aanvrager. Dit kan alleen als alle actieve stoffen en alle toepassingen laag-risico zijn. In Europees verband wordt gekeken met welke procedure de toelatingsautoriteiten de 120-dagentermijn voor zonale aanvragen kunnen halen. In Europa nam Nederland het voortouw bij het opstellen

van geharmoniseerde en realistische eisen aan de werkzaamheid van groene middelen. Veel van de groene middelen voldoen aan de criteria voor ‘laag risico’.

SLAKKENBIER

Bier en gemalen mosterdzaad zijn in oktober toegevoegd aan de Europese lijst van basisstoffen. Op deze lijst staan bijvoorbeeld ook houtskool, brandnetel, zonnebloemolie en melkwei. Bier is toegelaten voor gebruik tegen slakken, mosterdzaad tegen schimmels. Basisstoffen zijn stoffen met een laag risico, die geen invloed hebben op de hormoonhuishouding, op het zenuwstelsel of het immuunsysteem. Telers mogen ze als gewasbeschermingsmiddel gebruiken, maar ze mogen niet met dat doel op de markt worden gebracht. Flesjes speciaal ‘slakkenbier’, zijn dus niet toegelaten.

Een aparte categorie laag-risicostoffen zijn de basisstoffen. Deze mogen niet als gewasbeschermingsmiddel worden verkocht, maar kunnen gewassen wel beschermen. Bier – dat in Nederland voor-

heen op de RUB-lijst stond – en gemalen mosterdzaad werden in oktober toegevoegd aan de Europese lijst van basisstoffen. Daarop staan nu ruim twintig stoffen die met gespecificeerde toepassingen mogen worden gebruikt. Algemeen wordt van deze basisstoffen aangenomen dat ze weinig risico met zich meebrengen. Ze mogen geen invloed hebben op de hormoonhuishouding, op het zenuwstelsel of het immuunsysteem.

Toelating als basisstof kan een alternatief zijn voor sommige middelen die onder de opgeheven Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen (RUB) vielen. Basisstoffen worden op Europees niveau toegelaten. Elke belanghebbende kan hiervoor een aanvraag indienen, met inbegrip van de lidstaten zelf. Zo is bier aangevraagd door een Frans onderzoeksinstituut voor biologische landbouw (ITAB), dat al diverse Europese toelatingen van basisstoffen aanvroeg. Na een wetenschappelijke beoordeling door de Europese autoriteit voor voedselveiligheid EFSA en raadpleging van alle lidstaten, keurt de Europese Commissie een basisstof goed voor bepaalde toepassingen. De procedure duurt ongeveer een jaar en de goedkeuring als basisstof heeft geen einddatum.

Veiligheid

Als blijkt dat ondanks de voorschriften toch onaanvaardbare risico's voor mens, dier of milieu ontstaan, grijpt het Ctgb in. In het water in de kassengebieden werden ondanks voorschriften en maatregelen nog steeds te hoge concentraties imidacloprid (een neonicotinoïde) aangetroffen. Het Ctgb verbood per 15 maart het gebruik van imidaclopridhoudende middelen in kassen, tenzij een teler kan aantonen dat hij ten minste 99,5% van de actieve stof uit het afvalwater zuivert. Dit moet controleerbaar zijn en geborgd met een certificaat. Uitstel van deze maatregel was niet mogelijk vanwege de risico's voor waterorganismen. De benodigde zuiveringstechniek was voorhanden en de certificering kon aansluiten bij bestaande keurmerken. Het Ctgb zocht voor de zuiveringstechnieken aansluiting bij het Hoofdlijnenakkoord waterzuivering in de glastuinbouw. De zuivering van afvalwater past in het toekomstperspectief met als einddoel nul-emissie voor de glastuinbouw. Telers kunnen met één installatie voldoen aan de zuiveringseisen volgens het hoofdlijnenakkoord én – mits dat bij het Ctgb is aangetoond – ook aan de

GLYFOSAAT

De vernieuwing van de Europese goedkeuring van glyfosaat houdt betrokken autoriteiten, wetenschappers, politiek, NGO's en publiek al een aantal jaren volop bezig. Het Ctgb adviseerde opnieuw voor verlenging, omdat er geen bewijs gevonden kon worden voor een classificatie als kankerverwekkend, mutageen of reprotoxisch, of van hormoonverstorende eigenschappen. En ook de bodemconcentraties van glyfosaat en zijn afbraakproduct AMPA blijven onder de veiligheidsnorm. De druk van publieke opinie en politiek zijn echter zo groot, dat een aantal lidstaten gebruik van de stof niet meer wil toestaan. De stof werd in 2017 met vijf jaar verlengd. Een langere periode bleek niet haalbaar. Rond glyfosaat kraken de Europese procedures voor de stofgoedkeuring en middeltoelating onder de grote politieke druk.

extra zuiveringseis van 99,5% voor imidacloprid. Voor telers die geen afvalwater lozen – telers met een gesloten kas – kwam er een pilot om te zien hoe dit systeem zo geborgd kon worden dat gebruik van imidacloprid door deze telers ook verantwoord is. Bovendien kwam, om misbruik te voorkomen, het gebruik van alle imidaclopridhoudende middelen met kastoepassingen onder het systeem van gecontroleerde distributie. Later in het jaar ging de Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw

het zuiveringsrendement vaststellen, tuinders wisten daardoor welke installatie ze konden aanschaffen en de toezichthouder wist of een tuinder het verplichte minimale zuiveringsrendement haalde.

Behalve door de discussie rond neonicotinoïden werd het maatschappelijk debat in 2017 gedomineerd door de op handen zijnde verlenging van glyfosaat en de fipronil-kwestie. Het Ctgb bracht opnieuw een positief advies over glyfosaat uit aan de minister – ter stemming in het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF) – en trad meer dan andere jaren naar buiten om zijn werkwijze en beleid toe te lichten. De plaatsvervangend directeur gaf onder meer verschillende radio-interviews en werd geïnterviewd voor de wetenschapsbijlage van een landelijk dagblad. De directeur schreef regelmatig columns in een agrarisch vakblad en de Ctgb E-zine (e-mailnieuwsbrief) – die goed gelezen werden en werden opgepakt door de vakpers. En eind van het jaar verscheen een interview met de collegevoorzitter en de directeur in een agrarisch vakblad.

In de fipronil-kwestie rond bloedluisbestrijding in pluimveestallen die wekenlang het nieuws domineerde, kreeg het Ctgb veel vragen over ‘groene middelen’ die bloedluis bestrijden. Het Ctgb publiceerde daarom verschillende berichten op de website, waarin het onder meer uitlegde hoe je aan het nummer op het etiket kan zien of een middel is toegelaten, en dat fipronil is toegelaten voor behandeling van bepaalde zaden en als gel tegen kakkerlakken, maar niet als middel tegen bloedluis dat in de stallen mag worden gespoten.

Beroepen, bezwaren en Wob-verzoeken

Het aantal binnengekomen bezwaren en verzoeken om voorlopige voorzieningen nam toe en het aantal beroepszaken nam niet echt af. Ook de juridische complexiteit bleef: het College van Beroep voor het bedrijfsleven kondigde wederom aan prejudiciële vragen te stellen in een zaak over parallelle vergunningen. Een nieuwe ontwikkeling was dat er omvangrijke Wob-verzoeken (Wet openbaarheid van bestuur) werden ingediend door journalisten, overigens ook bij de ministeries en het RIVM en soms over onderwerpen waar gezamenlijk aan is gewerkt, bijvoorbeeld over hormoonverstorende stoffen. (Zie ook hoofdstuk 4.)

De behandeling van de rechter van de omvangrijke beroepen en bezwaren in de zogenoemde neonicotinoïden-zaken en de openbaarmakingsverzoeken die daarin zijn gedaan, verloopt traag. Er is door het College van Beroep voor het bedrijfsleven in oktober een regiezitting gehouden. Ook is een inhoudelijk zitting aangezegd voor begin 2018 van de openbaarmakingsverzoeken die hebben geleid tot prejudiciële vragen en de uitspraak van november 2016 van de Europese rechter. Een finale beslechting van deze zaken wordt evenwel niet op korte termijn verwacht. Deze zaken leggen nog steeds een omvangrijk beslag op de inzet van mensen en middelen, overigens ook van de betrokken partijen.

Het Ctgb heeft met veel partijen contact om zich goed te laten voorlichten over alle feiten en belangen die een rol spelen bij toelatingen. Om zorgvuldig en onafhankelijk uitvoerbare besluiten te kunnen nemen is hierin goed inzicht nodig. Deze contacten heeft het Ctgb niet alleen met de toelatinghouders, maar ook met brancheverenigingen, gebruikers en ngo's. De agenda's voor de overleggen met deze partijen staan inmiddels op de website, om transparant te maken met welke partijen er contact is.

Innovatie

Innovatie was ook het thema van de jaarlijkse Relatiedag op donderdag 15 juni, die door ruim tweehonderd deelnemers is bezocht. In de lezingen, presentaties en discussies over gewasbescherming was er onder meer aandacht voor habitatmanagement als ondersteuning van duurzame gewasbescherming, voor de inzet van nieuwe middelen op basis van RNAi-technologie en voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van natuurlijke gewasbescherming in combinatie met chemische middelen. In de biocidensessies kwam onder meer koud plasma naar voren als desinfectiemiddel en bestrijder van ziekteverwekkers, en UV-licht als optie voor desinfectie maar ook om aangroei op scheepswanden tegen te gaan. Bij zowel biociden als in de gewasbescherming was er aandacht voor het toenemend belang van een geïntegreerde benadering, waarbij niet alleen de plaag, maar ook de ontstaansmogelijkheden en soms letterlijk de voedingsbodem van de plaag worden aangepakt. Dit principe is zowel toepasbaar

in de land- en tuinbouw, als bij de bestrijding van overlast door bijvoorbeeld ratten en muizen.

Nieuwe toelatingendatabank en website

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan een vernieuwde toelatingendatabank en nieuwe website. In september ging de schakelaar om. De nieuwe toelatingendatabank – een investering van het Ctgb, de NVWA en het ministerie van Economische Zaken – is verrijkt met gegevens over toepassingen. Daardoor kunnen bezoekers nu ook toegelaten middelen vinden bij een bepaalde toepassing. Daarmee worden alle openbare gegevens – dus ook het toelatingsbesluit en beoordelingsrapport – eenvoudiger en sneller toegankelijk. De technische gegevens van de databank zijn ter beschikking gesteld aan app-ontwikkelaars die op basis daarvan hun eigen apps kunnen ontwikkelen. De vernieuwde databank sluit daarmee aan bij het rijksbeleid om ruwe data te ontsluiten voor gebruik door particulieren en bedrijfsleven. Op de vernieuwde Ctgb-website is naast gestructureerde, specialistische informatie voor aanvragers, nu voor geïnteresseerden ook meer laagdrempelige informatie over biociden en gewasbeschermingsmiddelen te vinden. Bijvoorbeeld achtergrondinformatie over actuele thema's, zoals samenwerken aan duurzaam en veilig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. De databank en website werden direct druk bezocht.

Grondwateratlas

Wageningen Environmental Research (Alterra) en het RIVM publiceerden de Grondwateratlas voor bestrijdingsmiddelen. Dit is een database met meetgegevens. In de grondwateratlas is te zien welke gewasbeschermingsmiddelen, biociden en hun metaboliëten waar worden aangetroffen, en in welke concentraties. De meetgegevens komen uit waarnemingsputten van de drinkwaterbedrijven en provincies, over de periode van 1990 tot nu. In Nederland nemen de provincies en drinkwaterbedrijven geregeld monsters van het grondwater om de kwaliteit te bepalen. Het Ctgb wilde over deze informatie kunnen beschikken en die – meer dan het al deed – kunnen gebruiken in de toelatingsbeoordeling voor gewasbeschermingsmiddelen. Zo kan het de theorie van de beoordeling of veilig gebruik mogelijk is, toetsen aan de praktijk van concentraties in het grondwater. Daarvoor moeten de meetgegevens openbaar zijn, en voorzien van

informatie over onder meer het landgebruik en de herkomst van het grondwater. Dit maakt het mogelijk te signaleren of gebruik van een gewasbeschermingsmiddel volgens voorschrift, toch de toelatingsnorm overschrijdt. Zo werken het Ctgb, provincies en drinkwaterbedrijven samen aan een veilig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en een goede kwaliteit van het grondwater.

Kennis delen

Het Ctgb deelde de in de risicobeoordelingen en ontwikkeling van guidances opgedane kennis met Europese gremia, aanvragers, gebruikers, collega-toelatingsautoriteiten en geïnteresseerden in overleggen, op congressen, conferenties, via de website en in workshops en voorlichtingsbijeenkomsten. Het organiseerde afgelopen jaar naast reguliere workshops en voorlichtingsbijeenkomsten onder meer een voorlichtingsbijeenkomst over de RUB-regeling en workshops over de Evaluation Manual Biopesticides.

In juni ontving het Ctgb vijf dagen lang een groep van zes wetenschappelijk beoordelaars van de Keniaanse toelatingsautoriteit (PCPB). PCPB heeft een samenwerkingsproject met Wageningen Environmental Research (Alterra), en de Keniaanse beoordelaars waren vooral geïnteresseerd in de beoordeling van laag-risicomiddelen en dan met name micro-organismen. Het GreenTEAM

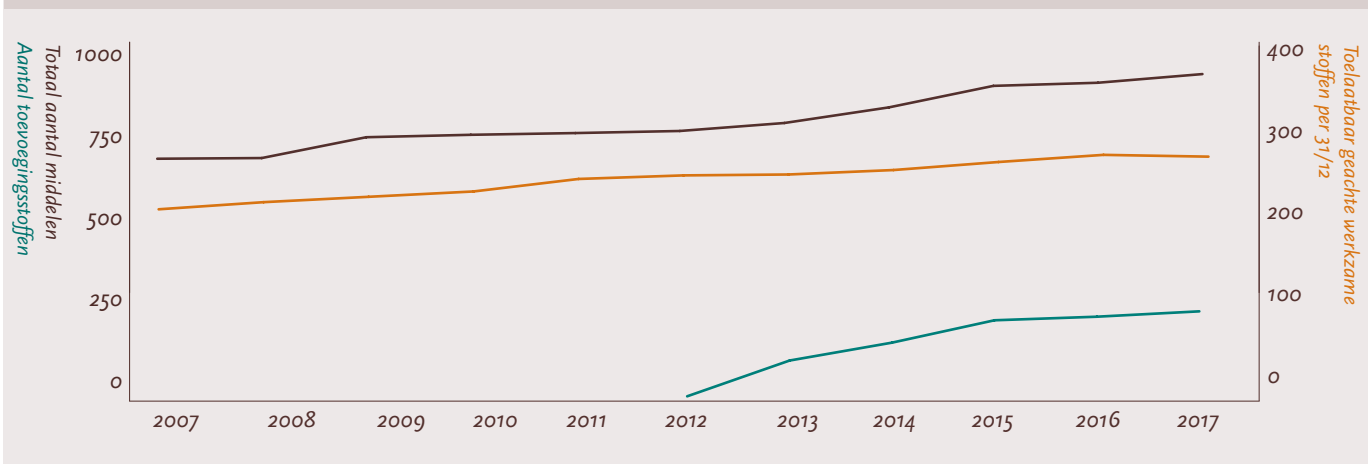
organiseerde een workshop op maat en leidde ze rond bij een bedrijf dat met deze middelen werkt, waarna zij beter waren toegerust voor productaanvragen met een laag-risicokarakter in Kenia.

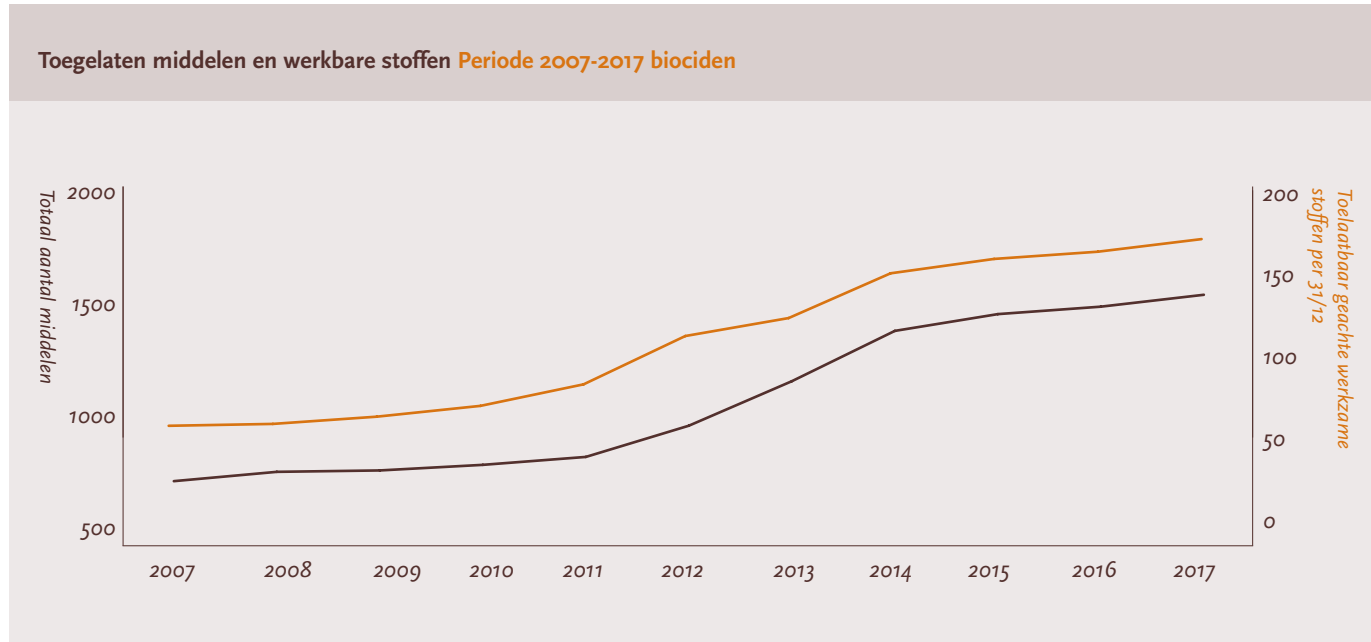
Een Ctgb-projectleider biociden die eerder twee jaar de Coordination Group voorzat, was voor een jaar gedetacheerd bij ECHA. En eind van het jaar sloot EFSA een samenwerkingsovereenkomst met het Ctgb. EFSA zocht samenwerkingspartners met kennis van taken die binnen haar mandaat vallen. Deze samenwerking moet de uitwisseling van kennis en ervaring tussen EFSA en de toelatingsautoriteiten van de verschillende lidstaten vergemakkelijken en de efficiëntie van het Europese goedkeurings- en toelatingsproces verbeteren. Het Ctgb schreef voornamelijk in voor onderdelen op het gebied van vergroening. Het kreeg een overeenkomst aangeboden voor vier jaar.

Imago en evaluatie

Een zelfstandig bestuursorgaan zoals het Ctgb moet volgens de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen periodiek worden geëvalueerd. Wat ook goed aansluit bij het kwaliteitsstreven van het Ctgb – het heeft onder meer een ISO-9001 certificering.

Toegelaten middelen en werkbare stoffen Periode 2007-2017 gewasbescherming

In 2016 evalueerde de Galan Groep het werk van het Ctgb over de periode 2012-2015. De staatssecretaris van Economische Zaken stuurde de 'Rapportage Evaluatie Ctgb' in augustus 2017 aan de Tweede Kamer. Hij concludeerde in de begeleidende brief: "... dat het verslag van de Galan Groep een positief beeld schetst over de ontwikkeling van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het Ctgb in de periode 2012 tot en met 2015." Wat ook door de agrarische vakpers werd gemeld. Met het rapport is ook een reactie van het Ctgb naar de Tweede Kamer gezonden, waarin het reageerde en aangaf welke acties inmiddels waren ondernomen voor verdere verbetering van doeltreffendheid en doelmatigheid, en voor financiën en bedrijfsvoering.

Iedere vier jaar laat het Ctgb ook een imago-onderzoek uitvoeren. Eind 2016 is aanvragers, consultants, ngo's en medeoverheden gevraagd naar hun beeld van het Ctgb. Gevraagd om een spontane reactie, karakteriseerden de respondenten het Ctgb als deskundig, professioneel en ... ambtelijk. Per subgroep verschillen de accenten. Het overall vertrouwen in het Ctgb bleek ruim voldoende.

Organisatie

Het Ctgb is een professionele organisatie met tevreden en betrokken medewerkers. In 2017 leidde dit zelfs tot een keurmerk van Effectory en Intermediair: 'Beste werkgever 2017-2018'. Het Ctgb heeft een 'open deuren beleid', de collegialiteit is groot en de sfeer is goed.

Met ingang van 1 januari 2017 was het nieuwe organisatiebesluit van kracht. De organisatiestructuur is nog verder aangepast en het managementteam is structureel teruggebracht van vijf naar vier leden. De functies zijn herijkt en aangepast, en er is onderzoek gedaan naar een meer systematische inrichting voor meer interne mobiliteit, flexibiliteit en rollen.

In 2017 is de organisatie gestaag en gecontroleerd gegroeid – vooral binnen de primaire afdelingen – om het grotere werk-aanbod (biociden) te kunnen accommoderen. Ondanks de aantrekkelijke economie is het Ctgb erin geslaagd de openstaande vacatures goed in te vullen. Het verloop is, ten opzichte van

vorig jaar, kleiner en verliep meer gecontroleerd: er was geen onverwachte uitstroom van medewerkers. De groei had vanzelfsprekend impact op de zittende organisatie. Zo investeert het Ctgb intensief in het opleiden van onder meer wetenschappelijk beoordelaars, een traject dat ten minste een jaar duurt. Eind 2017 bestond de personeelsformatie uit 154 medewerkers (138,8 Fte), 6 medewerkers meer dan in 2016. Bij gelijkblijvende omstandigheden en daarbij een voorziene, beperkte groei in 2018, is de personeelsformatie op orde en kan de organisatie de doelstellingen voor de komende jaren realiseren.

Grip op planning/planningssysteem

Voor een optimale besturing van het primaire proces en een betere voorspelbaarheid van het verloop van aanvragen, is het Ctgb in 2017 volgens een nieuw planningsconcept gaan werken. Er is een bijbehorende planningsapplicatie in gebruik genomen, en inmiddels verloopt de operationele planning voor alle afdelingen volgens deze nieuwe werkwijze. Aan de modules voor de tactische en strategische planning wordt in de eerste helft van 2018 nog gewerkt. Zodra ook deze zijn opgeleverd, kunnen projectleiders en accountmanagers aanvragers beter informeren en de doorlooptijden van aanvragen beter voorspellen.

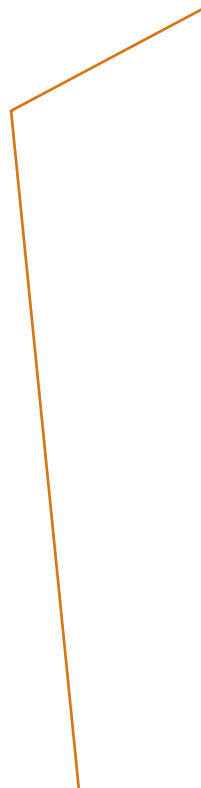
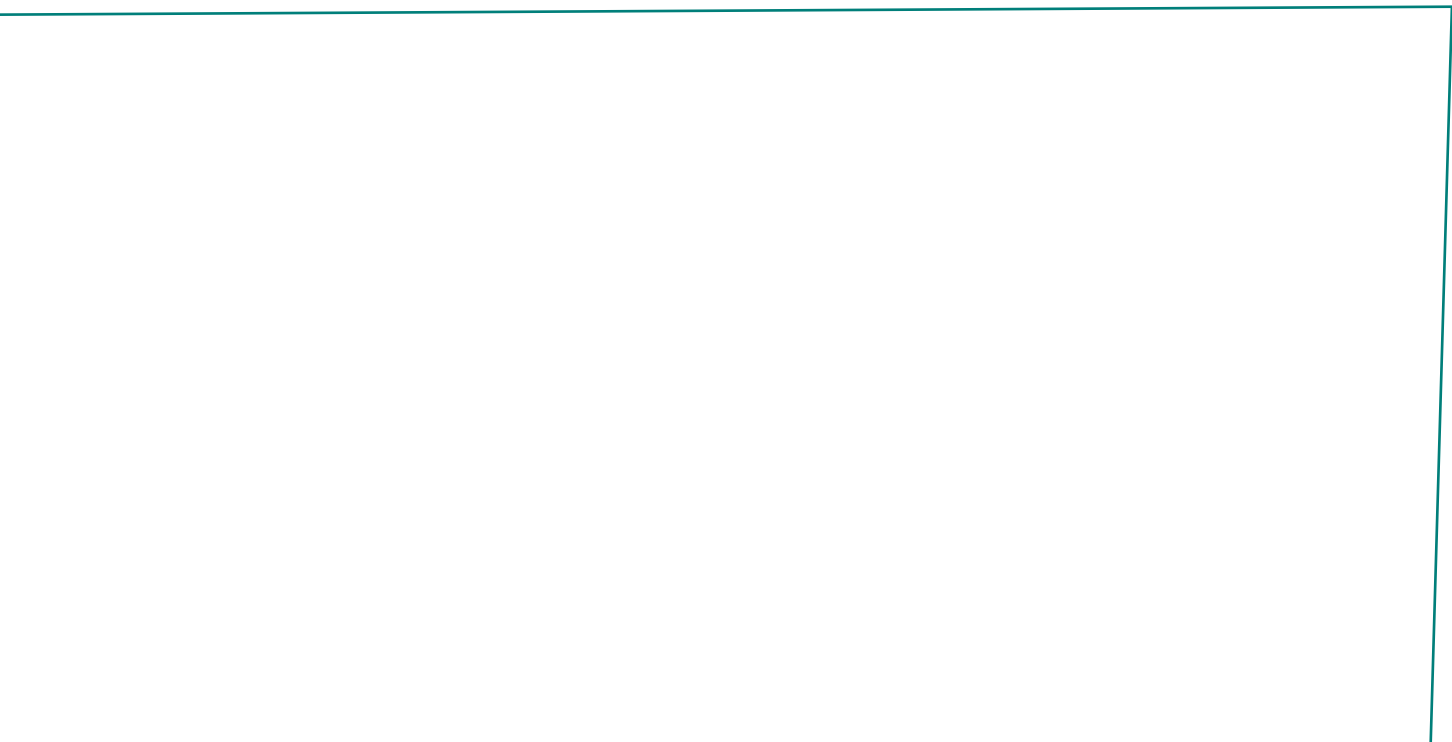
Financiële resultaten

Het Ctgb heeft het jaar 2017 uiteindelijk afgesloten met een positief bedrijfsresultaat van € 45.000,-. In de oorspronkelijke begroting is rekening gehouden met een positief bedrijfsresultaat van € 150.000,-. Dit is in de loop van het jaar naar beneden bijgesteld toen duidelijk werd dat hiervoor niet voldoende declarabele uren gemaakt konden worden. Dat er boven verwachting positief is afgesloten komt onder meer door een strakke focus op de uitgaven aan bedrijfskosten, de vrijval van een aantal voorzieningen (voor niet-kostendekkende aanvragen die zijn afgerond) en de meevaller op de inkomsten voor de jaarlijkse vergoedingen. Het aantal toegelaten middelen op peildatum 1 februari was hoger dan was begroot, daardoor zijn er meer inkomsten gegenereerd. Het positieve financiële resultaat leidt nog niet tot een positief eigen vermogen in 2017. Het bedrijfsresultaat over 2017 wordt ten gunste gebracht van de algemene reserve, waardoor het negatief

eigen vermogen wordt teruggedrongen. De gewenste omvang van de algemene reserve bedraagt 10% van de gemiddelde jaaronzet over de afgelopen drie jaren.

Risicobeheersing

Het Ctgb had voor 2017 mogelijke bedrijfsrisico's geformuleerd die van invloed zouden kunnen zijn op de realisering van het werkplan. Als mogelijk risico waren 'onvoldoende personeelscapaciteit en een te groot personeelsverloop', 'harmonisatieknelpunten' en 'gevolgen van de Brexit' aangemerkt. Deze zijn in kaart gebracht en de gevolgen van de Brexit zijn voor het Ctgb te overzien.

2.

HET COLLEGE

Het college bestaat uit vier leden, vier plaatsvervangende leden en de voorzitter. Per 1 november 2017 heeft drs. A.W. van der Wielen wegens persoonlijke omstandigheden zijn functie als plaatsvervangend collegelid neer moeten leggen. De werving is inmiddels gestart. Verder zijn er geen mutaties geweest.

Het college vergadert maandelijks en wanneer nodig worden tussentijdse e-mailrondes gehouden voor spoedeisende zaken. In 2017 waren dat er 25. In een toenemend aantal gevallen betreft dit ook besluiten voor de (zonale of) Europese commentaaronde waarvoor de verordening gewasbeschermingsmiddelen een korte termijn stelt.

De jaarlijkse interne evaluatie van het college vond plaats in augustus. Geëvalueerd zijn onder meer het interne functioneren, de vergaderorde en de rol van de voorzitter, en de relatie met het secretariaat. Besloten is dat plaatsvervangende collegeleden vaker deelnemen aan de vergadering dan voorgaande jaren, om betrokken en up-to-date te blijven. Hierdoor is er iedere vergadering een collegelid extra aanwezig. Zo kan ook optimaal worden gebruikgemaakt van de verschillende disciplines binnen het college. Het college vindt de oplegnotities van het secretariaat op de adviezen aan het college waardevol, omdat het college zich hierdoor kan concentreren op discussiepunten en dilemma's. Er zijn enkele verbeterpunten benoemd, maar het college is tevreden over de organisatie van het werk en is van mening dat het zijn taak met de bestaande ondersteuning goed kan uitvoeren. Het college houdt regelmatig themasessies, zodat een onderwerp verder kan worden uitgediept dan mogelijk is als regulier agendapunt. In 2017 zijn onder andere de onderwerpen handhaving (met medewerking van de NVWA), werkzaamheid gewasbeschermingsmiddelen, emissie-reductieplannen en communicatie aan de orde geweest.

Het college wil in verbinding blijven met aanvragers en de dagelijkse praktijk. De collegeleden speelden een actieve rol op de Relatiedag, ze hebben onder meer de debatsessies geleid. En het college heeft in 2017 één werkbezoek afgelegd aan een onderzoekslaboratorium waar zogenoemde RNA-inhibitors worden ontwikkeld om in te zetten als gewasbeschermingsmiddel. Door omstandigheden is het geplande werkbezoek biociden niet doorgegaan.

2.1 Besluiten

Besluiten op aanvragen voor toelating van een gewasbeschermingsmiddel

Het college nam in 2017 184 besluiten over aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen, waarvan 23 aanvragen (12,5%) door het college zijn afgewezen. Zo'n besluit gaat over meerdere toepassingen van een middel. Van de aangevraagde en beoordeelde toepassingen heeft het college 83% toegelaten, al dan niet met mitigerende maatregelen. Dat betekent dat van de aangevraagde

Collegebesluiten, instemmingen en adviezen 2017	Aantal
Collegebesluiten	305
Algemene collegebesluiten	53
Besluiten aanvragen gewasbeschermingsmiddelen	184
Besluiten aanvragen biociden	65
Aangehouden	5
Besluiten op Bezwaar	8
Instemming / vaststelling core dossier	69
Stofbeoordelingen	11
Zonale aanvragen	33
Overige genomen besluiten na e-mailconsultatie	25
Overige besluiten	23

toepassingen 17% niet is toegelaten door het Ctgb, of lopende de aanvraag door de aanvrager is teruggetrokken (doorgaans op basis van door het Ctgb geconstateerde problemen in het dossier). In 59% van de aanvragen zijn voorafgaand aan honorering wijzigingen aangebracht. Dit gaat om wijzigingen in bijvoorbeeld de dosering, toepassingsfrequentie, restricties en bufferzone.

Besluiten op aanvragen voor toelating van een biocide

Het college nam in 2017 65 besluiten over aanvragen voor biociden, waarvan 6 aanvragen (9%) door het college zijn afgewezen. Zo'n besluit gaat over meerdere toepassingen van een middel. Van de aangevraagde en beoordeelde toepassingen heeft het

college 84% toegelaten. Dat betekent dat van de aangevraagde toepassingen 16% niet is toegelaten door het Ctgb, of lopende de aanvraag door de aanvrager is teruggetrokken (doorgaans op basis van door het Ctgb geconstateerde problemen in het dossier). In 33% van de aanvragen zijn voorafgaand aan honorering wijzigingen aangebracht in bijvoorbeeld de dosering, toepassingsfrequentie, verpakking, restricties, enzovoort.

2.2 Adviezen

Beleidsadviezen

Het college heeft onder andere tot taak de bewindspersonen gevraagd en ongevraagd advies te geven. In 2017 heeft het college de staatssecretarissen van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu 11 adviezen gegeven. Deze adviezen gingen onder meer over:

- een door Greenpeace bekostigd rapport van de universiteit van Sussex over risico's van neonicotinoïden in de gewasbescherming. Analyse van het rapport wees uit dat er geen nieuwe risico's zijn geïdentificeerd en bestaande (en voorgenomen) maatregelen niet hoeven te worden aangepast.
- de plaatsing van glyfosaat. Ook in 2017 heeft het college geadviseerd de stof te plaatsen, nadat ECHA deze stof de classificatie 'niet kankerverwekkend' heeft gegeven.

Zie voor een compleet overzicht van de verstrekte adviezen bijlage 9.

Adviezen op een verzoek voor vrijstelling

De adviezen van het college over vrijstellingsverzoeken zijn gestoeld op een beoordeling van de risico's voor mens, dier of milieu van het gebruik van een middel. Het college neemt géén besluit over het al dan niet verlenen van de vrijstelling. Die bevoegdheid ligt bij de bewindslieden van de ministeries van LNV en IenW. Het college besteedt in deze adviezen extra aandacht aan mogelijkheden om negatieve effecten te beperken.

In 2017 adviseerde het college over 22 verzoeken voor vrijstelling van een gewasbeschermingsmiddel en 5 verzoeken tot vrijstelling van een biocide. Tevens adviseerde het college op 3 verzoeken tot

vrijstelling van een gewasbeschermingsmiddel voor een quarantaine-organisme.

2.3 Governance

Het college is bevoegd besluiten te nemen over de toelating, inperking en afwijzing van aanvragen, (gevraagde en ongevroegde) beleidsadviezen te geven en beroep- en bezwaarprocedures te voeren. Een deel van deze bevoegdheden, voornamelijk besluiten van administratieve aard, zijn gemandateerd aan de secretaris. Het college ziet toe op het functioneren van het secretariaat. Dit toezicht wordt uitgevoerd conform het 'Normenkader financieel beheer en toezicht semipublieke sector' zoals vastgesteld door de minister van Financiën in december 2014. De voorzitter van het college heeft het mandaat voor het dagelijks toezicht. Deze is wekelijks aanwezig en neemt onder andere deel aan strategische besprekingen van het secretariaat. Daarnaast spreekt de voorzitter twee keer per jaar de ondernemingsraad. Hij bespreekt de kwartaalrapportages en het jaarverslag van het Ctgb met de secretaris/directeur, de manager bedrijfsvoering en de teamleider financiën & control. Voorts spreekt hij de accountant over de jaarrekening. Het college stelt de begroting en het werkplan vast voordat deze ter goedkeuring naar het ministerie worden gezonden, en het stelt de kwartaalrapportages en het jaarverslag vast.

Eens in de vijf jaar voert het ministerie van Economische Zaken een doelmatigheidsonderzoek uit conform het gestelde in de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen. In 2016 is het doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd door de Galan Groep. Het verslag van de Galan Groep kwam in de loop van 2017 beschikbaar en schetste een positief beeld over de ontwikkeling van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het Ctgb in de periode 2012 tot en met 2015.

Collegevoorzitter en secretaris voeren door het jaar heen bestuurlijk overleg met tal van organisaties zoals de brancheorganisaties, ngo's maar ook EFSA, ECHA, collega-organisaties in het buitenland en de Europese Commissie. Ook vindt met een zekere regelmaat overleg plaats met aanvragers.

3.

AANVRAGEN, BEOORDELINGEN EN TOELATINGEN

Het Ctgb staat voor de kundige en wetenschappelijk verantwoorde beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Deze risicobeoordeling volgt Europese en nationale regelgeving: gewasbeschermingsmiddelen worden beoordeeld volgens de Europese Verordening voor Gewasbeschermingsmiddelen 1107/2009 en biociden volgens de Europese Biocidenverordening 528/2012. Werkzame stoffen worden op Europees niveau beoordeeld, middelen met die stoffen op nationaal niveau. Naast de verordeningen geldt in de verschillende Europese lidstaten ook nationale regelgeving, toegesneden op de plaatselijke situatie.

Deelname aan EU-gremia

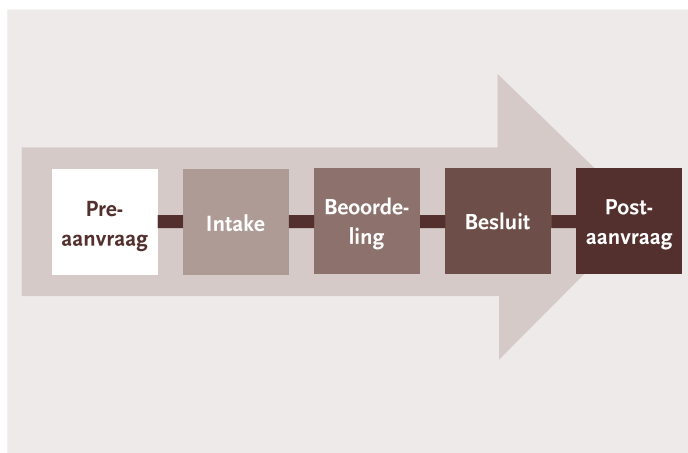
Voor de uitwerking van de verordeningen neemt het Ctgb deel aan verschillende EU-gremia. Voor gewasbescherming zijn dat de (technische) expert meetings over specifieke stofdossiers en algemene aan stofbeoordelingen gerelateerde onderwerpen. Hierin zijn zowel stofdossiers behandeld waarvoor Nederland rapporteur is, als stofdossiers die door een andere lidstaat zijn beoordeeld. Andere belangrijke gremia waar het Ctgb aan deelneemt zijn de Post Approval Issues (PAI) meetings en de Pesticide Steering Network (PSN) meetings. De PSN heeft zich het afgelopen jaar vooral gebogen over de vraag hoe het proces voor goedkeuring van een werkzame stof kan worden verbeterd. Ten slotte is het Ctgb aanwezig en adviseert het de Nederlandse vertegenwoordiging bij het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF), waarin de Europese besluitvorming plaatsvindt.

Voor biociden neemt het Ctgb deel aan de Working Group Meetings (de 'technische' expert meetings) en aan de Coordination Group meetings (CG). Als de lidstaten van inzicht verschillen over een middelbeoordeling (zogenaamde referrals) kan de Coordination Group om bemiddeling worden gevraagd (arbitrage gremium). Daarnaast neemt het Ctgb deel aan de Competent Authority Meetings (CA Meeting) waar onder meer procedurele werkafspraken voor de beoordeling van stof- en middelaanvragen en guidance-documenten worden bekrachtigd. Ten slotte is het Ctgb vertegenwoordigd in het Biocidal Product Committee (BPC) dat adviezen geeft aan het Standing Committee, het gremium waar de Europese Commissie met de lidstaten stemt over plaatsing van werkzame stoffen op de unielijst van goedgekeurde stoffen en de toelating van unietoelatingen.

Daarnaast is conform de planning op zowel bestuurlijk/beleidsmatig als op technisch niveau overleg gevoerd met brancheorganisaties, aanvragers, ngo's, ministeries en andere (internationale) stakeholders.

Transparantie toetsingskader

De door het Ctgb ingezette lijn om meer duidelijkheid te geven over wijzigingen in het toetsingskader (met name wetgeving, guidances, beleidsregels) is in 2017 verder geoptimaliseerd. In 2016 zijn twee coördinatoren aangesteld (procedureel en wetenschappelijk inhoudelijk), die verantwoordelijk zijn voor de actualiteit van het toetsingskader en voor de communicatie over aanpassingen daarin. Voor zowel gewasbescherming als biociden

zijn in 2016 en 2017 de (procedurele) Registration Manual en (wetenschappelijk inhoudelijke) Evaluation Manual op de Ctgb-website volledig up-to-date gebracht. Daarnaast is als uitvloeisel van de Green Deal groene gewasbescherming een Evaluation Manual opgesteld voor stoffen en middelen op basis van micro-organismen, plantextracten en semiochemicals (waaronder feromonen). Deze Evaluation Manual Biopesticides beschrijft hoe het Ctgb de datavereisten en guidances hiervoor interpreteert en toepast in de risicobeoordeling.

Vanaf nu worden de manuals, daar waar relevant, maandelijks geüpdatet, zodat altijd de actuele toetsingskaders geraadpleegd kunnen worden via de Ctgb-website. Ook nieuw op de website is

een overzicht van de ontwikkeling van Europese guidances (zowel inhoudelijk als procedureel) en de ontwikkeling van Ctgb-beleid. Dit overzicht wordt per kwartaal aangevuld.

Beoordelingsproces in vijf fases

Het beoordelingsproces van gewasbeschermingsmiddelen en biociden doorloopt vijf fases:

- pre-aanvraagfase: informeren en adviseren van stakeholders en (potentiële) aanvragers over de aanvraag van en de beoordeling van middelen (zie paragraaf 3.1)
- intakefase: beoordeling of een aanvraag 'valide' is en door kan naar de beoordelingsfase (zie paragraaf 3.2)
- beoordelingsfase: inhoudelijke beoordeling op basis van Europese verordeningen en/of nationaal recht (zie paragraaf 3.3)
- besluitfase: besluitvorming over (administratieve) aanvragen tot toelating (zie paragraaf 3.3)
- post-aanvraagfase: bekendmaken van besluiten en afhandeling van eventueel ontvangen bezwaren tegen genomen besluiten tot toelating dan wel afwijzing (zie paragraaf 3.4)

Op deze fasering is de organisatiestructuur geënt.

3.1 Pre-aanvraagfase

Een goed en compleet aanvraagdossier is de basis voor het beoordelingsproces. Het levert een aanvrager een duidelijke beoordeling zonder hiaten en bevordert binnen het Ctgb een efficiënte afhandeling. Daarom biedt het Ctgb voorafgaand aan de definitieve aanvraag een aantal contactmomenten, te weten:

- algemene informatiebijeenkomsten
- voorbereidend overleg
- workshops
- de mogelijkheid om specifieke vragen te stellen (bijvoorbeeld over proces, interpretatie van richtlijnen, etc.)

Voor deze en andere vragen fungeert de servicedesk van het Ctgb als aanspreekpunt.

3.1.1 Prognose aanvragen industrie

De prognose van het aantal verwachte aanvragen is opgebouwd aan de hand van aanmeldingen en contacten met aanvragers en op basis van ervaringscijfers over het aantal aanvragen dat daadwerkelijk binnenkomt en de 'normale' vertraging daarin. Op de lange termijn (vijf jaar) levert dat een zeer adequaat inzicht op in de vraag naar de Ctgb-capaciteit. Er zijn echter wel degelijk (soms zelfs aanzienlijke) fluctuaties op kwartaal- en jaarbasis en dat betekent een continue uitdaging voor de capaciteitsplanning van het Ctgb.

Gewasbescherming

Het blijft voor aanvragers moeilijk een goede indicatie te geven van het tijdstip waarop ze een aanvraag indienen. Net als in 2016 geldt dit ook in 2017: in het bijzonder voor nieuwe stofaanvragen, aanvragen voor nieuwe producten waarvoor een andere lidstaat optreedt als zonaal rapporteur, zonale wijzigingsaanvragen en voor verlengingsaanvragen van middelen. Oorzaken van de slechte voorspelbaarheid van het aantal verlengingsaanvragen zijn uitstel van expiratedata door de Europese Commissie en stof-toelatingen die niet zijn verlengd.

Biociden

De voorspelbaarheid van de datum waarop herbeoordelingsaanvragen onder de biocidenverordening (BPR) worden ingediend is goed. Voor deze aanvragen geldt namelijk een deadline: de datum waarop de werkzame stoffen in de unielijst van goedgekeurde stoffen zijn opgenomen. Aanvragers hebben zich aan deze deadlines gehouden. Ook wordt het Ctgb steeds vaker vroegtijdig geïnformeerd over geplande BPR-aanvragen. Voor de overige aanvragen vindt de industrie het nog lastig om een indiendatum te voorspellen. De aangekondigde indiendata onder overgangsrecht worden vaak niet gehaald en er worden regelmatig onaangekondigd aanvragen onder overgangsrecht ingediend.

3.1.2 Pre-aanvraagdiensten

Om het werk in het primaire proces niet te verstoren, heeft het Ctgb met de servicedesk een apart team voor (pre-aanvraag) vragen van toelatinghouders, tussenhandel, (professionele) gebruikers en publiek. Waar nodig verwijst de servicedesk door naar mede-overheden of andere organisaties. In dit kader is in 2017

de afstemming met de handhavende instanties NVWA en ILenT geïntensiveerd. Naast de afhandeling van deze vragen, verzorgt de servicedesk voorlichtingsbijeenkomsten biociden, workshops over specifieke onderdelen van een aanvraag, request for meetings (rfm's) en pre submission meetings (psm's). De request for meeting biedt aanvragers de gelegenheid voorafgaand aan de aanvraag specifieke vragen over het te vormen dossier te bespreken, de pre submission meeting biedt de gelegenheid voor een laatste check van het dossier voor de officiële aanvraag.

De voorlichtingsbijeenkomsten zijn bedoeld voor bedrijven die een biocide op de Nederlandse markt willen brengen en daar nog geen ervaring mee hebben. De belangstelling voor deze bijeenkomsten loopt terug. Het lijkt erop dat het merendeel van de doelgroep – nieuwe toetreders – is bereikt. Omdat biocideproducenten steeds vaker uit het buitenland komen, werd dit jaar voor het eerst een voorlichtingsbijeenkomst in het Engels gehouden.

Voor aanvragers organiseert het Ctgb workshops om samen met Ctgb-specialisten stof- of thema-gerelateerd het betreffende onderwerp verder uit te werken. In 2017 was er een workshop voor gewasbescherming over de nieuwe Evaluation Manual Biopesticides (4x) en voor biociden over natrium- en calciumhypochloriet en chloor (3x). De workshops krijgen een hoge waardering van de deelnemers (> 8).

3.2 Intakefase

Het indienen van een volledig dossier is de verantwoordelijkheid van de aanvrager. Na de intakefase heeft het Ctgb:

- vastgesteld of het dossier van voldoende kwaliteit is voor wat betreft de aandachtspunten waar het Ctgb zich op richt in de intake (zie Ctgb-website). Dit zijn al dan niet inhoudelijke punten die in de beoordelingsfase vaak leiden tot het opvragen van verdere informatie,
- vastgesteld aan de hand van welk toetsingskader de aanvraag wordt beoordeeld,
- een inschatting gemaakt van de bewerkingstijd,
- een inschatting gemaakt van het bedrag voor de beoordelingskosten (indien van toepassing).

3.2.1 Instroom gewasbescherming

Stofaanvragen

Er zijn significant minder aanvragen ingediend voor nieuwe werkzame stoffen waarvoor Nederland optreedt als rapporteur lidstaat (RMS: 'Rapporteur Member State'). In het werkplan voor 2017 zijn 3 aanvragen voor een nieuwe chemische stof opgenomen en 3 aanvragen voor een nieuw micro-organisme. Door de industrie was een hoger aantal aanvragen aangegeven, maar de begroting was bewust wat voorzichtiger ingestoken gebaseerd op onze ervaring van de laatste jaren. De dossieropbouw duurt namelijk vrijwel altijd langer dan voorzien. In 2017 is uiteindelijk 1 aanvraag voor een nieuwe chemische stof en 1 aanvraag voor een nieuw micro-organisme ingediend.

Middelaanvragen

In 2017 zijn tevens beduidend minder middelaanvragen ingediend dan begroot. Dit is veroorzaakt door externe factoren waar het Ctgb geen invloed op kan uitoefenen. In percentages:

- ruim 50% minder aanvragen dan begroot voor nieuwe middelen waarvoor Nederland Concerned Member State is (CMS-aanvragen, een andere lidstaat is rapporteur lidstaat). Aanvragers signaleren dat het indienen van aanvragen voor nieuwe middelen in de Europese Unie steeds complexer en duurder wordt, en de uitkomst van de beoordeling minder voorspelbaar. Dit komt met name door het Europese toetsingskader, comparative assessment, en de herbeoordelingsprocedure voor stoffen en middelen die steeds meer capaciteit vragen. Het resultaat is een EU-brede trend van een dalend aantal aanvragen voor nieuwe middelen.
- ongeveer 40% minder verlengingsaanvragen voor middelen waarvoor Nederland CMS is,
- 65% minder verlengingsaanvragen voor middelen waarvoor Nederland zonaal rapporteur (zRMS) is.

Oorzaken voor het achterblijven van het aantal verlengingsaanvragen zijn:

- de Europese Commissie heeft minder stofbeoordelingen afgerond dan waarop het Ctgb zijn verwachting voor 2017 heeft gebaseerd,
- de Europese Commissie heeft opnieuw (deels niet door

- het Ctgb voorzien) expiratedata van stoffen uitgesteld,
- bij het afronden van stofbeoordelingen in Europa is afgeweken van de te verwachten volgorde op basis van het herbeoordelingsprogramma,
- toelatinghouders houden niet per definitie alle middelen op de markt.

Minder CMS-aanvragen heeft geen invloed gehad op de benodigde capaciteit voor 2017. Voor de afhandeling van een CMS-aanvraag is het Ctgb in eerste instantie afhankelijk van de lidstaat die de zonale beoordeling zal uitvoeren (de zRMS). Pas bij het commentaarverzoek en na het uiteindelijke formele besluit van de zRMS is de CMS aan zet. Tussen het indienen van de aanvraag in Nederland en de start van de Nederlandse beoordeling zit in de huidige praktijk doorgaans minimaal anderhalf jaar. Het lagere aantal verlengingsaanvragen waarvoor Nederland zRMS is, had wel gevolgen voor de benodigde capaciteit in 2017. Daar waar relevant en mogelijk is capaciteit overgeheveld van gewasbescherming naar biociden.

Het aantal ingediende aanvragen voor de overige aanvraagtypen is vrijwel conform begroting, met uitzondering van het aantal aanvragen voor kleine toepassingen (NLKUG), dat ruim 25% hoger is dan begroot.

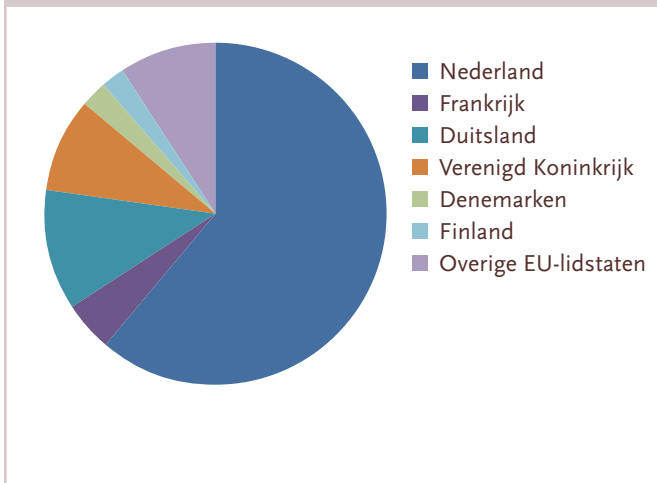
Voor het overzicht van het aantal ingediende middelaanvragen, zie bijlage 4.

3.2.2 Instroom biociden

Stofaanvragen

Voor werkzame stoffen die onder de biocidenrichtlijn niet als biocide werden gezien, maar die nu wel onder de biocidenverordening (BPR) vallen, moest voor 1 september 2016 een dossier worden ingediend (conform BPR art. 93). Hierdoor is in 2016 een fors aantal aanvragen ingediend. Een deel van deze aanvragen is in 2017 formeel geregistreerd. Het gaat vooral om in situ gegeerde biociden, waarbij met speciale apparatuur bijvoorbeeld actief chloor gegenereerd wordt uit zeewater, ozon uit lucht of vrije radicalen uit water en lucht. Dit grote aantal aanvragen was niet in de prognose voorzien. Aanvragers hebben zich pas gemeld

Verdeling aantal aanvragen unietoelatingen

nadat de EU-guidance werd vastgesteld (medio 2016), waarmee de impact voor de industrie bekend werd.

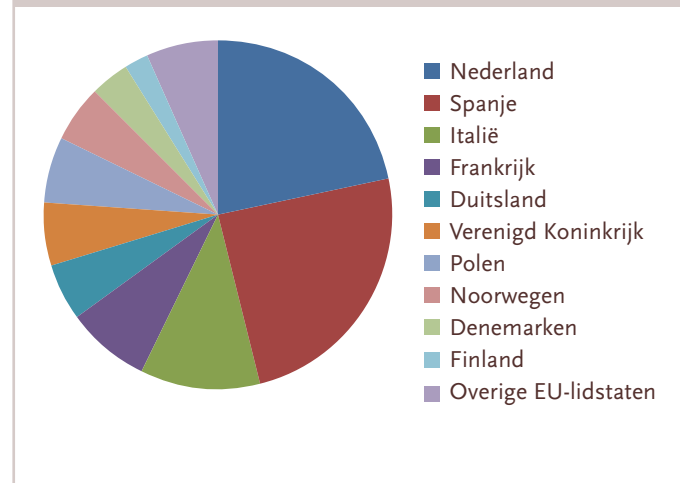
Middelaanvragen

Nadat het aantal nieuwe aanvragen onder Verordening 528/2012 (de 'biocidenverordening') conform verwachting in 2015 fors was toegenomen, bleef dat aantal in 2016 stabiel. In 2017 zien we ten opzichte van 2016 een verdere stijging in het aantal aanvragen onder de verordening, met name voor EU unietoelatingen, EU nationale aanvragen en EU wederzijdse erkenningen in parallel. Het aantal ingediende aanvragen onder de verordening is conform werkplan.

Voor EU nationale aanvragen en aanvragen tot unietoelatingen dient de aanvrager een rapporteur lidstaat (RMS) te selecteren. Bovenstaande diagrammen geven een overzicht van de EU-lidstaten waar de aanvragen zijn ingediend in 2017. Meer dan 90% van de aanvragen wordt bij slechts 10 lidstaten ingediend. In totaal zijn het afgelopen jaar in Europa 44 aanvragen voor unietoelatingen aangemeld in de Europese database en 169 EU nationale aanvragen.

Het meest opvallende verschil ten opzichte van 2016 is, dat in 2017 verreweg de meeste aanvragen zijn ingediend in Nederland

Verdeling aantal EU nationale aanvragen

(in 2016 waren Spanje en het Verenigd Koninkrijk koploper) en dat er veel minder aanvragen zijn ingediend in het Verenigd Koninkrijk. Ten opzichte van 2016 is het aantal ingediende aanvragen voor een unietoelating verdubbeld. Dit heeft voornamelijk te maken met het 'type' werkzame stof dat in 2017 is goedgekeurd. Zo zijn in 2017 bijvoorbeeld waterstofperoxide en perazijnzuur goedgekeurd. Het aantal middelen gebaseerd op deze stoffen is groot en de aanvragers zijn veelal actief in de gehele Europese Unie, wat resulteert in een groot aantal aanvragen voor een unietoelating van biocidiefamilies.

Op termijn zullen alle aanvragen worden ingediend onder de biocidenverordening en zal het Nederlandse overgangsrecht verdwijnen. De verwachting was dat het aantal aanvragen onder overgangsrecht in 2016 en 2017 al zou afnemen. Het aantal ingediende aanvragen was echter beide jaren fors hoger dan begroot. Deze onverwachte stijging komt vooral doordat aanvragers 'nog snel' een product op de Nederlandse markt willen brengen, vóórdat de betreffende werkzame stof wordt goedgekeurd. Bedrijven zijn beducht voor een zogenaamde 'market freeze', een periode waarin geen autorisaties meer onder Nederlands overgangsrecht kunnen worden afgegeven en ze wellicht tot wel 3 jaar moeten wachten op een autorisatie onder de verordening. Daarnaast zijn er aanvragers die niet eerder hun biociden (onder overgangsrecht) op de

Nederlandse markt brachten, maar de Nederlandse beoordelingsmethodiek als een testcase zien voor toekomstige herregistratie-aanvragen onder de verordening. De inschatting van het aantal aanvragen voor het werkplan 2018 is op basis hiervan verhoogd. Voor het overzicht van het aantal ingediende middelaanvragen, zie bijlage 6.

3.3 Beoordeling en besluit

Uitgangspunt van het Ctgb is, de vraag te accommoderen. Dat betekent dat de totale capaciteit moet aansluiten bij het aantal aanvragen dat in behandeling is. De afgelopen jaren is hiervoor veel nieuw personeel aangenomen, met name binnen het primaire proces. Daarnaast is ook het natuurlijk verloop aangevuld met nieuwe collega's.

Het inwerken van de nieuwe medewerkers kost veel tijd. Om de impact daarvan te beperken is zoveel mogelijk externe capaciteit ingehuurd. Daarnaast is de interne flexibiliteit vergroot: daar waar de werkdruk lager was, is capaciteit weggehaald en waar mogelijk ingezet om werk uit onderbezette groepen over te nemen.

Voor het eerst sinds jaren is voor gewasbescherming eind 2017 de beschikbare capaciteit aan personeel toereikend. De personele capaciteit om aanvragen voor biociden binnen de wettelijke termijnen af te handelen was de afgelopen jaren op orde, maar komt meer en meer onder druk te staan. Dit wordt in paragraaf 3.3.2.2 nader toegelicht.

3.3.1 Gewasbescherming

3.3.1.1 Werkzame stoffen

In de Europese werkzaamheden rond werkzame stoffen heeft het Ctgb twee rollen:

- het is namens Nederland verantwoordelijk voor de beoordeling van een aanvraag tot goedkeuring van een werkzame stof, Nederland is dan de zogenoemde rapporteur lidstaat (RMS: 'rapporteur Member State'),
- het levert namens Nederland commentaar op de beoordelings-rapporten die door andere lidstaten zijn opgesteld. Nederland is dan 'niet-rapporteur lidstaat' (niet-RMS).

Nederland rapporteur werkzame stoffen

De afhandeling van EU-stofaanvragen (zowel voor nieuwe stoffen als voor verlenging) door het Ctgb is conform werkplan verlopen. De voortgang van de lopende stofaanvragen is een punt van aandacht. We zien regelmatig pieken in de hoeveelheid stofbeoordelingswerk en moeten deze werkzaamheden soms ietwat temporiseren om voldoende capaciteit beschikbaar te houden voor de middelaanvragen. Met name de beoordeling van de AIR 4 stoffen¹ is iets getemporeerd. Zie bijlage 3 voor een gedetailleerd overzicht van de stoffen die Nederland in portefeuille heeft.

EU-werkzaamheden niet-rapporteur werkzame stoffen

In 2017 is conform het werkplan commentaar gegeven op beoordelingsrapporten van andere lidstaten. Het Ctgb heeft tevens deelgenomen aan een aantal expert meetings over specifieke stofdossiers en algemene aan stofbeoordelingen gerelateerde onderwerpen. Hierin zijn zowel stofdossiers behandeld waar Nederland rapporteur voor is, als stofdossiers die door een andere lidstaat zijn beoordeeld.

3.3.1.2 Middelen

In totaal zijn dit jaar 212 aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen ingediend en 224 aanvragen afgehandeld (hiervan zijn 36 aanvragen ingetrokken of niet in behandeling genomen). Voor het overzicht van het aantal ingediende en afgehandelde middelaanvragen, zie bijlage 4. Als totaal resultaat is de onderhanden-

Mutaties toelatingen gewasbeschermingsmiddelen 2017

	Aantal
Toelatingen 31 december 2016	916
Nieuwe toelatingen	105
Ingetrokken door de toelatinghouder	63
Geëxpireerde toelatingen zonder aanvraag	17
Toelatingen 31 december 2017	941

¹ Stoffen worden periodiek herbeoordeeld. Dit wordt georganiseerd middels zogenaamde Annex I Renewal (AIR) programma's. Momenteel bestaan er 4 programma's (AIR 1 t/m AIR 4) waarvan een deel al is afgerond. Aan het vaststellen van het AIR-5 programma wordt gewerkt.

werkpositie licht gedaald (3%). In het werkplan voor 2017 is echter rekening gehouden met een stijging van de onderhandenwerkpositie met 12%. Die stijging zou met name veroorzaakt worden door een toename in het aantal in te dienen verlengingsaanvragen voor middelen (renewals). Die toename is echter vertraagd (zie 3.2.1).

Mutaties toevoegingsstoffen 2017

	Aantal
Toelatingen 31 december 2016	101
Nieuwe toelatingen	6
Ingetrokken door de toelatinghouder	0
Geëxpireerde toelatingen zonder aanvraag	0
Toelatingen 31 december 2017	107

Het totale aantal afgehandelde aanvragen is geheel conform begroting. Ten opzichte van het werkplan zijn hier en daar kleine verschuivingen te zien in het aantal afgehandelde aanvragen tussen de verschillende aanvraagtypen. Alleen het aantal afgehandelde zonale aanvragen waarvoor Nederland zRMS is, blijft noemenswaardig achter op de begroting. Dit is het gevolg van een piek in de werkzaamheden voor de werkzame stofdossiers in het tweede en derde kwartaal, ondanks dat deze werkzaamheden ietwat zijn getemporeerd (zie paragraaf 3.3.1.1). Door die piek en de duur van het proces, kon de vertraging bij de zonale aanvragen dit kalenderjaar niet meer worden ingehaald. Wel zien we dat er voortgang is geboekt in de gehele portefeuille van zonale aanvragen, zodat er in 2018 een meer structurele stroom komt van afhandelen.

Aanvragen onder Richtlijn 91/414 EC

In de eerste helft van 2017 zijn alle aanvragen afgehandeld die zijn ingediend voordat Verordening 1107/2009 (datum inwerkingtreding 14 juni 2011) van kracht werd. Met andere woorden, er is geen sprake meer van de zogenaamde 'oude werkvoorraad'. Toeval maakte dat het laatste besluit werd genomen in de 300ste vergadering van het college; twee mijlpalen waar we wel even bij stil hebben gestaan met de organisatie.

Gemiddelde doorlooptijd (weken)

	2015	2016	2017	Wettelijke of streeftermijn
Zonale aanvragen	86	86	91	52*
Kleine toepassingen	26	22	22	24**

* Wettelijke termijn en doorlooptijd exclusief stop-de-klok van maximaal 6 maanden.

** Betreft een gemiddelde termijn. Voor aanvragen voor kleine toepassingen is geen wettelijke termijn vastgesteld. Het Ctgb streeft ernaar om aanvragen volledig binnen de risk envelope binnen 16 weken af te handelen. Voor aanvragen waarbij voor één of meerdere aspecten een beoordeling moet worden uitgevoerd, hanteert het Ctgb een streeftermijn van 28 weken.

Doorlooptijden

De doorlooptijden voor zonale aanvragen (Nederland zRMS) zijn in 2017 iets gestegen en die voor aanvragen kleine toepassingen zijn ongeveer gelijk gebleven. 72% van de aanvragen voor kleine toepassingen is binnen de streeftermijn afgehandeld; andere aanvraagtypen zijn in de meeste gevallen niet binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

De onderhandenwerkpositie eind 2017 is voor de meeste aanvraagtypen iets lager dan ingeschat toen het werkplan voor 2018 is opgesteld. Daarnaast is voor de gewasbeschermingsaanvragen de capaciteit toereikend en dat samen vormt een goede uitgangspositie om de ambitie te realiseren om, bij gelijkblijvende omstandigheden, eind 2019 de aanvragen voor gewasbescherming binnen de wettelijke termijnen af te handelen.

Etiketten

In 2017 is de laatste fase van het Project 'WGGa naar WG' (Wettelijk Gebruiksvoorschrift en Gebruiksaanwijzing, naar Wettelijk Gebruiksvoorschrift) uitgevoerd, met het omzetten van de fungiciden. Over het grootste deel van de geaccepteerde en gewijzigde wettelijke gebruiksvoorschriften heeft het college in 2017 al besloten. Het merendeel van de nieuwe wettelijke ge-

bruikvoorschriften treedt uiterlijk 1 januari 2019 in werking. Voor enkele middelen treedt het WG op verzoek van de toelatinghouder al op een eerdere datum in werking. Als ook de afgeleide toelatingen voor de fungiciden zijn omgezet, zal dit project zijn afgerond.

3.3.2 Biociden

3.3.2.1 Werkzame stoffen

Ook voor biociden heeft het Ctgb twee rollen in de Europese werkzaamheden voor werkzame stoffen (zie paragraaf 3.3.1.1), als rapporteur lidstaat (RMS) en niet-rapporteur lidstaat (niet-RMS). Zie bijlage 5 voor een gedetailleerd overzicht van de stof/productsoortcombinaties die het Ctgb als rapporteur lidstaat onderhanden heeft in 2017.

Het afhandelen van aanvragen voor werkzame stoffen is conform werkplan verlopen. Daarnaast heeft het Ctgb als niet-rapporteur lidstaat op alle ontvangen commentaarverzoeken commentaar gegeven.

3.3.2.2 Middelen

In totaal zijn 218 middelaanvragen ingediend en 84 afgehandeld. Achttien aanvragen zijn ingetrokken of niet in behandeling genomen. De gedetailleerde tabel 'Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen biociden in 2017' in bijlage 6 geeft de realisatie van het werkplan weer.

Het afhandelen van aanvragen is nagenoeg volgens werkplan verlopen. Daarnaast zijn de eerste 2 aanvragen voor een unietoelating besproken in het Biocidal Product Committee (BPC) en deze zijn met een positief advies naar het Standing Committee gestuurd. Dit resulteert in de loop van 2018 in de eerste unietoelatingen. Nederland is rapporteur voor deze 2 aanvragen.

De afhandeling van EU nationale aanvragen is achtergebleven ten opzichte van het werkplan. Daarnaast zien we voor biociden een sterk toenemende onderhandenwerkpositie voor nagenoeg alle aanvraagtypen. In het werkplan is een grote toename in onderhanden werk voorzien, maar de toename is nog iets groter dan verwacht. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door het fors hogere aantal

Mutaties toelatingen biociden 2017

	Inclusief biocidefamilieleden
Toelatingen 31 december 2016*	1.508
Nieuwe toelatingen	122
Ingetrokken door de toelatinghouder	45
Geëxpireerde toelatingen zonder aanvraag	26
Toelatingen 31 december 2017*	1.559

* Bij het aantal toelatingen worden biocidefamilieleden meegeteld. Biocidefamilies worden niet separaat geteld, aangezien deze niet dusdanig op de markt komen.

Op 31-12-2016 waren er 3 biocidefamilies toegelaten met in totaal 18 familieleden.

Op 31-12-2017 waren er 6 biocidefamilies toegelaten met in totaal 27 familieleden.

ingediende aanvragen onder overgangsrecht en anderzijds door de complexiteit van aanvragen onder de biocidenverordening. Per saldo zijn er meer aanvragen ingediend en kost de beoordeling van de aanvragen meer tijd dan ingeschat, wat resulteert in een snelle toename van de hoeveelheid werk.

In 2017 is de capaciteit voor biociden daar waar mogelijk vergroot en we voorzien een verdere groei voor het komend jaar. Waar dit kon, hebben we medewerkers intern vanuit gewasbescherming ingezet bij biociden om het oplopen van de achterstanden zoveel mogelijk te beperken. Maar gezien de sterke toename van de werklast zijn de doorlooptijden voor biocideaanvragen opgelopen. Naar verwachting zullen deze in 2018 nog verder toenemen. In 2017 is 76% van de aanvragen onder overgangsrecht binnen de wettelijke termijn afgehandeld (in 2016 zijn deze aanvragen grotendeels binnen de wettelijke termijn afgehandeld). Aanvragen onder de biocidenverordening zijn in de meeste gevallen niet binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

3.3.3 Overige aanvragen (gewasbescherming en biociden)

Onder overige aanvragen vallen zowel aanvragen die inhoudelijk worden beoordeeld (bijvoorbeeld parallelle aanvragen en

mineure wijzigingen van de samenstelling) als aanvragen die niet inhoudelijk worden beoordeeld (bijvoorbeeld naamswijzigingen en overschrijvingen). Het aantal ingediende aanvragen is ruim 30% hoger dan begroot, maar we zijn erin geslaagd om ook ruim 30% meer aanvragen af te handelen dan begroot. De overige aanvragen worden binnen de daarvoor geldende wettelijke termijn afgehandeld. Voor een gedetailleerd overzicht zie bijlage 7.

3.4 Post-aanvraagfase

Beroepen, bezwaren en Wob-verzoeken

Het aantal binnengekomen bezwaren en voorlopige voorzieningen nam toe en het aantal beroepszaken nam niet echt af. Ook de juridische complexiteit bleef: het College van Beroep voor het bedrijfsleven kondigde wederom aan prejudiciële vragen te stellen in een zaak over parallelle vergunningen. Een nieuwe ontwikkeling was dat er omvangrijke Wob-verzoeken (Wet openbaarheid van bestuur) werden ingediend door journalisten, overigens ook bij de ministeries en het RIVM en soms over onderwerpen waar gezamenlijk aan is gewerkt, bijvoorbeeld over hormoonverstorende stoffen. Zie hoofdstuk 4.

In 2016 werd het inhalen van de achterstanden in bezwaar- en beroepszaken al zichtbaar in de aantallen. Voor 2017 zet deze tendens zich voort, zie bijlage 8. De beoogde kortere doorlooptijden zijn inmiddels ook zichtbaar. Van de in 2017 ingediende en in dat jaar afgedane bezwaarzaken (15) is de gemiddelde doorlooptijd acht weken. Daarnaast zijn de kosten voor bezwaar en beroep niet verder toegenomen. Eind 2017 is de voorgenomen uitbreiding van de juridische capaciteit gerealiseerd.

De behandeling van de rechter van de omvangrijke beroepen en bezwaren in de zogenoemde neonicotinoïdenzaken en de openbaarmakingsverzoeken die daarin zijn gedaan, verloopt traag. Er is door het College van Beroep voor het bedrijfsleven in oktober een regiezitting gehouden. Ook is een inhoudelijk zitting aangezegd voor begin 2018 van de openbaarmakingsverzoeken die hebben geleid tot prejudiciële vragen en de uitspraak van november 2016 van de Europese rechter. Een finale beslechting van deze zaken wordt evenwel niet op korte termijn verwacht. Deze zaken

leggen nog steeds een omvangrijk beslag op de inzet van mensen en middelen, overigens ook van de betrokken partijen. Door dit gebrek aan voortgang neemt de bestuurlijke slagkracht van het Ctgb af: het gaat hier om besluiten uit 2011 waarvan de rechtmatigheid nog steeds ter discussie staat en waarop vervolgbesluiten zijn gebaseerd die eveneens ter discussie staan. Eind 2017 had de rechter nog geen uitspraak gedaan in de metam-natriumzaak, waarin het Ctgb beperkingen heeft opgelegd in het belang van omwonenden.

4. ADVISERING EN ONTWIKKELING UITVOERINGS- KADERS

In 2017 heeft het Ctgb diverse beleidsadviezen over specifieke gewasbeschermings- en biocidenonderwerpen opgesteld voor de bewindspersonen van LNV en lenW. Een overzicht van deze adviezen vindt u in bijlage 9. Daarnaast levert het Ctgb een bijdrage aan de beantwoording van Kamervragen en aan ambtelijke stukken waarmee de bewindspersonen over lopende dossiers worden geïnformeerd.

Zowel in Europa als in Nederland tracht het Ctgb door actieve samenwerking en kennisoverdracht de harmonisatie van processen en toetsingskaders te bevorderen, waardoor de verschillen in de beoordelingspraktijk tussen lidstaten zoveel als mogelijk worden geminimaliseerd. Deze inzet heeft tot doel om de veiligheid voor mens, dier en milieu in relatie tot de beschikbaarheid van een effectief middelenpakket te waarborgen, terwijl het 'level playing field' in Europa voor de productie en het vermarkten van gewasbeschermingsmiddelen en biociden wordt gestimuleerd.

De basis van dit middelenpakket, de beschikbare goedgekeurde werkzame stoffen, staat al een aantal jaren onder druk: 2017 vormde daarop geen uitzondering. De wetenschappelijke onderbouwing van risico's en veiligheid van werkzame stoffen en de zorgvuldigheid van het EU-goedkeuringsproces worden in het publieke en politieke debat flink ter discussie gesteld. Deze zorg over de veiligheid van stoffen mist zijn uitwerking niet in de comités waar gestemd wordt over goedkeuring. Alleen stoffen met een laag risicoprofiel, waaronder stoffen van biologische oorsprong, lijken nog zonder al te veel controverse door het Europese goedkeuringsproces te loodsen. Dit leidt onvermijdelijk tot vertraging in het beschikbaar komen van nieuwe stoffen die oude stoffen kunnen vervangen. Het leidt op korte termijn ook tot verlies van (chemische) stoffen, waarvan sommige essentieel zijn om bijvoorbeeld resistentie te voorkomen of voor toepassing in een IPM-teeltsysteem. Juist de beschikbaarheid van zo'n (chemische) 'medicijnkast' als back-up kan tot verdergaande verduurzaming van de landbouw leiden, wanneer een teler hierdoor durft te innoveren en experimenteren met biologische bestrijding en groene middelen.

Mogelijk is vertrouwen terug te winnen door de transparantie en voorlichting te verbeteren over het goedkeurings- en toelatings-

systeem (op EU-niveau en lidstaatsniveau) en de wetenschappelijke risicobeoordeling die daaraan ten grondslag ligt. Daarnaast zijn aanpassingen aan dit systeem nodig om de aanvraag van laag-risicostoffen te stimuleren en om ervoor te zorgen dat stoffen behouden blijven voor gebruik binnen een IPM-teeltsysteem.

Voor gewasbescherming (en deels voor biociden) domineerden met name vier dossiers de agenda van 2017: hernieuwing van de goedkeuring van de werkzame stof glyfosaat, herbeoordeling door de European Food Safety Authority (EFSA) van een aantal neonicotinoïden, de ontwikkelingen rond de criteria voor identificatie van stoffen die een hormoonverstorend effect kunnen hebben en de REFIT van de gewasbeschermings- en MRL-verordening.

Deze onderwerpen worden hieronder verder toegelicht.

Glyfosaat

De hernieuwde goedkeuring van glyfosaat houdt in Europa nu al twee jaar de gemoederen van betrokken autoriteiten, wetenschappers, de politiek, ngo's en het publiek bezig. De European Chemicals Agency (ECHA) rapporteerde begin 2017 dat er, conform de eerdere conclusies van EFSA en rapporterende lidstaat Duitsland, geen bewijs gevonden kon worden voor classificatie van glyfosaat als kankerverwekkend, mutageen of reprotoxisch. Evenmin konden aanwijzingen gevonden worden voor hormoonverstorende eigenschappen. Op basis hiervan stelde de commissie voor, glyfosaat weer voor een periode van 10 jaar goed te keuren. Het Ctgb bracht advies uit aan het ministerie van EZ voor de stemming in het Standing Committee over dit voorstel.

Daarin stelde het Ctgb dat, hoewel een verlenging van de goedkeuringsperiode met de standaardperiode van 15 jaar gezien het dossier voor de hand zou liggen, er inhoudelijk geen bezwaren waren om niet akkoord te gaan met een periode van 10 jaar. Na discussie in enkele vergaderingen van het Standing Committee stemde eind november 2017 een meerderheid van de lidstaten alsnog voor een verlenging van de goedkeuring van glyfosaat met 5 jaar. Een langere periode bleek politiek niet haalbaar. Aan deze hernieuwde goedkeuring werden nieuwe voorwaarden verbonden,

die er onder andere op zijn gericht het gebruik van glyfosaat in en buiten de landbouw te beperken. Beleid (afspraken en regelgeving) om tot een vermindering van het gebruik van glyfosaat voor zowel professionele gebruikers als particulieren te komen, met een verkenning van de alternatieven, wordt in Nederland door de ministeries van LNV en IenW opgepakt.

Voorafgaand aan het goedkeuringsbesluit verstrekke het Ctgb nog een advies aan het ministerie van EZ over een wetenschappelijke publicatie onder leiding van Wageningen Universiteit, waarin de resultaten werden gepubliceerd van een onderzoek naar het voorkomen van glyfosaat in de bodems van landbouwgronden. Het artikel genereerde veel publiciteit omdat gesteld werd dat een groot deel van de landbouwgronden verontreinigd is met glyfosaat en het dus niet verstandig zou zijn om de goedkeuring van glyfosaat te verlengen. Het Ctgb constateerde dat de hoogste gevonden bodemgehalten van glyfosaat en de afbraakstof AMPA ruim binnen de concentraties vallen waarmee wordt gerekend in het stofdossier van deze stoffen en waarvoor geldt dat ze veilig zijn voor mens, dier en milieu. Aan de minister heeft het Ctgb laten weten dat de studie niet leidde tot nieuwe inzichten die aanleiding zouden kunnen zijn om toelatingen van middelen te herzien.

De ontwikkelingen rond glyfosaat hebben de EU-procedures voor (hernieuwde) stofgoedkeuring en middeltoelating flink onder druk gezet. Er zijn zorgen over het vastlopen van het hele systeem, nu de goedkeuring van één enkele stof al zo lang de agenda van de betrokken instanties bepaalt, terwijl EFSA en ECHA op basis van een uitvoerige risicobeoordeling op wetenschappelijke gronden concludeerden dat een veilig gebruik mogelijk is. Naar aanleiding van het Europese burgerinitiatief dat gericht is op een verbod van glyfosaat, wil de Europese Commissie Verordening 1107/2009 zodanig wijzigen dat het eenvoudiger wordt om wetenschappelijke studies en onderliggende ruwe data openbaar te maken. Daartoe zal de commissie in het eerste halfjaar van 2018 een voorstel publiceren. Daarnaast kan mogelijk de lopende REFIT van de verordening gebruikt worden om wijzigingsvoorstellen te doen voor kwetsbare onderdelen van het systeem.

Neonicotinoïden

Neonicotinoïden zijn een groep van werkzame stoffen, insecticiden, met een systemische werking, een voor insecten giftige werking die zich vanuit behandeld zaad tot in alle delen van de plant kan uitstrekken. In januari 2017 publiceerde Greenpeace een rapport, opgesteld door de Universiteit van Sussex, over de risico's van neonicotinoïden voor wilde niet-doelwitorganismen (vooral aquatische insecten, wilde bijen en hommels). Het Ctgb voerde op verzoek van het ministerie een evaluatie uit van het rapport en constateerde dat voor aspecten van de risicobeoordeling die te maken hebben met het lot van stoffen (*fate*), zoals persistentie, accumulatie en afbraak in bodem en water, geen nieuwe feiten aan het licht kwamen. Voor het aspect ecotox kwam een (bekende) lacune in de beoordelingssystematiek naar voren: de relevante blootstellingsroute via doorvergiftiging van bijvoorbeeld nuttige insecten (natuurlijke vijanden) die zich voeden met schadelijke insecten, wordt in het huidig toetsingskader niet meegenomen. EFSA ontwikkelt momenteel een 'guidance on non-target arthropods' waarin naar verwachting deze lacune wordt opgevuld.

Het rapport concludeert verder dat de huidige aquatische toelatingsnormen voor neonicotinoïden zoals thiacloprid, thiamethoxam en clothianidin niet meer voldoen. Deze gegevens worden in de lopende Europese renewalprocessen voor deze werkzame stoffen ingebracht. Het Ctgb heeft daarom aan de staatssecretaris van EZ laten weten, voorlopig niet tot een nationaal herbeoordelingstraject over te gaan.

In maart 2017 legde de Europese Commissie een voorstel voor aan het Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF) voor verdere aanscherping van de goedkeuringswaarden van de werkzame stoffen clothianidin, imidacloprid en thiamethoxam. De commissie deed haar voorstel nadat EFSA haar conclusies had gepresenteerd over de herbeoordeling van deze drie stoffen op risico's voor bijen.

Het voorstel van de commissie betrof een uitbreiding van de bestaande restricties tot louter nog toepassing van de betreffende middelen in kassen. In dit voorstel mag behandeld zaad nog alleen in de kas worden uitgezaaid en is de gehele levenscyclus van de plant beperkt tot de kas. Het Ctgb gaf in zijn advies aan

het ministerie van EZ aan zich op procedurele gronden niet te kunnen vinden in het voorstel van de commissie: EFSA baseerde haar conclusies over de risico's voor bijen op een guidance-document dat nog niet is goedgekeurd. Naar het oordeel van het Ctgb worden deze drie stoffen daardoor op een totaal andere manier beoordeeld dan alle andere werkzame stoffen.

Uit de beoordeling van EFSA bleek verder dat stofdrift, verstuing van de werkzame stof tijdens het zaaien van het gecoate zaad, tot een (aanzienlijke) blootstelling van bijen via onkruiden in akkerlanden kan leiden. Het Ctgb is van oordeel dat in Nederland voor gewasbeschermingsmiddelen, ook de neonicotinoïden, afdoende maatregelen van kracht zijn die verspreiding van stofdrift tijdens het zaaien tegengaan (zoals deflectoren op zaaimachines, alleen zaaien bij lage windsnelheid en het onmiddellijk en volledig in de bodem onderwerken van het zaad). Daarnaast is er in Nederland veel aandacht voor de kwaliteit van behandeld en gecoate zaad, juist om stofdrift tijdens het zaaien te voorkomen. Het Ctgb adviseerde de staatssecretaris er bij de Europese Commissie op aan te dringen in de goedkeuringsverordening een restrictiezin op te nemen over de kwaliteit van de zaadcoating en restrictieve maatregelen in te stellen bij het uitzaaien.

In 2017 heeft uiteindelijk geen stemming in het SCoPAFF meer plaatsgevonden over het voorstel van de commissie. De commissie besloot op aandringen van de lidstaten, waaronder Nederland, te wachten totdat EFSA de volledige resultaten van de lopende herevaluatie zou hebben gepresenteerd. Naar verwachting zal dat in het voorjaar van 2018 zijn.

Het Ctgb voerde daarnaast op verzoek van het ministerie van EZ een analyse uit van de humane en milieurisico's van werkzame stoffen die mogelijk als alternatief kunnen dienen voor de drie neonicotinoïden (imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam), mochten de aangescherpte restricties worden goedgekeurd. De inventarisatie van mogelijke alternatieve werkzame stoffen werd uitgevoerd door de NVWA. Deze alternatieve stoffen blijken niet per se een lager risicoprofiel te hebben dan de drie neonicotinoïden en zijn bovendien geen van alle met het nieuwe guidance-document voor beoordeling van de risico's voor bijen (her)beoordeeld.

Criteria voor hormoonverstorende stoffen

In 2016 kwam de Europese Commissie met het eerste voorstel om de huidige interimcriteria voor de beoordeling van hormoonverstorende eigenschappen van werkzame stoffen, te vervangen door nieuwe, wetenschappelijk gefundeerde criteria. Het streven van de commissie was om de manier waarop deze beoordeling binnen de toelatingssystematiek voor biociden en gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgevoerd gelijk te schakelen. Een belangrijk struikelblok in dit hele proces bleek de uitzonderingspositie te zijn die al dan niet moest worden gecreëerd voor een specifieke groep werkzame stoffen die omwille van hun hormoonverstorende werking op insecten of planten, maar niet op mens en dier, op de markt worden gebracht. Deze stoffen, bedoeld om bijvoorbeeld het vervellingsproces van bepaalde plaaginsecten te verstoren, zijn vanwege hun specificiteit belangrijk voor verdere verduurzaming van de plaagbestrijding.

In juli 2017 stemde het SCoPAFF in met het voorstel van de commissie waarin was opgenomen dat bedoelde werkzame stoffen niet bij voorbaat van beoordeling worden uitgesloten. Het Ctgb adviseerde de betrokken ministeries tijdens het proces. Bij biociden werden deze nieuwe criteria door het Permanent Comité en vervolgens door het Europees Parlement en de Europese Raad goedgekeurd, inclusief de uitzonderingsclausule. De nieuwe criteria zijn inmiddels gepubliceerd in het Official Journal; ze worden in juni 2018 van toepassing. Echter, het Europees Parlement stemde niet in met goedkeuring van de criteria voor werkzame stoffen binnen de gewasbescherming. Het meende dat de commissie met de opname van de uitzonderingsclausule voor stoffen die specifiek bedoeld zijn om een hormoonverstorend effect te hebben op bepaalde doelwitorganismen, buiten haar mandaat was getreden. In november is een nieuw voorstel aan het Standing Committee voorgelegd waarin de uitzonderingsclausule was geschrapt. Het Standing Committee heeft dit nieuwe voorstel aangenomen, waarna dit opnieuw aan het Europees Parlement en de Europese Raad is voorgelegd. De uitkomst van deze procedure wordt in het voorjaar van 2018 verwacht. Om de implementatie van de nieuwe criteria te ondersteunen zijn guidances (inhoudelijk en procedureel) in ontwikkeling, die in de zomer van 2018 worden gepubliceerd.

Het resultaat van beide trajecten is, dat werkzame stoffen die op grond van de wetenschappelijke criteria hormoonverstorend zijn in principe van goedkeuring zijn uitgesloten, waarbij voor biociden dus wél een uitzonderingsclausule geldt (deze is: werkzame stoffen die zijn ontwikkeld om een hormoonverstorend effect op doelwitorganismen te hebben, hoeven niet al bij voorbaat van goedkeuring te worden uitgesloten, als aannemelijk kan worden gemaakt dat ze geen risico inhouden voor de mens) en voor gewasbescherming niet. De impact van deze nieuwe criteria op het stof- en middelenpakket is vooralsnog onduidelijk. Wat betreft gewasbeschermingsmiddelen wordt verwacht dat er vertraging zal optreden in de afhandeling van stofbeoordelingen, omdat het voorstel is om alle stoffen die in behandeling zijn en waarvoor nog geen EFSA-opinie beschikbaar is, volgens de nieuwe wetenschappelijke criteria te beoordelen. Wat betreft de biociden is inmiddels de afhandeling van de stofbeoordeling van lopende aanvragen min of meer stilgelegd. Aanvragers zullen de mogelijkheid krijgen om aanvullende data te genereren en toe te voegen aan hun dossiers.

REFIT

De Europese Commissie is gestart met de zogenaamde REFIT van de gewasbeschermingsverordening en de MRL-verordening. REFIT is een evaluatie en fitnesscheck van de wetgeving met als doel de wetgeving te versimpelen en de lasten terug te brengen. De REFIT is onderdeel van het programma van de Commissie 'Better regulation', met als verantwoordelijke commissaris Frans Timmermans.

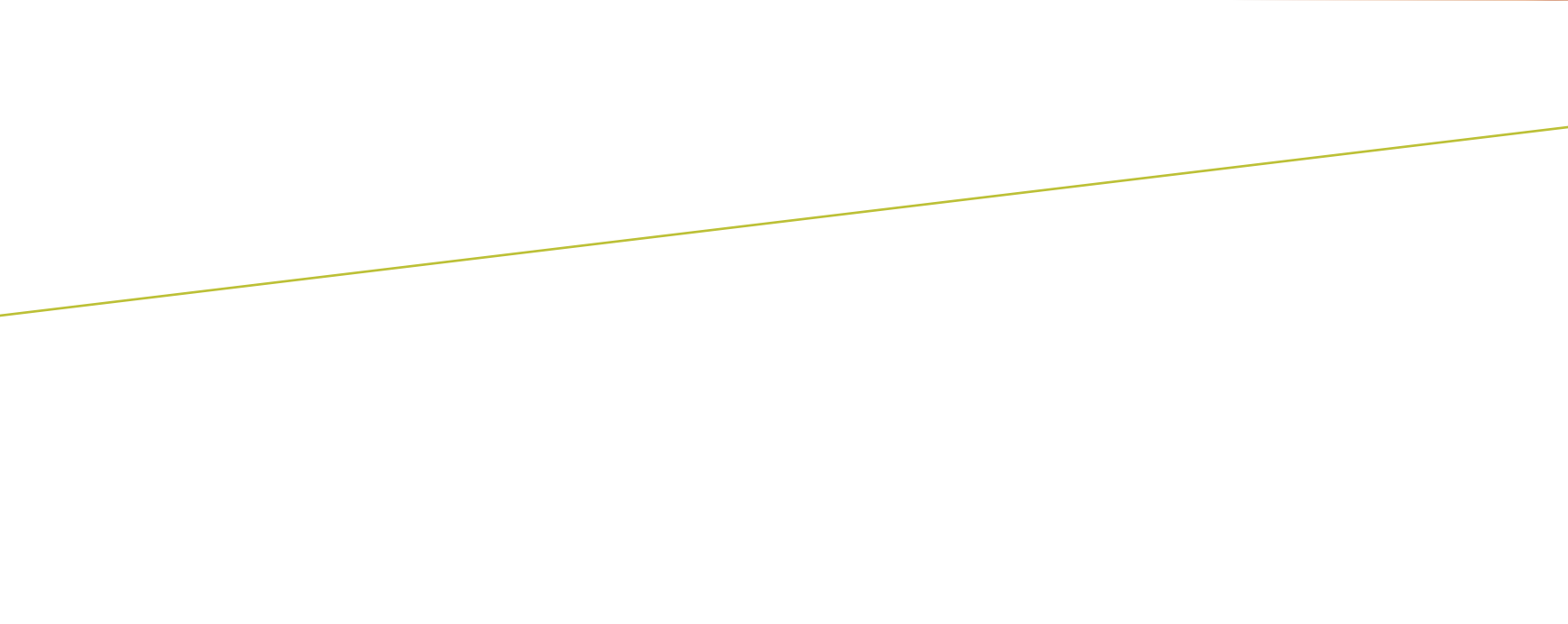
De eerste fase van de REFIT betreft de evaluatie van de uitvoering van beide verordeningen. Het Ctgb neemt in deze fase als toelatingsautoriteit het voortouw en verzorgt in afstemming met departementen, NVWA en RIVM de input voor de REFIT. De commissie heeft steeds benadrukt vooralsnog de verordeningen eerst te willen evalueren; over een eventuele aanpassing van de verordeningen is nog geen besluit genomen. Mocht het wel tot aanpassing komen, dan zullen de departementen daarin het voortouw nemen. Het Ctgb zal bij deze fase worden betrokken, bijvoorbeeld door met een uitvoeringstoets inzichtelijk te maken

wat de consequenties zijn van voorgestelde aanpassingen en welke uitvoeringsproblemen te verwachten zijn.

Tijdens de eerste fase is in 2017 bijgedragen aan een survey van de Europese Commissie en een survey van het Europese Parlement. Ter voorbereiding hierop heeft het Ctgb een notitie opgesteld met de input voor de REFIT vanuit uitvoeringsperspectief. Een aantal punten zijn:

- de positieve impact van de verordening.
- de mogelijkheid tot aanpassing aan nieuwe ontwikkelingen in de landbouw:
 1. het creëren van de juiste randvoorwaarden binnen de verordening voor een beoordelingssystematiek passend bij de IPM-landbouwpraktijk, zoals teeltsysteembenadering, milieubalans en waar nodig in een aantal situaties acceptatie van een lagere werkingsgraad.
 2. het stimuleren van de aanvraag van laag-risicostoffen, bijvoorbeeld door een systeem in te voeren dat uitgaat van het 'toelaten mits aangetoond wordt dat het middel niet veilig is principe' in plaats van het 'niet toelaten tenzij is aangetoond dat het veilig is principe'.
- afstemmen van de verschillende kaders voor stofbeoordeling. De beoordeling van actieve stoffen in gewasbeschermingsmiddelen en biociden zou in één procesgang moeten kunnen plaatsvinden.
- het instellen van een orgaan – samengesteld uit vertegenwoordigers van toelatingsautoriteiten – dat actief richting geeft aan de samenwerking, met het mandaat toelatingsautoriteiten aan te spreken. Dat orgaan kan besluiten over verschillen van inzicht over guidance-documenten, toelatingen en nationale invullingen, maar kan ook een systeem invoeren voor kwaliteitsdefinitie en -bewaking.
- de taak- en rolopvatting van EFSA te enten op die van ECHA binnen het kader van de biocidenverordening. Mogelijk kan EFSA, in aanvulling op de inhoudelijke rol bij de stofgoedkeuring en guidance-documentontwikkeling, de toelatingsautoriteiten meer procedureel en administratief faciliteren zoals ECHA dat doet op het terrein van de biociden.
- voor de herbeoordeling van een werkzame stof of een middel dient de verordening in overeenstemming te worden gebracht met de praktijk voor wat betreft de tijdslijnen. Er moet een

keuze worden gemaakt tussen de oorspronkelijk bedoelde update van een dossier en een integrale herbeoordeling die in de praktijk plaatsvindt.

5. ORGANISATIE & PERSONEEL

5.1 Organisatie

Organisatieontwikkeling

De organisatiestructuur is per 2017 heringericht. De afdeling Beleidsadvisering & Relatiemanagement (B&R) is opgeheven, de bestaande functies van deze afdeling zijn aangepast en de medewerkers zijn deels ondergebracht in de staf en deels in de afdeling Collegeadvies & Projectplanning (C&P). Kwaliteitsmanagement is overgegaan van de staf naar de afdeling Bedrijfsvoering. Het managementteam bestaat vanaf 2017 uit vier leden: de secretaris/directeur, de manager Collegeadvies en Projectplanning (C&P), tevens plaatsvervangend secretaris/directeur, de manager Wetenschappelijke Beoordeling en Advisering (WBA) en de manager Bedrijfsvoering. De teams binnen de verschillende afdelingen worden aangestuurd door een teamleider met uitzondering van het team accountmanagement industrie (C&P) en het team organisatieondersteuning (Bedrijfsvoering). Deze vallen onder directe leiding van de afdelingsmanager.

In 2017 is de organisatie gestaag en gecontroleerd gegroeid – vooral binnen de primaire afdelingen – om het grotere werkaanbod (biociden) te kunnen accommoderen. Ondanks de aantrekende economie zijn we erin geslaagd de openstaande vacatures goed in te vullen. Het verloop was, ten opzichte van vorig jaar, kleiner en verliep meer gecontroleerd: we zijn niet verrast door een onverwachte uitstroom van medewerkers. Eind 2017 bestond de personeelsformatie uit 154 medewerkers (138,8 Fte), 6 medewerkers meer dan in 2016.

Verloop en de instroom van nieuwe medewerkers heeft altijd een effect op de declarabiliteit van de zittende organisatie, omdat het inwerken een groot beslag legt op de medewerkers. We investeren intensief in het opleiden van onder meer wetenschappelijk beoerdelers, een traject dat ten minste een jaar duurt. Dit inwerken gebeurt op learning-by-doing-basis, waarbij elke nieuwe medewerker een mentor krijgt toegewezen die dagelijks betrokken is bij het inwerken.

Met de instroom van nieuwe medewerkers in 2017 en een voorziene beperkte groei in 2018, is de personeelsformatie op orde en zijn we in staat om de doelstellingen die we de komende jaren voor ogen hebben te realiseren.

Organisatiebeleid

In 2017 is het personeelsbeleid vastgesteld. Dit betreft een meerjarige strategie voor het personeels- en organisatiebeleid. Op basis hiervan is een verdere uitwerking opgesteld, met een planning en diverse activiteiten. Daarmee is het beleid opgedeeld en voor de komende jaren 'uitvoerbaar' gemaakt. De feitelijke uitvoering en implementatie volgt volgens planning de komende jaren. De keten van personeels-, kwaliteits- en kennisbeleid vormt samen het organisatiebeleid. Ze zijn met elkaar verbonden en werken op elkaar in.

Integriteitsbeleid

In 2017 is de Ctgb-gedragscode integriteit geactualiseerd conform de 'Gedragscode Integriteit Rijk' en waar nodig aangevuld met voor de Ctgb-organisatie specifieke gedragscodes. Medewerkers en collegeleden verklaren schriftelijk of er sprake is van nevenwerkzaamheden of belangen. Dit gebeurt bij indiensttreding of bij het aangaan van het contract en daarna jaarlijks. Tussentijds moeten nieuwe belangen worden gemeld. Alle nevenwerkzaamheden van de collegeleden staan op de website van het Ctgb vermeld. Alle externen die werkzaam zijn voor het Ctgb ondertekenen een aparte geheimhoudingsverklaring waarin tevens verklaard wordt of er sprake is van belangenverstrengeling.

Kwaliteit

Het Ctgb is sinds april 2009 ISO 9001:2008 gecertificeerd op basis van het Certiked Model. Dit model is speciaal ontwikkeld voor kennisintensieve organisaties. ISO 9001 is dé internationaal geaccepteerde standaard voor kwaliteitsmanagementsystemen. De ISO-norm geeft de eisen weer voor een kwaliteitsmanagementsysteem dat door een organisatie gebruikt kan worden om klanttevredenheid te verhogen door te voldoen aan de eisen van de klant en aan wet- en regelgeving.

In 2017 heeft het Ctgb een nieuw kwaliteitsbeleid opgesteld. Dit beleid sluit aan op de eisen die de nieuwe ISO-norm (ISO 9001:2015) voor kennisintensieve organisaties en de daarop gebaseerde Certiked-beoordeling stelt. In het najaar heeft een externe proefaudit plaatsgevonden om het nieuwe kwaliteitsbeleid te toetsen. Daaruit bleek dat vrijwel alles al behoorlijk op orde is. Met dit nieuwe beleid moet het mogelijk worden de samenhang en structuur van alle kwaliteitsactiviteiten te verbeteren.

Ten slotte is het kennisbeleid in 2017 volledig uitgewerkt. Dit verkeert nu in de besluitvormingsfase. In 2018 kan de implementatie worden afgerond. Het nieuwe beleid biedt structuur om kennis heel gericht te ontwikkelen, beheren en toe te passen. En kaders voor een meer flexibele inzet van medewerkers, waardoor de organisatie beter kan inspelen op ontwikkelingen in de omgeving en de kwaliteit van de dienstverlening nog verder kan verbeteren.

Klachtencommissie

In 2017 zijn geen klachten binnengekomen.

Optimale ondersteuning door Informatievoorziening

De afgelopen jaren lag de aandacht van Informatievoorziening vooral bij verbetering van de kwaliteit – stabiel, met een goede performance – van de digitale werkplek. In 2016 is begonnen met een intensief traject om de overstap te maken naar een andere, beter passende leverancier van werkplekken. In 2017 is, met medewerking van zowel de oude als de nieuwe leverancier, afscheid genomen van DICTU als werkplekleverancier en is de overstap gemaakt naar SSC-Campus.

Architectuur en Informatieplanning (AIP)

In 2017 is de in 2016 opgestelde Architectuur en Informatieplanning 2016-2020 (AIP) vastgesteld en begonnen met de implementatie van de eerste onderdelen. Het plan biedt samenhang en kaders voor eigenaarschap, beveiliging, verdere verbetering en ontwikkeling van de infrastructuur. Volgens dit plan is het team Informatievoorziening geprofessionaliseerd, door efficiëntere overlegstructuren, een betere samenwerking binnen het team en het ontwerp van een verbeterd proces voor wijzigingenbeheer. Een belangrijk speerpunt was om de rollen binnen de informatievoorzieningsprocessen te verscherpen, omdat we merken dat betere, duidelijkere rollen, uiteindelijk leiden tot meer verantwoordelijkheidsgevoel, inzicht in samenhang en een prettige, efficiënte samenwerking.

Nieuwe Toelatingendatabank

De nieuwe Middelen-, Stoffen- en Toepassingendatabank (MST) is in september 2017 door het Ctgb in gebruik genomen en heeft de oude Ctgb-databank vervangen. Het Ctgb, de NVA en het ministerie van LNV hebben samen geïnvesteerd in deze nieuwe

databank waarmee ook de Gewasbeschermingskennisbank (GBK) van de NVWA overbodig is geworden. De databank is verrijkt met gegevens over toepassingen. Daardoor kunnen bezoekers nu ook toegelaten middelen vinden bij een bepaalde toepassing. Daarmee worden alle openbare gegevens – dus ook het toelatingsbesluit en beoordelingsrapport – eenvoudiger en sneller toegankelijk.

De technische gegevens van de databank zijn ter beschikking gesteld aan app-ontwikkelaars die op basis daarvan hun eigen apps kunnen ontwikkelen. De vernieuwde databank sluit daarmee aan bij het rijksbeleid om ruwe data te ontsluiten voor gebruik door particulieren en bedrijfsleven. Eind 2017 zijn, naast biociden, ook alle gewasbeschermingsmiddelen op toepassing online doorzoekbaar gemaakt. Daarnaast zijn er diverse kleinere verbeteringen doorgevoerd en zijn er correcties uitgevoerd vanwege de datakwaliteit. De definitieve afronding van het project zal plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2018.

Grip op planning/planningsysteem

Het Ctgb streeft naar een optimale besturing van het primaire proces en een betere voorspelbaarheid van het verloop van aanvragen. Na een succesvolle pilot in 2016, is het Ctgb in 2017 volgens een nieuw planningsconcept gaan werken. Ook is er een bijbehorende planningsapplicatie in gebruik genomen, die in 2018 wordt uitgebreid. Het primaire proces kan met deze verbeteringen beter worden bestuurd.

De operationele planning verloopt inmiddels voor alle afdelingen volgens de nieuwe werkwijze. Aan de modules voor de tactische en strategische planning wordt in de eerste helft van 2018 nog gewerkt. In de overgang van de oude planningstool naar de nieuwe tool en planningsmethodiek was er tijdelijk geen inzicht in de tactische planning. Met als resultaat dat projectleiders richting aanvragers geen uitspraken konden doen wanneer een beoordeling zou worden afgerond. Zodra ook de laatste modules van de planningsapplicatie zijn opgeleverd, kunnen de projectleiders en accountmanagers aanvragers beter informeren over de stand van zaken en te verwachten doorlooptijd van hun aanvraag.

5.2 Lerende organisatie

Kennismanagement

Het Ctgb maakt deel uit van de ketens tussen wetgever, producent, distributeur, handhaver, wetenschap, gebruiker, consument en maatschappij en is continu in interactie met de omgeving. Het werk is kennisintensief. Om voldoende kennis te vergaren en te behouden, nemen medewerkers jaarlijks deel aan diverse internationale congressen, waar ze ook als spreker optreden. In 2017 zijn diverse activiteiten op het gebied van kennisuitwisseling ontplooid.

Praktijkexcursies

Voor een goede voeling met de praktijk worden regelmatig excursies georganiseerd. Dit zijn zowel excursies die meerdere vakgebieden bestrijken, als excursies op een specifiek deelterrein. Voor biociden hebben wetenschappelijk beoordelaars en projectleiders in 2017 kennis opgedaan over ruimtedesinfectie door verneveling. Daarnaast hebben wetenschappelijk beoordelaars een workshop bijgewoond over de dagelijkse praktijk van het gebruik van professionele biociden. Voor gewasbeschermingsmiddelen hebben werkzaamheidsexperts deelgenomen aan excursies gericht op zaadcoating en het gebruik van proefopstellingen voor werkzaamheidsstudies. Verder zijn er excursies geweest op het gebied van groene middelen, nieuwe verwerkings-technieken van bollen en veldeffectstudies, en is er praktijkervaring opgedaan bij de rietteelt, in de boomkwekerij, en champignon- en kersenteelt.

Interne kennisuitwisseling

In 2016 en 2017 is door groei en natuurlijk verloop een grote groep nieuwe medewerkers gestart. Om te begrijpen waar de verschillende onderdelen van een beoordeling elkaar raken, is kennis van elkaars werkveld essentieel. Daarom is in 2017 een serie kennisuitwisselingssessies georganiseerd voor wetenschappelijk beoordelaars en projectleiders, zowel voor biociden als gewasbeschermingsmiddelen. Tijdens deze sessies hebben de wetenschappelijk beoordelaars en projectleiders uitleg gegeven over de inhoud van hun werk, bespraken ze casuïstiek en zijn de raakvlakken met de andere vakgebieden verduidelijkt.

Kennisapplicaties

In 2017 is het nieuwe intranet geïntroduceerd, in een nieuwe vormgeving, met een betere structuur en een completere inhoud. De belangrijkste verandering is wel dat er veel meer teamonderdelen zijn opgenomen. Zo is er per team een pagina ontwikkeld met de belangrijkste informatie voor dat team. Bovendien is het kennisportaal nu een integraal onderdeel van het intranet. Notities, verslagen, strategische documenten, interne werkwijzen en beleidsdocumenten zijn hierdoor makkelijk te vinden en goed te beheren. Ten slotte is de ontsluiting van het toetsingskader sterk verbeterd. Het is nu mogelijk om voor elk gewenst tijdstip het op dat moment geldende toetsingskader te vinden.

Opleiden en ontwikkelen

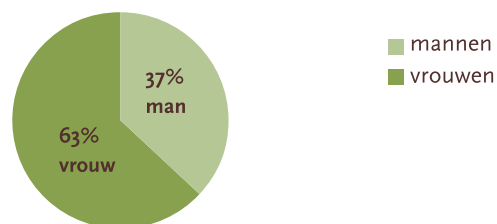
Het jaar 2017 laat een mooie balans zien tussen persoonlijke (individuele) ontwikkeling en groepsonwikkeling. Ten opzichte van voorgaande jaren is er significant meer geïnvesteerd in teamontwikkeling en teamcoaching, mede door de introductie van een nieuwe planningsmethodiek, maar ook op het gebied van managementontwikkeling en themagerichte ontwikkeling. Daarnaast blijft de investering op individuele ontwikkeling redelijk gelijk aan voorgaande jaren. Medewerkers volgen trainingen, cursussen en individuele coaching en de afspraken hierover worden meer consequent vastgelegd in de gesprekken tussen

medewerker en leidinggevend. Ook op het gebied van kennisontwikkeling is de balans redelijk gelijk aan voorgaande jaren.

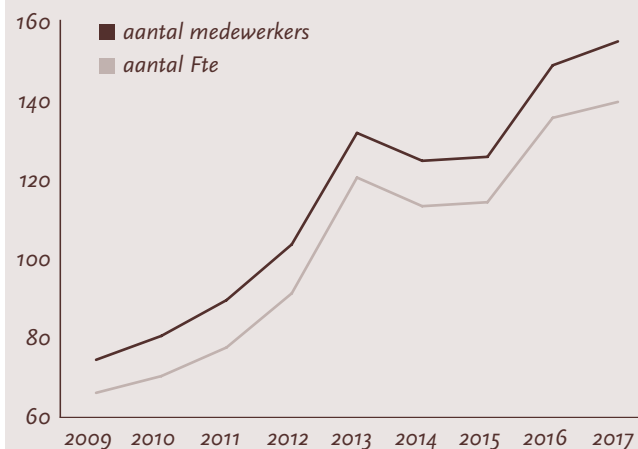
5.3 Personeel

De personeelsformatie komt eind 2017 uit op het begrote niveau van 154 medewerkers (138,8 Fte) en groeide daarmee 4% ten opzichte van 2016. Het percentage vrouwen in de organisatie nam iets toe, tot 63% van het totaal aantal medewerkers. Het managementteam bestaat uit drie vrouwen en een man. De gemiddelde leeftijd in de organisatie is in 2017 45,1 jaar. Zie voor het complete sociaal jaarverslag bijlage 10.

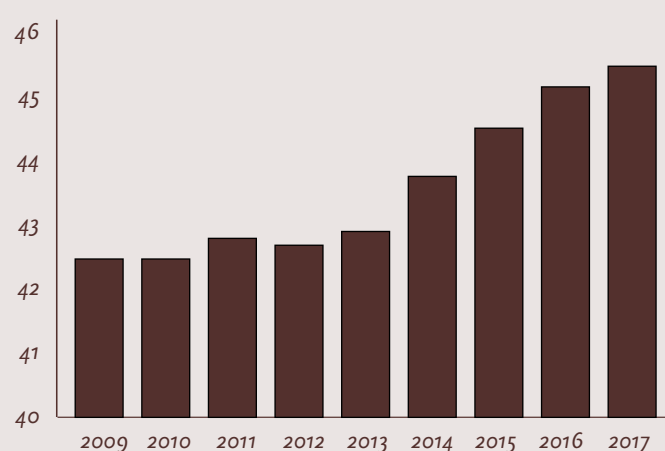
Verdeling percentage mannen en vrouwen

Personeelsformatie

Gemiddelde leeftijd

6.

JAARREKENING 2017

6.1 Balans per 31 december 2017 (voor resultaatbestemming)

(bedragen in duizenden euro's)

Activa		31 dec. 2017	31 dec. 2016
Activa	1		
Materiële vaste activa			
Verbouwing		692	944
Kantoorinventaris		32	51
Hardware		4	6
Activa in aanbouw		-	-
<i>Subtotaal</i>		<i>728</i>	<i>1.001</i>
Immateriële vaste activa			
Software		1.450	877
Vlottende activa			
Debiteuren	2	2.910	1.340
Rekening courant departementen	3	-130	963
Overige vorderingen	4	162	166
Liquide middelen	5	10.766	6.270
<i>Subtotaal</i>		<i>13.708</i>	<i>8.739</i>
Totaal activa		15.886	10.617
Passiva		31 dec. 2017	31 dec. 2016
Eigen vermogen	6		
Algemene reserve	7	-197	-404
Onverdeeld resultaat	8	45	207
<i>Subtotaal</i>		<i>-152</i>	<i>-197</i>
Voorzieningen			
Wachtgeld	9	15	-
Jubileumuitkering	10	85	76
Voorziening ambtshalve ingrijpen	11	102	-
<i>Subtotaal</i>		<i>202</i>	<i>76</i>
Kortlopende schulden			
Onderhanden projecten	12	12.861	8.924
Crediteuren	13	1.098	453
Belasting en sociale lasten	14	295	241
Pensioen	14	11	115
Overige passiva	15	1.571	1.005
<i>Subtotaal</i>		<i>15.836</i>	<i>10.738</i>
Totaal passiva		15.886	10.617

6.2 Winst- en verliesrekening 2017 (Resultatenrekening)

(per kostensoort, bedragen in duizenden euro's)

		werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Netto omzet		19.775	17.870	16.486
Overige opbrengsten		101		101
Mutatie onderhanden projecten		-3.935	-801	-1.744
Som der bedrijfsopbrengsten		15.941	17.069	14.843
Uitbesteed werk	16	893	961	1.073
Collegekosten	17	206	219	207
Kosten commissie deskundigen	18	-	1	-
Salarissen en sociale lasten	19	10.552	10.950	9.485
Overige personeelskosten	20	727	1.102	902
Huisvesting	21	608	614	710
Kantoorkosten	22	148	195	156
Overige bedrijfskosten	23	145	189	133
ICT kosten	24	1.281	1.350	1.180
Projectkosten/projectmanagement	25	534	225	274
Afschrijvingen op materiële vaste activa	26	390	625	340
Overige organisatiekosten	27	316	313	137
Bijzondere bedrijfskosten	28	-6	15	53
Som der bedrijfslasten		15.794	16.759	14.650
Rentebaten		-	-	14
ICT investering		-	-160	-162
Vrijval investering ICT/projectmanagement		-	-	162
Dotatie voorziening ambtshalve ingrijpen		-102		
Som overige baten		-102	-160	14
Netto resultaat		45	150	207

6.3 Kasstroomoverzicht 2017

(bedragen in duizenden euro's)

	2017	begroot 2017	2016
Netto resultaat	45	150	207
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen	390	625	340
Afschrijving desinvestering (kosten naar verhuiskosten)	-	-	-40
Mutatie werkkapitaal:			
Mutatie debiteuren	-1.566	150	283
Mutatie rekening courant departementen	1.093	-	-881
Mutatie crediteuren	1.326	-	463
Mutatie belasting/sociale lasten/pensioenpremies	-50	-	83
Mutatie onderhanden projecten	3.937	801	1.645
	4.740	951	1.593
Mutatie voorziening:			
Afname voorziening wachtgeld	-100	-	-
Toename voorziening jubileum	9	-	34
Toename voorziening ambtshalve ingrijpen	102	-	-
Toename voorziening ICT		160	
Kasstroom uit operationele activiteiten	5.186	1.886	2.134
Investeringen	-690	-525	-584
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-690	-525	-584
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-	-
Mutatie liquide middelen	4.496	1.361	1.550
Mutatie liquide middelen	2017	begroot 2017	2016
Saldo 1 januari	6.270	4.996	4.720
Mutatie liquide middelen	4.496	1.361	1.550
Saldo 31 januari	10.766	6.357	6.270

6.4 Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de aanvullende afspraken zoals vastgelegd in het sturingsarrangement d.d. 31 maart 2016.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

De liquiditeitspositie en de liquiditeitsprognose laten zien dat de continuïteit van de organisatie is gewaarborgd.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

De activa en passiva zijn opgenomen tegen de nominale waarde, tenzij anders is vermeld.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de entiteit zullen toevloeden en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

In de winst- en verliesrekening worden alle in het boekjaar gemaakte kosten en opbrengsten verantwoord, gecorrigeerd voor de per saldo mutatie in het onderhanden werk van de lopende projecten. Resultaten op de behandeling van Nederlandse aanvragen, het opstellen van EU-rapporten en overige projecten worden verantwoord in het jaar waarin over een aanvraag een definitief

collegebesluit is genomen c.q. in het jaar waarin de Europese Commissie een definitief besluit heeft genomen over het door Nederland opgestelde beoordelingsrapport.

De overige opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De in hoofdstuk 6.7 opgenomen winst- en verliesrekening (producten) volgt het begrotingsmodel zoals dat met de aansturende departementen is overeengekomen.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: Overige vorderingen en Overige financiële verplichtingen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten bij de vervolgwaaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen. Investerings met een aanschaffingswaarde < € 1.000,- (2016: € 1.000,-) worden niet geactiveerd en komen direct ten laste van het resultaat. Alleen uitgaven aan derden komen als investering in aanmerking. Bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

De economische levensduur wordt voor de volgende categorieën gesteld op:

Verbouwingen:		5 jaar
Kantoorinventaris:		5 jaar
Hard- en software:	Hardware	3 jaar
	Maatwerkapplicaties	5 jaar
	Standaardapplicaties	3 jaar

Bijzondere waardeverminderingen

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de

geschatte contante waarde van de toekomstige netto-kasstroom die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen hetzij de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen, hetzij de contante waarde van die uitgaven.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

De voorziening voor wachtgeld betreft de geschatte kosten voor personeel dat gebruik kan maken van deze rechten. De voorziening is gewaardeerd tegen de nominale waarde.

De voorziening voor jubileum houdt verband met de geschatte kosten van jubilerend personeel in de toekomst en is derhalve contant gemaakt.

In 2017 zijn de inkomsten uit de jaarlijkse vergoedingen bestemd voor ambtshalve ingrijpen niet aangewend, het bedrag is voorzien op de balans voor toekomstige trajecten ambtshalve ingrijpen.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Onderhanden projecten

De mate waarin prestaties van een onderhanden project zijn verricht wordt bepaald aan de hand van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. Indien het resultaat van een onderhanden project niet betrouwbaar kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten slechts verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Uitbesteed werk

Betreft de direct aan de netto-omzet toerekenbare kosten van uitbesteed werk.

Personeelsbeloningen/pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum al betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen, voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het

fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen. De dekkingsgraad per 31 december 2017 bij het ABP was 104,4%.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeden en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

6.5 Toelichting op de balans

(bedragen in duizenden euro's)

	Verbouwing	Kantoor inventaris	Hardware	Software	Activa in aanbouw	Totaal
1. Materiële en immateriële vaste activa						
Het verloop van de materiële vaste activa was als volgt:						
Verkrijgingsprijs	1.285	155	6	353	800	2.599
Afschrijvingen tot en met 2016	-341	-104	-	-276	-	-721
Boekwaarde 01-01-2017	944	51	6	77	800	1.878
Mutaties in het boekjaar						
Bij: Verkrijgingsprijs Investeringsen	8	5	-	1.477	-	1.490
Af: Afschrijvingen	-260	-24	-2	-104	-	-390
Desinvestering aanschaf	-	-	-	-	-800	-800
Desinvestering afschrijving	-	-	-	-	-	-
Mutatie boekwaarde	-252	-19	-2	1.373	-800	300
Verkrijgingsprijs	1.293	160	6	1.830	-	3.289
Afschrijvingen tot en met 2017	-601	-128	-2	-380	-	-1.111
Boekwaarde per 31-12-2017	692	32	4	1.450	-	2.178

In 2017 is het nieuwe registratiesysteem Middelen, Stoffen, Toepassingen (MST) in gebruik genomen. Deze post stond in 2016 nog onder 'Activa in aanbouw' en is nu ondergebracht onder de post Software. MST is een maatwerkapplicatie en wordt in 5 jaar afgeschreven.

2. Debiteuren	2017	2016
Debiteuren	3.143	1.522
Voorziening voor oninbaarheid	-233	-182
Stand 31 december	2.910	1.340

Dit betreft de per balansdatum openstaande vordering van de gefactureerde jaarvergoedingen en overige vorderingen. Vaststelling van de voorziening voor oninbaarheid vindt plaats door individuele beoordeling van de vorderingen. Alle vorderingen op debiteuren hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

3. Rekening courant departementen

	2017	2016
Saldo 1 januari	-963	-82
Eindafrekening boekjaar 2014 en 2015	-7	-
Eindafrekening boekjaar 2016	645	-
Werkzaamheden voor departementen – regulier	-1.900	-1.901
Ontvangen voorschotten op basis van begroting	1.900	1.902
Werkzaamheden departementen – ophoging reguliere begroting	-641	-402
Ontvangen voorschot ophoging begroting	788	-
Werkzaamheden meerjarige projecten	-91	-551
Ontvangen voorschottenprojecten	399	71
	130	-963

Dit betreft een schuld aan de beleidsverantwoordelijke departementen. Over deze schuld is geen rente verschuldigd.

4. Overige vorderingen

	2017	2016
Vooruitbetaalde kosten	162	145
Te ontvangen bedragen	-	7
Te ontvangen rente	-	14
	162	166

De vooruitbetaalde kosten betreffen vooruitbetaalde termijnen voor huur en (onderhoud) abonnementen. De overige vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

5. Liquide middelen

De liquide middelen zijn direct opeisbaar. Met uitzondering van de bankgarantie van € 135,392,-. Deze heeft een looptijd langer dan één jaar.

6. Eigen vermogen (algemeen)

In het 'sturingsarrangement' tussen departementen en het Ctgb is overeengekomen dat de omvang van de toegestane financiële buffer mag worden aangepast. Het Ctgb mag een algemene reserve aanhouden van maximaal 10% van de gemiddelde totale jaaromzet over de afgelopen drie jaren.

7. Algemene reserve	2017	2016
Stand 1 januari	-404	-509
Resultaatbestemming	207	105
Stand 31 december	-197	-404
8. Onverdeeld resultaat	2017	2016
Stand 1 januari	-207	-105
Af: naar de algemene reserve	207	105
Bij: onverdeeld resultaat boekjaar	45	207
Stand 31 december	45	207

9. Voorziening voor wachtgelden

Het Ctgb is eigen risicodragers voor de kosten die voortvloeien uit de betalingen van uitkeringen in het kader van de WW. In 2017 zijn er drie medewerkers geweest die aanspraak hebben gemaakt op de regeling wachtgeld. Het saldo voorziening betreft de nog te betalen kosten voor wachtgeld voor het vierde kwartaal 2017.

Het verloop van deze voorziening is als volgt:

	2017	2016
Stand 1 januari	115	-
Af: mutatie voorziening	100	-
Stand 31 december	15	-

10. Voorziening voor jubileumuitkering

De voorziening voor jubileumuitkering is opgenomen, rekening houdend met het toekomstig verloop van medewerkers, verwachte salarisstijging en is berekend tegen de contante waarde van de verplichting.

	2017	2016
Stand 1 januari	76	42
Bij: dotatie voorziening	12	40
AF: vrijval voorziening jubileum	-3	-6
Stand 31 december	85	76

11. Voorziening ambtshalve ingrijpen

In het tarief voor de jaarlijkse vergoeding 2017 zit een opslag voor kosten voor ambtshalve ingrijpen. Dit jaar is er geen traject voor ambtshalve ingrijpen geweest. Het bedrag dat is ontvangen is voorzien op de balans.

12. Onderhanden projecten

In de kosten voor de onderhanden projecten worden alle toerekenbare kosten meegenomen zoals de kosten van uren en kosten van Evaluerende Instanties. De opbrengsten zijn de tarieven die bij aanvang van de aanvraag in rekening zijn gebracht. Onderhanden projecten heeft betrekking op Nederlandse aanvragen, aanvragen in EU-verband, het opstellen van de zogenoemde beoordelingsrapporten, op enkele beleidsprojecten en nog lopende servicedeskvragen. De in rekening gebrachte tarieven voor de onderhandenwerkprojecten bedragen, inclusief voorzieningen, per 31 december 2017 € 21,4 mln. (31 december 2016: € 15,3 mln.)

Per balansdatum was de onderverdeling als volgt:	2017	2016
Nederlandse aanvragen gewasbeschermingsmiddelen	3.587	4.174
Nederlandse aanvragen biociden	5.771	2.222
Aanvragen m.b.t. EU-monografieën	3.584	2.548
Onderhanden beleidsprojecten	4	10
Onderhanden overige projecten	-85	-30
	12.861	8.924
Onderhanden werk en vooruit gefactureerde opbrengsten		
Opbrengsten	21.410	15.203
Kosten	8.864	6.739
Voorziening	315	460
Stand 31 december	12.861	8.924

13. Crediteuren

Dit betreft schulden aan leveranciers van het secretariaat van het college per 31 december 2017.

14. Belasting, sociale lasten en pensioenpremies

Dit betreft de loonheffing, sociale lasten en pensioenpremies over december 2017.

Pensioenregeling

De pensioenregeling van het Ctgb is een toegezegde pensioenregeling, ondergebracht bij het ABP. Het Ctgb heeft geen additionele verplichting tot het voldoen van aanvullende verplichtingen naar het ABP. De dekkingsgraad per 31 december 2017 bij het ABP was 104,4%.

15. Overige passiva	2017	2016
Reservering vakantiegeld	379	353
Reservering vakantiedagen	262	189
Huurkorting	274	208
Kosten mobiliteit medewerkers	30	115
Vooruit ontvangen/te restitueren tarieven	15	34
Overige nog te betalen kosten	611	106
	1.571	1.005

Het Ctgb ontvangt een huurkorting over 5 jaar, deze korting zal over de gehele contractduur worden verrekend. Dit betekent dat in de komende jaren deze post zal worden opgebouwd en vanaf 2021 worden afgebouwd tot einde contractduur.

Financiële instrumenten

Algemeen

Het Ctgb maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die het Ctgb blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Het betreft hier uitsluitend financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Het Ctgb handelt niet in afgeleide instrumenten of financiële derivaten. Het Ctgb heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet-nakomen door een tegenpartij van aan het Ctgb verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn voor circa 20% geconcentreerd bij drie grote afnemers. Het maximale bedrag aan kredietrisico is gelijk aan de vorderingen uit hoofde van debiteuren verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Renterisico

Aangezien het Ctgb geen langlopende schulden heeft, loopt het geen renterisico en gebruikt het geen afgeleide financiële instrumenten om een eventueel renterisico af te dekken.

Marktwaarde

De marktwaarde van de in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Langlopende verplichtingen

Het Ctgb is langlopende verplichtingen aangegaan voor in hoofdzaak de huur van de kantoorpanden en kosten van de kantoorautomatisering.

De verplichting (x € 1.000) strekt zich uit over de volgende jaren:

	2018	2019 t/m 2023	2024 t/m 2026
Huur bedrijfspand	719	3.828	1.503
Kantoorautomatisering	700	2.142	1.503
	1.419	5.970	1.503

6.6 Toelichting op de winst- en verliesrekening 2017 (Resultatenrekening)

(per kostensoort, bedragen in duizenden euro's)

Hieronder volgen specificaties van enkele posten uit de winst- en verliesrekening over 2017 in vergelijking met de begroting over 2017 en werkelijk 2016.

	2017	begroot 2017	2016
16. Uitbesteed werk	893	961	1.073
17. Collegekosten			
Vergoeding	199	210	204
Reiskosten en overig	7	9	3
	206	219	207
18. Kosten commissie deskundigen			
Vergoeding	-	1	-
Reiskosten	-	-	-
	-	1	-
19. Salarissen en sociale lasten			
Salarissen	8.383	8.690	7.603
Sociale lasten	1.005	1.043	913
Pensioenpremies	1.164	1.217	969
	10.552	10.950	9.485
<i>In 2017 zijn er 17 nieuwe medewerkers in dienst gekomen (uitstroom: 11 medewerkers). Sommige vacatures zijn later ingevuld dan was verwacht waardoor ook de salariskosten lager zijn dan begroot.</i>			
Aantal Fte's per 31 december 2017	138,7	138,7	134,8
20. Overige personeelskosten			
Reis- en verblijfkosten	304	270	264
POP Cursussen/congressen/seminars	217	347	209
ARBO en organisatiekosten	100	100	141
Inhuur van derden	65	350	224
Wervingskosten personeel	41	35	64
	727	1.102	902

*In 2017 is er minder capaciteit ingekocht bij evaluerende instanties door middel van detachering.
Gekozen is om voor aanvragen aspectopdrachten uit te zetten.*

	2017	begroot 2017	2016
21. Huisvestingskosten			
Huur/onderhoud/OZB	474	500	594
Gas/water/elektra	-	9	-
Schoonmaakkosten	59	70	54
Overige huisvestingskosten	75	35	62
	608	614	710
22. Kantoorkosten			
Contributies/abonnementen/vakliteratuur	11	15	11
Kantoorbenodigdheden	22	18	21
Kantiekosten	28	25	28
Corporate communicatie	56	110	72
Porti	25	25	20
Overige kantoorkosten	6	2	4
	148	195	156
23. Overige bedrijfskosten			
Personeels- en salarisadministratie	36	34	28
Verzekeringen	8	10	9
Bankkosten	3	3	3
Accountantskosten	67	38	40
Juridische personeelondersteuning	1	7	20
Bedrijfsvoering kosten (Certiked/RBB)/overige kosten	28	92	33
Overige bedrijfskosten	2	5	-
	145	189	133
24. ICT kosten			
Onderhoud hard- en software	750	750	750
Licentiekosten	531	725	430
	1.281	1.475	1.180
25. Projectkosten			
Projectkosten	534	225	274
<i>Deze post betreft 2 projecten: MST en Grip op planning. Beide projecten worden met externe projectbegeleiding uitgevoerd. Deze inzet is groter dan verwacht omdat hiervoor intern onvoldoende capaciteit aanwezig is.</i>			

	2017	begroot 2017	2016
26. Afschrijving op vaste activa			
Afschrijving verbouw huurpand	258	300	250
Afschrijving kantoorinventaris	25	50	26
Afschrijving hard- en software	107	275	64
	390	625	340
27. Overige organisatiekosten			
Onvoorzien/verhuiskosten KA	300	25	12
Organisatie ontwikkelkosten	-	50	-
Afdeling ontwikkelkosten	11	38	10
POSG contracten medewerkers	-	150	-
Begeleiding/coaching/mobiliteit medewerkers	5	50	115
	316	313	137
<i>De post Onvoorzien/verhuiskosten KA heeft een hogere uitputting. Dit betreft de kosten voor de overgang van de kantoorautomatisering van Dictu naar SSC Campus. De kosten zijn verdeeld over de Overige organisatiekosten en de ICT kosten.</i>			
28. Bijzondere bedrijfskosten			
Mutatie voorziening	-6	15	93
Correctieverschil in activastaat	-	-	-40
	-6	15	53

6.7 Winst- en verliesrekening 2017 (Producten)

(per productsoort, bedragen in duizenden euro's)

	werkelijk 2017		mutatie OHW	2017 resultaat	begroot	werkelijk
	kosten	opbrengsten			2016 resultaat	
Producten jaarlijkse vergoedingen						
1 a. Onderhoud toelatingen	2.200	2.455	-	255	161	262
b. Coördinatie kleine toepassingen	-	-	-	-	-	5
c. Onderhoud DTG-lijst	114	99	-22	7	-	-
d. Ambtshalve ingrijpen	-	102	-	102	-	-
2 Beoordelingen EU-dossiers gewasbescherming, Nederland geen rapporteur (50%)	279	262	-	-17	-	8
3 Beoordelingen EU-dossiers biociden, Nederland geen rapporteur (50%)	260	297	-	37	-	18
a Resultaat jaarlijkse vergoedingen	2.853	3.215	-22	384	161	294
Tariefgebonden producten						
4 Gewasbescherming						
NL aanvragen (voor 14-06-2011)	27	-	-57	30	-	8
Overgangsrecht	553	412	-172	31	1	68
zRMS zonale aanvragen	1.320	1.307	-14	1	-	-
Wijzigingsaanvragen zonaal	607	191	-416	-	-	-4
Wijzigingsaanvragen niet zonaal	179	187	-22	30	1	6
Renewals NL=ZRMS	93	80	-13	-	-	-
Zonale aanvragen NL = CMS – nieuwe aanvragen	737	599	-102	-36	-	-39
Zonale aanvragen NL = CMS – wijzigingsaanvragen	61	107	56	-10	-	7
Renewal NL = CMS	237	455	175	43	-	-5
Wederzijdse erkenningen	485	456	-11	-18	1	-14
Kleine toepassingen	335	364	29	-	-	-14
MTR / MRL	183	180	-5	2	1	10
Vrijstellingen aanvragen	46	56	14	-4	-	-
Van WGGA naar WG	71	96	25	-	-	-
Overige aanvragen gewasbescherming	198	198	-	-	2	2
Totaal gewasbescherming	5.132	4.688	-513	69	6	25
5 Biociden						
NL aanvragen – overgangsrecht	656	1.047	254	137	1	52
EU nationale aanvragen	573	2.009	1.427	9	2	-14
EU wederzijdse erkenningen	413	711	307	-9	1	-13
EU unietoelatingen	464	1.939	1.475	-	-	-
EU vereenvoudigde toelatingen	34	38	3	1	-	2
EU same biocidal products	15	41	26	-	1	-1
Wijzigingsaanvragen	27	62	34	1	1	-3
Overige aanvragen biociden	133	133	-	-	2	10
Totaal biociden	2.315	5.980	3.526	139	8	33

	werkelijk 2017		mutatie OHW	resultaat	begroot 2017 resultaat	werkelijk 2016 resultaat
	kosten	opbrengsten				
6 Projectleiding en uitvoering	57			-57	-	-
7 a. Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur (gewasbescherming)	1.542	1.066	-628	152	-	20
b. Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur (biociden)	239	1.978	1.601	138	-	1
c. Exportverklaringen en registers	11	12	-	1	-	-
Totaal beoordeling EU-dossiers	1.792	3.056	973	291	-	21
b Resultaat tariefgebonden producten	9.296	13.724	3.986	442	14	79
Overige producten						
8a a. Beleidsadvisering	1.004	1.004	-	-	-	-
b. Benoemde projecten beleidsadvisering	98	91	-7	-	-	-1
c. Waarneming I&M	94	94	-	-	-	-
d. RUB	42	46	4	-	-	-
e. Pilots Verduurzaming	65	65	-	-	-	-
f. Imidacloprid	9	9	-	-	-	-
g. CCPR: MRL-voorstellen ter voorbereiding van de CCPR	5	12	7	-	-	-
h. Intensivering activiteiten classificatie en labelling	134	134	-	-	-	-
i. Vrijstellingen coördinatie	30	30	-	-	-	-
9 Bezwaar en Beroep	888	888	-	-	-	-
10 a. Servicedesk	329	305	-30	6	-	26
b. Algemene informatieverstrekking	71	72	-	1	-	1
11 Advisering kennisoverdracht	89	86	-3	-	-	-2
c Resultaat overige producten	2.858	2.836	-29	7	-	23
Productresultaat (a+b+c)	15.007	19.775	3.935	833	175	396
Dekkingsresultaat				-692	150	-110
Netto opbrengsten minus bedrijfslasten				141	325	286
Rentebaten				-	-	14
Vrijval/dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren/personeelskosten				6	-15	-93
Investering ICT/projectmanagement				-	-160	-162
Vrijval reservering investering ICT/projectmanagement						162
Voorziening ambtshalve ingrijpen				-102		
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening				45	150	207
Bestemmingsresultaat				-		
Onverdeeld resultaat				45		

6.8 Toelichting op de winst- en verliesrekening 2017 (Producten)

(per productsoort, alle bedragen in duizenden euro's)

Het jaar 2017 is afgesloten met een positief bedrijfsresultaat van € 45.000,-. Begroot was een positief resultaat van € 150.000,-. Het verschil tussen begroot en gerealiseerd resultaat kent een aantal oorzaken zoals:

- Op peildatum 1 februari 2017 was het aantal toegelaten middelen hoger dan begroot. Daardoor zijn er meer inkomsten voor de jaarlijkse vergoeding, wat heeft geleid tot een hoger financieel resultaat.
- Zowel de nationale aanvragen gewasbeschermingsmiddelen als biociden hebben een positief resultaat behaald.
- Voor oude EU-stofbeoordeling gewasbescherming- en biocidendossiers zijn voorzieningen vrijgevallen. Alle aanvragen zijn op nacalculatie en worden gefactureerd op basis van werkelijk gemaakte kosten. De voorziening die nog op de balans stond is niet meer nodig en kon vrijvallen.
- Er zijn onvoldoende declarabele uren gemaakt om de bedrijfskosten te dekken. Hierdoor is er een groot negatief dekkingsresultaat. Het tekort aan declarabele uren is ook zichtbaar op de balanspost Onderhanden projecten. Deze post neemt verder toe in plaats van af.

Het totale bedrijfsresultaat over 2017 (€ 45.000,-) wordt ten gunste gebracht naar de algemene reserve, waardoor het negatief eigen vermogen is terug gebracht naar € -152.000,-.

Een garantstelling voor het negatieve eigen vermogen is niet nodig. De liquiditeitspositie en de liquiditeitsprognose laten zien dat de continuïteit van de organisatie is gewaarborgd.

Analyse van het resultaat op de netto opbrengsten minus bedrijfslasten 2017 ten opzichte van de begroting 2017

Over 2017 is een positief resultaat gerealiseerd van € 45.000,-. Begroot was een positief resultaat van € 150.000,-. De belangrijkste verschillen tussen begroot en gerealiseerd kunnen als volgt worden gespecificeerd (x € 1.000): zie de tabel op de volgende pagina.

Analyse van het resultaat op de netto opbrengsten minus bedrijfslasten ten opzichte van 2016

In 2017 is een resultaat gerealiseerd van € 45.000,-. In 2016 was dit een positief saldo van € 207.000,-.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Positief resultaat op gewasbeschermingsaanvragen in 2017 van € 69.000,- (in 2016 was dit een positief resultaat van € 25.000,-).
- Positief resultaat op biocidenaanvragen in 2017 van € 139.000,- (in 2016 was dit een positief resultaat van € 33.000,-).
- Positief resultaat op beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur gewasbescherming in 2017 van € 152.000,-.
- Positief resultaat op beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur biociden in 2017 van € 138.000,-.
- Een negatief dekkingsresultaat in 2017 van € -692.000,- in 2016 was er een negatief resultaat van € -110.000,-.
- In de opbrengsten van de jaarlijkse vergoeding zit een opslag voor ambtshalve ingrijpen gewasbeschermingsmiddelen. Dit jaar is er geen traject gestart voor ambtshalve ingrijpen, de opbrengsten zijn daarom voorzien op de balans.

	Voordelig	Nadelig
<p><i>Resultaat jaarlijkse vergoeding</i></p> <p>Er waren op peildatum meer middelen toegelaten dan begroot. De opbrengsten bestemd voor ambtshalve toelatingen worden overgeheveld naar de post 'Voorziening ambtshalve ingrijpen' op de balans.</p>	123	
<p><i>Gewasbescherming</i></p> <p>Zowel de nationale aanvragen van voor de verordening als de aanvragen vallend onder overgangsrecht zijn efficiënt afgehandeld. Ook zijn enkele aanvragen waarvoor een voorziening was met een minder negatief resultaat afgesloten.</p>	63	
<p><i>Biociden</i></p> <p>NL aanvragen-overgangsrecht worden efficiënt afgehandeld waardoor er een positief resultaat is behaald.</p>	131	
<p><i>Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur gewasbescherming</i></p> <p>De voorziening voor oude stoffen is vrijgevallen. De aanvragen zijn op nacalculatie welke op basis van werkelijke kosten worden gefactureerd. Een voorziening is daarom niet meer nodig.</p>	152	
<p><i>Beoordeling EU-dossiers, Nederland rapporteur biociden</i></p> <p>De voorziening voor oude stoffen is vrijgevallen. De aanvragen zijn op nacalculatie welke op basis van werkelijke kosten worden gefactureerd. Een voorziening is daarom niet meer nodig.</p>	138	
<p><i>Dekkingsresultaat</i></p> <p>Begroot was een positief dekkingresultaat. Door onvoldoende declarabele uren is er een negatief dekkingresultaat.</p>		842
<p><i>Reservering investering ICT/projectmanagement</i></p> <p>De opbrengsten uit de jaarlijkse vergoeding voor ICT-investering zijn dit jaar aangewend en zullen niet worden voorzien op de balans.</p>	160	
<p>Voorziening dubieuze debiteuren lager dan begroot</p> <p>Diversen</p>	20	50
<p>Totaal (per saldo negatief € - 105.000,-)</p>	787	892

6.9 In control statement Ctgb

Risicobeheersings- en controlesystemen bieden niet altijd zekerheid om de doelstellingen te realiseren. Ze kunnen evenmin alle onjuistheden van materieel belang, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels geheel voorkomen.

Het beleid van het Ctgb blijft gericht op het continu toetsen en verbeteren van de interne risicobeheersings- en controlesystemen om de betrouwbaarheid en effectiviteit van de dienstverlening te optimaliseren. Dit doen we op diverse niveaus. Het eerste niveau bestaat uit het werkplan en de begroting waarin het management de risico's identificeert en de beheersmaatregelen implementeert. Het tweede niveau is de kwartaalrapportage waarin het management en de teamleiders de risico's en maatregelen toetsen en de interne risicobeheersing en controlesystemen verbeteren om de betrouwbaarheid en effectiviteit van onze dienstverlening te optimaliseren.

Het derde niveau zijn onze externe en interne audits die onafhankelijk en objectief het kwaliteitssysteem en risicomanagementsysteem beoordelen. Het Ctgb is gecertificeerd volgens ISO 9001 sinds 28 april 2009.

De risicobeheersings- en controlesystemen, aangaande zowel de in het verslagjaar te bereiken doelstellingen als de financiële verslaggevingsrisico's, hebben naar behoren gewerkt. Ze geven een redelijke mate van zekerheid dat deze doelstellingen op een adequate wijze zijn gerealiseerd en dat de financiële verslaggeving van het lopende jaar geen onjuistheden van materieel belang bevat.

6.10 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. Topfunctionarissen in de (semi) publieke sector mogen niet meer verdienen dan het salaris van een minister. De WNT-norm voor topfunctionarissen 2017 is gesteld op € 181.000,- . De maandelijkse vergoedingen voor de voorzitter, de collegeleden en de plaatsvervangend collegeleden zijn bij besluit van 17 augustus 2016 (DGAN-PAV/16103970) opnieuw vastgesteld.

College bedragen x € 1	ir. J.F. de Leeuw	dr. ir. E. den Belder	drs. D.H.J. van de Weerd	prof.dr. H.J.P. Eijsackers	prof.dr. A.P. van Wezel
Functiegegevens	voorzitter	lid	lid	lid	lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor (in fte)	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
Gewezen topfunctionaris?	ja	ja	ja	ja	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging					
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	79.542	22.291	22.366	22.336	22.493
Beloningen betaalbaar op termijn	9.683	-	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	<i>89.225</i>	<i>22.291</i>	<i>22.366</i>	<i>22.336</i>	<i>22.493</i>
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	90.500	36.200	36.200	36.200	36.200
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	89.225	22.291	22.366	22.336	22.493
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016					
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 (in fte)	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	79.371	21.987	22.122	22.058	22.314
Beloningen betaalbaar op termijn	8.481	-	-	-	-
Totaal bezoldiging 2016	87.852	21.987	22.122	22.058	22.314

College bedragen x € 1	dr. ir. W.A.J. de Milliano	dr.ir. R. Houba	drs. A.W. van der Wielen	dr.ir. M. Wolfs
Functiegegevens	plv lid	plv lid	plv lid	plv lid
Aanvang en einde functievulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/10	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor (in fte)	0,1	0,1	0,1	0,1
Gewezen topfunctionaris?	ja	ja	ja	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee	nee	nee
Bezoldiging				
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	11.870	11.449	9.397	11.493
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	<i>11.870</i>	<i>11.449</i>	<i>9.397</i>	<i>11.493</i>
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	18.100	18.100	18.100	18.100
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	11.870	11.449	9.397	11.493
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 (in fte)	0,1	0,1	0,1	0,1
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	10.991	11.359	11.217	11.599
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-
Totaal bezoldiging 2016	10.991	11.359	11.217	11.599

Ctgb-directie bedragen x € 1	dr. ir. L.P. van Duijn	dr. I.T.M. Becks
Funcctiegegevens	Secretaris/directeur	Manager C&P, tevens plv. secretaris/directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	ja	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	121.761	87.521
Beloningen betaalbaar op termijn	16.890	13.350
<i>Subtotaal</i>	<i>138.651</i>	<i>100.871</i>
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	181.000	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	138.651	100.871
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 (in fte)	1,0	1,0
Beloning plus belaste onkostenvergoeding	120.012	84.901
Beloningen betaalbaar op termijn	14.718	10.798
Totaal bezoldiging 2016	134.730	95.699

De nevenfuncties van de voorzitter, de leden, de plaatsvervangend leden en de secretaris/directeur staan gepubliceerd op de website van het Ctgb.

7.

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de directie en het college van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden te Ede gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2017 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in het Controleprotocol Ctgb 2016 zijn opgenomen.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de winst-en-verliesrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Controleprotocol Ctgb 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden zoals vereist in de Wet

toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag (hoofdstuk 1 tot en met 5);
- de overige gegevens; en
- bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het college voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw

weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en het controleprotocol 2016. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de directie onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 14 maart 2018

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.
drs. J.S. Terlingen RA

Bepalingen inzake de resultaatbestemming

Het Ctgb is bevoegd tot het vormen van een egaliseringsreserve (Kaderwet zelfstandige bestuursorganen hoofdstuk 4, artikel 33, lid 1). Conform het sturingsarrangement Ctgb wordt het Ctgb toegestaan als financiële buffer een algemene reserve aan te houden van maximaal 10% van de gemiddelde totale jaaromzet over de afgelopen drie jaren. Zolang de algemene reserve de omvang niet heeft bereikt zal er geen betaling uit de reserve aan het Rijk plaatsvinden. Indien de algemene reserve stijgt tot een bedrag boven deze omvang, treden het ministerie van EZ en Ctgb met elkaar in overleg over de bestemming van het meerdere.

Resultaatbestemming

Het college stelt voor om het onverdeelde resultaat over 2017 (€ 45.000,-) ten gunste van de algemene reserve te brengen. Het besluit tot vaststelling van de jaarrekening behoeft de goedkeuring van Onze Minister.

Ede, 14 maart 2018

ir. Johan F. de Leeuw
voorzitter

dr. ir. Luuk P. van Duijn
secretaris/directeur

8.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Missie, visie en strategie

In 2016 zijn deze missie, visie en strategie opnieuw geijkt. Aangezien de omgeving (snel) verandert, heeft dat in sommige opzichten tot een bijgestelde strategie geleid.

Het Ctgb is een zelfstandig bestuursorgaan dat zijn werkzaamheden verricht binnen de beleidskaders van vier departementen: Economische Zaken (EZ), Infrastructuur en Milieu (IenM), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het college beslist op grond van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden over het toelaten van de middelen in Nederland en adviseert over het plaatsen van werkzame stoffen op de lijst van toegelaten stoffen in de Europese Unie. Daarnaast draagt het Ctgb bij aan het ontwikkelen en uitvoeren van wet- en regelgeving en beleid in Nederland en in Europa.

Missie

Wij dragen bij aan een verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden binnen Europa voor mens, dier en milieu. Onze beoordelingen en adviezen zijn onafhankelijk en transparant. Zij komen tot stand binnen juridische kaders en zijn gebaseerd op wetenschappelijke inzichten.

Visie

Wij maken deel uit van de ketens tussen wetgever, producent, distributeur, handhaver, wetenschap, gebruiker, consument en maatschappij. Wij zijn in continue interactie met onze omgeving. Onze rol en verantwoordelijkheden in de ketens zijn duidelijk en we dragen ons rolvast.

Door onze onafhankelijke opstelling vormen wij een stabiele factor en dragen wij bij aan de continuïteit, effectiviteit en voorspelbaarheid van de ketens.

Strategische doelstellingen 2016-2020

Kerntaken

- a. Beoordeling van stoffen en middelen
De beoordeling van stoffen en middelen leidt tot juiste besluiten voor middelen en internationaal geaccepteerde adviezen over stofbeoordeling.
 - b. (Beleids-)advies aan ministeries
Wij geven gevraagd en ongevraagd advies en leggen met onze adviezen ook verantwoording af over wat wij doen.
 - c. Bijdragen en beheren beoordelingssystematiek, procedurele- en inhoudelijke uitvoeringskaders
Becomentariëren van de ontwikkeling van beoordelingsmethodieken, procedurele en inhoudelijke toetsingskaders.
 - d. Informatieverstrekking
Het verstrekken van informatie en verantwoording afleggen aan de diverse stakeholders.
- b. Producent-distributeur-gebruiker-consument
Wij dragen bij aan een verantwoord gebruik van middelen door onafhankelijke, transparante beoordelingen en praktisch hanteerbare toelatingen.
Goed geïnformeerde aanvragers leveren volledige en juiste aanvragen aan, die op een tijdige, efficiënte en voorspelbare wijze worden afgehandeld.
 - c. Wetgever-toezichthouder-gebruiker
Door onze onafhankelijke adviezen dragen wij bij aan verantwoorde besluitvorming en een hoogwaardige wet- en regelgeving.
(De handhaving van) het veilig gebruik van middelen is mede mogelijk doordat wij de benodigde informatie ontsluiten en verstrekken.
 - d. EU-NL
Het Ctgb wordt als een gezaghebbende instantie gezien. Door een actieve rol in het harmonisatieproces en kennisontwikkeling te spelen, dragen wij bij aan een eenduidige, consequente wijze waarop beoordelingen binnen de EU worden uitgevoerd, die voldoet aan de door Nederland gewenste kwaliteitsnormen.

Omgeving

Wij maken deel uit van de volgende ketens:

- a. Kennisketen
We dragen bij aan de ontwikkeling van up-to-date-beoordelingsmethoden door het RIVM door lacunes in de beschikbare methodieken aan te geven en door het delen van onze kennis en ervaring.

Bijlage 2. Samenstelling college, commissies en Ctgb-management

College		(her)benoemd tot
ir. J.F. de Leeuw	voorzitter	01-04-2020
dr. ir. E. den Belder	lid	01-01-2020
prof. dr. H.J.P. Eijsackers	lid	01-02-2021
prof. dr. A.P. van Wezel	lid	01-01-2022
drs. D.H.J. van de Weerd	lid	01-01-2020
dr. ir. R. Houba	plaatsvervangend lid	01-01-2022
dr. ir. M. Wolfs	plaatsvervangend lid	01-01-2022
dr. ir. W.A.J. de Milliano	plaatsvervangend lid	01-01-2020
drs. A.W. van der Wielen	plaatsvervangend lid	(tot 01-11-2017)
dr. ir. L.P. van Duijn	secretaris	
Adviescommissie voor de bezwaarschriften		
mr. H. Geerdink	voorzitter (vanaf 01-08-2016)	01-08-2020
dr. W.H. van Eck	lid (vanaf 01-09-2016)	01-09-2021
mr. drs. R. Van Baaren	lid (vanaf 01-05-2016)	01-05-2021
dr. mr. B.M.J. van der Meulen	lid (vanaf 01-05-2016)	01-05-2021
mr. L.B. Bovendeert Msc	lid (vanaf 01-03-2015)	01-03-2020
prof. dr. M. van den Berg	lid	(tot 01-08-2017)
prof. dr. ir. I.M.C.M. Rietjens	lid	(tot 01-08-2017)
mr. J. Scheper (extern)	secretaris	
mr. J. Hofs (extern)	secretaris	
Ctgb-directie en -management		
dr. ir. L.P. van Duijn	Secretaris/directeur	
dr. I.T.M. Becks-Vermeer	Manager Collegeadvies & Projectplanning en plaatsvervangend secretaris/directeur	
dr. N.C.R. van Straten	Manager Wetenschappelijke Beoordeling en Advisering	
I. van Geerenstein-Klarenbeek	Manager Bedrijfsvoering	

Bijlage 3. Voortgang EU stoffen gewasbescherming (Nederland RMS en co-RMS)

Uitvoeren EU stofbeoordeling gewasbescherming	Omschrijving	Stand van zaken	Status
EAS – AIR2 (Existing Active Substance – Annex I Renewal, tweede werkprogramma)			
Bentazon (Co-RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Thiabendazole (RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Afgerond	Afgerond
EAS – AIR3 (Existing Active Substance – Annex I Renewal, derde werkprogramma)			
Pendimethalin (Co-RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Afgerond	Afgerond
<i>Coniothyrium minitans</i> CON/M/91-08 (Co-RMS: EE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Afgerond	Afgerond
Acetamiprid (Co-RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Afgerond	Afgerond
<i>Pseudomonas chlororaphis</i> MA342 (Co-RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Chlorpropham (Co-RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Laminarin (Co-RMS: FR)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Afgerond	Afgerond
Chlorothalonil (Co-RMS: BE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Spinosad (Co-RMS: FR)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	RAR afgerond, Peer review gaande	Gaande
Ethephon (Co-RMS: PL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	RAR afgerond, Peer review gaande	Gaande
Carvone (Co-RMS: SE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	RAR afgerond, Peer review gaande	Gaande
Dimethomorph (Co-RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	RAR afgerond, Peer review gaande	Gaande
Pyriproxyfen (Co-RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	RAR afgerond, Peer review gaande	Gaande
Benzoic acid (RMS: HU)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Afgerond	Afgerond
<i>Clonostachys rosea</i> J1466 (voorheen <i>Gliocladium catenulatum</i> J1446) (RMS: HU)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Milbemectin (RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Peer review gaande	Gaande
MCPA (RMS: PL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
MCPB (RMS: PL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Paecilomyces lilacinus</i> strain 251 (RMS: HU)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
Clofentezine (RMS: ES)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Commentaar geleverd op draft RAR	Gaande
Nicosulfuron (RMS: LV)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
EAS – AIR4 (Existing Active Substance – Annex I Renewal, vierde werkprogramma)			
Flutolanil (co-RMS: UK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Aizawai</i> strain ABTS-1857 (co-RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Aizawai</i> strain GC-91 (co-RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande
<i>Lecanicillium muscarium</i> (formerly <i>Verticillium lecanii</i>) strain Ve6 (co-RMS: FR)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande

Uitvoeren EU stofbeoordeling gewasbescherming	Productomschrijving	Stand van zaken	Status
<i>Metarhizium anisopliae</i> var. <i>anisopliae</i> strain BIPESCO 5 (co-RMS: FR)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande
<i>Metarhizium anisopliae</i> var. <i>anisopliae</i> strain F52 (co-RMS: FR)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Opstellen RAR gaande	Gaande
Plant oils / Rape seed oil (co-RMS: FI)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Potassium hydrogen carbonate (co-RMS: EL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Metazachlor (co-RMS: UK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Aclonifen (co-RMS: NO)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Dodemorph (co-RMS: IT)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Ethylene (co-RMS: UK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Sodium 5-nitroguaiacolate (co-RMS: EL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Sodium o-nitrophenolate (co-RMS: EL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Sodium p-nitrophenolate (co-RMS: EL)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Benfluralin (RMS: NO)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Peer review gaande	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i> strain ABTS 351 (RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i> strain PB 54 (RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i> strain SA 11 (RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i> strain SA12 (RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i> strain EG 2348 (RMS: DK)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Beauveria bassiana</i> strain ATCC 74040 (RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Beauveria bassiana</i> strain GHA (RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
Cydia pomonella Granulovirus (CpGV) (RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Trichoderma harzianum</i> strain T-22 (RMS: SE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Trichoderma harzianum</i> strain ITEM 908 (RMS: SE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Wachten op beoordeling RMS	Gaande
<i>Verticillium albo-atrum</i> (formerly <i>Verticillium dahliae</i>) strain WCS850 (RMS: SE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Peer review gaande	Gaande

Uitvoeren EU stofbeoordeling gewasbescherming	Productomschrijving	Stand van zaken	Status
Imidacloprid (RMS: DE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Acetic acid (RMS: AT)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
Plant oils / Spear mint oil (RMS: SE)	Herbeoordeling bestaande stof, NL is Co-RMS	Aanvraag ontvangen	Wachten op dossier
EAS – Confirmatory data (Existing Active Substance – bevestigende data)			
Terpenoid blend QRD460	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
<i>Pseudomonas</i> sp. strain DSMZ 13134	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Pyridalyl	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
1,4-dimethylnaphthalene	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
L-ascorbic acid	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Acequinocyl	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
<i>Bacillus pumilus</i> strain QST 2808	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
Flupyradifurone	Beoordelen confirmatory data na goedkeuring stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
NAS (New Active Substance)			
<i>Pseudozyma flocculosa</i> ATCC64874	Beoordeling nieuwe stof	Afgerond	Afgerond
Mild Pepino Mosaic Virus isolate VC1	Beoordeling nieuwe stof	Afgerond	Afgerond
Mild Pepino Mosaic Virus isolate VX1	Beoordeling nieuwe stof	Afgerond	Afgerond
<i>Beauveria bassiana</i> IM1389521	Beoordeling nieuwe stof	SCoPAFF procedure gaande	Gaande
<i>Beauveria bassiana</i> PPRI 5339	Beoordeling nieuwe stof	Peer review gaande	Gaande
<i>Chromobacterium subtsugae</i> PRAA4-1 ^T	Beoordeling nieuwe stof	Opstellen DAR gaande	Gaande
<i>Bacillus subtilis</i> IAB/BS03	Beoordeling nieuwe stof	Peer review gaande	Gaande
<i>Bacillus amyloliquefaciens</i> AH2	Beoordeling nieuwe stof	Peer review gaande	Gaande
Nieuwe stof	Beoordeling nieuwe stof	Opstellen DAR gaande	Gaande
Nieuwe stof	Beoordeling nieuwe stof	Opstellen DAR gaande	Gaande
Nieuwe stof	Beoordeling nieuwe stof	Opstellen DAR gaande	Gaande
Overige aanvragen			
Uitbreiding gebruiksgebied	Uitbreiding gebruiksgebied	Afgerond	Afgerond
Uitbreiding gebruiksgebied	Uitbreiding gebruiksgebied	Afgerond	Afgerond
Aanpassing eindpunt (noodzakelijk voor herregistratie)	Aanpassing eindpunt (noodzakelijk voor herregistratie)	Afgerond	Afgerond

Bijlage 4. Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen gewasbeschermingsmiddelen in 2017

Type aanvraag	Omschrijving	Onderhanden start 2017	Verwacht in te dienen	Ingediend	Verwacht af te handelen	Afgehandeld	Onderhanden eind 2017
Zonale aanvragen NL ZRMS	Zonale aanvragen voor nieuwe middelen	46	24	22	14	7	61
	Wijzigingsaanvragen zonaal (o.a. uitbreidingen en majeure wijziging samenstelling)	25	15	11	9	7	29
	Aanvragen voor verlenging (renewal) van toelatingen	16	17	6	4	3	19
Zonale aanvragen NL CMS	Aanvragen op basis van een zonale beoordeling voor nieuwe middelen opgesteld door een andere lidstaat; leveren van commentaar en beoordeling NL specifieke aspecten.	118	50	22	40	47	93
	Aanvragen op basis van een zonale beoordeling voor wijzigingen/uitbreidingen opgesteld door een andere lidstaat; leveren van commentaar en beoordeling NL specifieke aspecten	13	11	8	6	3	18
	Aanvragen voor verlenging (renewal) van toelatingen	28	60	37	20	9	56
Wijzigingsaanvragen nationaal	Wijziging die toeziet op NL specifieke aspecten en waarvoor het core dossier niet hoeft te worden aangepast	21	24	25	24	38	8
Wederzijdse erkenningen	Wederzijdse erkenning aanvragen	35	32	36	32	36	35
Uitbreidingsaanvragen kleine toepassingen niet zonaal	Aanvragen tot uitbreiding in NL (niet zonaal) van een bestaande toelating met alleen kleine toepassingen (NLKUG)	12	30	38	28	32	18
Aanvragen van voor 14 juni 2011		7	0	0	2	7	0
Overgangsrecht	Herregistratie (niet zonaal)	16	1	0	14	12	4
	Vrijwillig zonale herregistraties NL ZRMS	6	0	0	5	2	4
	Vrijwillig zonale herregistraties NL CMS	39	3	1	16	12	28
Afleiden MTR	Aanvragen tot afleiden van Maximaal Toelaatbaar Risico	0	2	1	3	1	0
Afleiden MRL	Aanvragen tot afleiden van Maximaal Residu Limiet	22	10	5	10	8	19
Totaal gewasbescherming		404	279	212 76%	227	224(36)* 99%	392

*de waarde tussen haakjes geeft het aantal aanvragen weer dat hiervan is ingetrokken of niet in behandeling is genomen; deze is reeds opgenomen in het totaal.

Bijlage 5. Voortgang EU stoffen biociden (Nederland RMS)

Uitvoeren EU stof-beoordeling biociden	Stofnaam	Stand van zaken	Status
PT 14	Brodifacoum	Afgerond	Afgerond
PT 14	Flocoumafen	Afgerond	Afgerond
PT 2, 3, 4 (3e lijst)	Salicylzuur	Peer review gaande	Gaande
PT 11 (4e lijst)	Bromine chloride	Peer review gaande	Gaande
PT 11	DCDMH	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 11	DCEMH	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 11, 12 (4e lijst)	BCDMH	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2	BCDMH	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2, 11, 12	Natriumbromide	Peer review gaande	Gaande
PT 2, 11, 12	Natriumbromide	Peer review gaande	Gaande
PT 2, 11, 12	Natriumbromide	Peer review gaande	Gaande
PT 2, 11, 12	Natriumbromide	Peer review gaande	Gaande
PT 9	Allyl isothiocyanate	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 18	Silicilic acid, aluminium magnesium sodium salt	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2, 3, 4 (3e lijst)	Glycolzuur	Aanvraag in validatiefase	Gaande
PT 2, 7	PQ Polymer	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 11	Active chlorine generated from seawater (sodium chloride) by electrolysis	Aanvraag in validatiefase	Gaande
PT 2	Active chlorine generated from chloride of ambient water by electrolysis	Aanvraag in validatiefase	Gaande
PT 2	Free radicals generated in situ from ambient air or water (LG)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2	Free radicals generated in situ from ambient air or water (Yordas)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2, 3, 4, 5, 7, 11, 12, 13, 21	Free radicals generated in situ from ambient air or water (ACT)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 5, 11	Free radicals generated in situ from ambient air or water (AOT)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2	Free radicals generated in situ from ambient air or water (TOTO)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2, 4	Free radicals generated in situ from ambient air or water (Yordas)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2	Free radicals generated in situ from ambient air or water (Yordas)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 2, 4, 5, 11	Ozone generated from oxygen (European Ozone Trade Association)	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
PT 6	Benzyl alcohol	Aanvraag in beoordelingsfase	Gaande
Annex I inclusie	trisodium orthophosphate	Aanvraag in validatiefase	Gaande

Bijlage 6. Aantal ingediende en afgehandelde aanvragen biociden in 2017

Type aanvraag	Omschrijving	Onderhanden start 2017	Verwacht in te dienen	Ingediend	Verwacht af te handelen	Afgehandeld	Onderhanden eind 2017
NL aanvragen, overgangsrecht	aanvragen overgangsrecht (regulier en uitbreiding)	84	45	73	45	48	109
EU nationale aanvragen	aanvragen tot toelating van een nieuwe biocide en aanvragen tot toelating d.m.v. herregistratie van een al in NL toegelaten biocide (RMS)	42	30	30	10	4	68
EU wederzijdse erkenningen 'in sequence'	aanvragen tot toelating van een nieuwe biocide en aanvragen tot toelating d.m.v. herregistratie van een al in NL toegelaten biocide o.b.v. wederzijdse erkenning (CMS)	7	10	14	8	9	12
EU wederzijdse erkenningen 'in parallel'	aanvragen tot toelating van een nieuwe biocide en aanvragen tot toelating d.m.v. herregistratie van een al in NL toegelaten biocide o.b.v. wederzijdse erkenning (CMS)	59	50	52	15	15	96
EU unietoelatingen	aanvragen tot toelating van biociden voor de gehele EU (NL RMS)	14	22	24	0	0	38
EU vereenvoudigde toelatingen	aanvragen tot toelating van biociden o.b.v. laag-risicostoffen (Annex 1)	3	5	1	5	1	3
EU Same Biocidal Products	BPR variant van de 'afgeleide toelating' onder overgangsrecht	17	25	20	15	7	30
Wijzigingsaanvragen (groot)	aanvragen voor (majeure) wijziging van onder de BPR toegelaten biociden	7	10	4	7	0	11
Wijzigingsaanvragen (klein)**		4	25	2	20	6	0
Totaal biociden		237	222	220	125	90(18)*	367
Totaal biociden excl. kleine wijzigings-aanvragen**		233	197	218	105	84(18)*	367
				111%		80%	

*de waarde tussen haakjes geeft het aantal aanvragen weer dat hiervan is ingetrokken of niet in behandeling is genomen; deze is reeds opgenomen in het totaal.

**Voor het totale beeld zijn in de laatste regel de kleine wijzigingsaanvragen uit de optelsom gehaald. Deze aanvragen zijn van zeer geringe omvang en passen in feite beter bij de categorie 'overige aanvragen'. Aangezien ze in het werkplan bij de inhoudelijke aanvragen begroot zijn, worden ze hier wel gerapporteerd. Het aantal ingediende aanvragen voor een kleine wijziging wijkt echter erg af van de begroting en dat geeft een zeer scheef beeld voor het totaal. Alle in 2016 en 2017 ingediende aanvragen voor een kleine wijziging zijn afgehandeld (onderhanden werk eind 2017 is 0).

Bijlage 7. Aantal ingediende en afgehandelde overige aanvragen (gewasbescherming en biociden) in 2017

Product	Onderhanden start 2017	Verwacht in te dienen	Ingediend	Verwacht af te handelen	Afgehandeld	Onderhanden eind 2017
Overige aanvragen gewasbeschermingsmiddelen	119	350	467	350	456	130
Overige aanvragen biociden	88	250	325	250	346	67
Totaal	207	600	792 132%	600	802(34)* 134%	197

*de waarde tussen haakjes geeft het aantal aanvragen weer dat hiervan is ingetrokken of niet in behandeling is genomen; deze is reeds opgenomen in het totaal.

Bijlage 8. Bezwaren, beroepen, openbaarmakingsverzoeken en Wob-zaken

In het bijgevoegde schema is weergegeven hoeveel bezwaren en beroepen, openbaarmakingsverzoeken, Wob-zaken en overige zaken er in 2017 zijn binnengekomen en afgehandeld.

2017	Ingediend	Afgehandeld	Uitkomst
Bezwaren			Ingetrokken: 13, Gegrond: 12, Ongegrond: 9, Deels gegrond/ deels ingetrokken: 3, Niet ontvankelijk: 7, Geen bezwaar: 1
Gewasbeschermingsmiddelen	27	20	
Biociden	19	25	
Totaal bezwaren	46	45 (30 uit eerdere jaren)	
Beroepszaken			
Gewasbeschermingsmiddelen	6	-	
Biociden	2	3	
Totaal beroepszaken	8	3	Ingetrokken: 2, Ongegrond: 1
Vovo	7	5	Afgewezen: 2, Alsnog beoordelen: 3
Zaken ter zitting bij Adviescommissie			
Gewasbeschermingsmiddelen	3	2	
Biociden	1	1	
Totaal	4	3	Niet ontvankelijk: 1, Ongegrond: 2
Wob	5	1	Afgehandeld (informatie verstrekt)
Andere openbaarmakings-verzoeken onder Verordening 1107/2009	6	2	Gevraagd document bestaat niet: 1 Gedeeltelijk openbaar: 1
Doorlooptijden van binnengekomen en afgehandelde bezwaren	46	15 (binnengekomen in 2017)	Gemiddeld: 8 weken per bezwaar

Bijlage 9. Overzicht beleidsadviezen

Datum	Aan	Advies	Inhoud
18 januari 2017	lenM	Lijst met nationaal specifieke elementen voor biociden	Informeren over de vaststelling van een aantal nationaal specifieke elementen in de Ctgb-beoordeling van biociden.
26 januari 2017	lenM	Aangroeiwerende verven	Informeren over de uitkomsten van het Ctgb-onderzoek naar de haalbaarheid van een nieuwe indeling van aangroeiwerende verven.
26 april 2017	EZ en lenM	Geen tussentijdse herbeoordeling van middelen op basis van de werkzame stoffen thiacloprid en thiamethoxam	Informeren over het resultaat van de evaluatie van nieuwe gegevens over de toxiciteit voor waterorganismen van de werkzame stoffen thiacloprid en thiamethoxam.
11 mei 2017	EZ	Ctgb-advies inzake voorstellen Europese Commissie voor verdere beperking drie neonicotinoïden en verkenning risico's alternatieve werkzame stoffen	Advies ten behoeve van de Nederlandse standpuntbepaling in het SCoPAFF over de voorstellen van de Europese Commissie om verdere restricties aan te brengen in de goedkeuringsvoorwaarden van drie neonicotinoïde stoffen. Tevens bevat het advies een screening van de humane en milieurisico's van werkzame stoffen, die mogelijk als alternatief kunnen dienen voor deze drie stoffen.
11 mei 2017	EZ	Ctgb-analyse van het Greenpeaceraapport The environmental risks of neonicotinoïd pesticides – a review of the evidence post-2013 (januari 2017)	Informeren over mogelijke nieuwe feiten uit het Greenpeace-rapport met een review van de wetenschappelijke literatuur die ná 2013 is verschenen over de risico's van neonicotinoïden voor wilde niet-doelwitorganismen (vooral aquatische insecten, wilde bijen en hommels).
30 mei 2017	lenM	Rapport Gezondheidsraad 'Zorgvuldig omgaan met desinfectantia'	Informeren over de appreciatie van het Gezondheidsraadrapport en aanbevelingen voor opvolging.
31 mei 2017	lenM	Comparative assessment van middelen zonder chemische alternatieven	Advies wanneer een comparative assessment bij biociden dient te worden uitgevoerd bij gebrek aan chemische alternatieven.
15 augustus 2017	EZ, lenM en VWS	Advies aan EZ t.b.v. standpuntbepaling Nederland bij goedkeuring van de stof glyfosaat in het SCoPAFF	Een update van het eerder (in 2016) uitgebrachte advies aan EZ over de goedkeuring van glyfosaat.
30 augustus 2017	EZ	Advies m.b.t. twee <i>Science</i> -artikelen over de blootstelling van bijen aan neonicotinoïden	Advies over twee in <i>Science</i> gepubliceerde studies met veldwaarnemingen van de blootstelling van bijen aan neonicotinoïden.
10 oktober 2017	EZ	Quick scan: A worldwide survey of neonicotinoids in honey	Advies over een in <i>Science</i> gepubliceerd onderzoek naar residuen van vijf neonicotinoïde stoffen in honingmonsters.
24 oktober 2017	EZ	Advies inzake het bericht: 'Veel Europese landbouwgronden bevatten onkruidverdelger'	Advies over de gevolgen voor de goedkeuring van de werkzame stof glyfosaat en voor de betreffende toelatingen van een WUR-studie waarin bodemmonsters zijn onderzocht op concentraties glyfosaat en AMPA.

Bijlage 10. Sociaal jaarverslag

Het Ctgb is een informele en professionele organisatie met tevreden medewerkers. In 2017 leidde dit zelfs tot een keurmerk van Effectory en Intermediair: 'beste werkgever 2017-2018'. Het Ctgb heeft een 'open deuren beleid', de collegialiteit is groot en de sfeer is goed. De medewerkers zijn betrokken en hebben passie voor hun werk. Het Ctgb draagt graag bij aan een goede balans tussen werk en privé door medewerkers te faciliteren in flexibel werken en thuiswerken. Op kantoor beschikt iedereen over een eigen, individueel ingestelde werkplek, om prettig te kunnen werken.

Instroom en uitstroom medewerkers

In 2017 zijn er 17 nieuwe medewerkers begonnen en is van 11 collega's afscheid genomen. De instroom van nieuwe medewerkers vond vooral plaats binnen de primaire afdelingen: 12 wetenschappelijk beoordelaars, 3 juristen en 2 medewerkers bij ondersteunende afdelingen.

De personeelsformatie komt eind 2017 uit op het begrote niveau van 154 medewerkers (138,8 Fte) en is daarmee ten opzichte van 2016 gegroeid met 4%. (2016: 148 medewerkers – 134,8 Fte.)

Het aantal medewerkers met een vast dienstverband komt eind 2017 uit op 115 medewerkers (102,7 Fte). De resterende 39 medewerkers (36 Fte) hebben een tijdelijke aanstelling of zijn werkzaam op uitzend- of detachingsbasis.

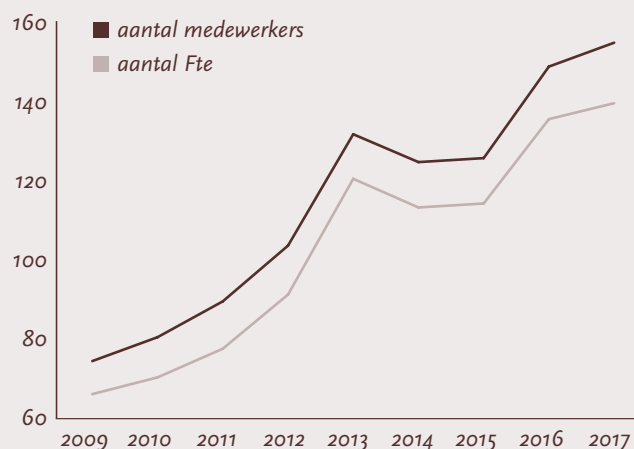
Opleidingsniveau medewerkers Ctgb

Bijna 85% van de medewerkers heeft een universitaire, master of HBO-bacheloropleiding afgerond. Dit is gelijk aan 2016, een lichte stijging ten opzichte van 2015 (80%) en een doorlopende stijgende lijn met de jaren daarvoor (2014 77%). Van hen is iets meer dan 33% gepromoveerd. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2016 (32%) en 2015 (31%). Op één na zijn alle humaan toxicologen geregistreerd toxicoloog.

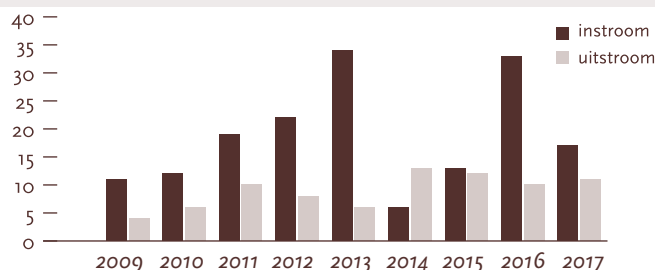
Karakterisering samenstelling personeel

Het percentage vrouwen in de organisatie nam weer iets toe, 63% van het totaal aantal medewerkers is vrouw. De personeelsformatie bestond eind 2017 uit 154 medewerkers waarvan 97 vrouwen en 57 mannen. De gemiddelde leeftijd in 2017 is 45,1 jaar.

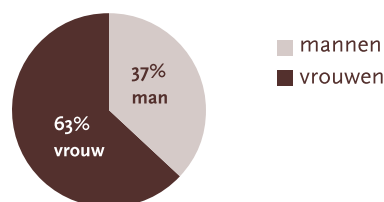
Personeelsformatie

In- en uitstroom personeel

Verhouding man/vrouw

Werken in deeltijd

Het werken in deeltijd is bij het Ctgb populair. Het percentage deeltijdwerkers in 2017 stijgt ten opzichte van 2016. Bijna 58% van alle medewerkers werkt in deeltijd. (2016: 49,5%, 2015: 57%, 2014: 57%, 2013: 52%, 2012: 59%, 2011: 68%, 2010: 66%, 2009: 62%.)

Van de vrouwen werkt 71% in deeltijd. (2016: 66%, 2015: 74%, 2014: 71%, 2013: 63,4%, 2012: 70%, 2011: 82%, 2010: 80%, 2009: 79%.) Het percentage vrouwen met een fulltime dienstverband daalt weer ten opzichte van 2016 en bedraagt in 2017 29%.

Van de mannen werkt 65% fulltime en 35% in deeltijd. Ook bij de mannen stijgt het percentage deeltijdwerkers. (2016: 34%, 2015: 29%, 2014: 33%, 2013: 34,7%, 2012: 39%, 2011: 45%, 2010: 53%, 2009: 37%.)

Ouderschapsverlof

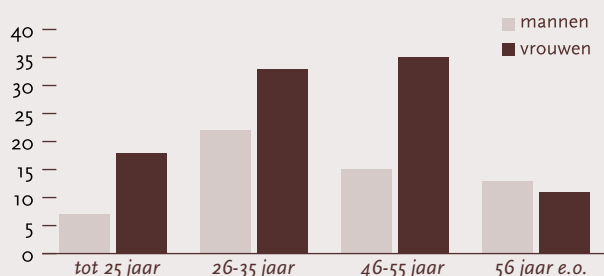
In 2017 maakte bijna 18% van de organisatie (27 medewerkers) gebruik van (gedeeltelijk) betaald ouderschapsverlof, 15 vrouwen en 12 mannen. Dit is een stijging ten opzichte van 2016 en 2015 toen 22 medewerkers (15%) en 19 medewerkers (15,2%) hiervan gebruikmaakten.

Het Gesprek

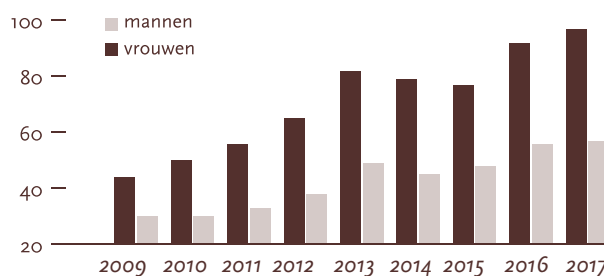
Minstens één keer per jaar voert iedere medewerker een functioneringsgesprek met de leidinggevende. Deze gesprekken hebben als doel om persoonlijke aandacht en richting te geven aan persoonlijke ambities, om de ontwikkeling en de veranderende eisen van de organisatie aan werk en medewerkers helder te houden, en de optimale match te maken tussen menselijk kapitaal en de organisatieopdracht. Het accent tijdens deze gesprekken ligt op persoonlijke, competentiegerichte ontwikkeling van de medewerker, in relatie tot zijn functie en de verwachtingen die er wederzijds zijn. Hierbij worden ook nadrukkelijk de teamplannen betrokken, die voor elk team per jaar worden opgesteld.

In 2017 is ook het onderwerp 'loopbaanontwikkeling' steeds meer onderdeel gaan uitmaken van de gesprekken tussen medewerker en leidinggevende, soms als onderdeel van de reguliere functionerings- en evaluatiegesprekken, maar regelmatig ook als separaat gesprek of proces. Daarmee heeft loopbaanontwikkeling van zowel medewerkers als leidinggevendenden een prominenter plaats gekregen en nemen beiden initiatief en regie, ondersteund door team P&O.

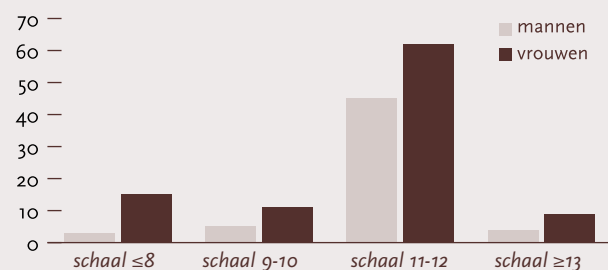
Verhouding man/vrouw in 2017 – leeftijdsopbouw

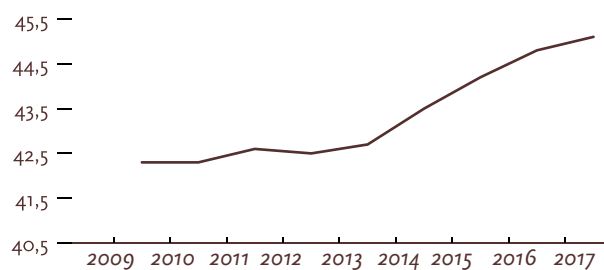
Aantal vrouwen en mannen

Verhouding man/vrouw in 2017 – per salarisoniveau

Gemiddelde leeftijd

Exitgesprekken

Met vertrekkende medewerkers worden exitgesprekken gevoerd, tenzij zij aangeven hier geen gebruik van te willen maken. De belangrijkste doelstelling van het exitgesprek is om van vertrekkende medewerkers te leren wat er goed gaat binnen de Ctgb-organisatie en wat er beter kan. De uitkomsten hiervan worden ook gebruikt om ongewenst verloop te verminderen. Daarnaast leveren de exitgesprekken input op voor de directiebeoordeling. De uitkomsten van de gesprekken worden schriftelijk vastgelegd en jaarlijks besproken met het managementteam.

De uitkomsten van de exitgesprekken hebben in 2017 niet geleid tot aanpassing van interne processen. In 2016 was de uitstroom minder onverwacht dan in 2015 en in 2017 zet deze trend door. In bijna alle gevallen was de leidinggevende op de hoogte van een naderend vertrek en zijn daarover goede gesprekken gevoerd. Door hierover vroegtijdig te spreken, kan de organisatie sneller anticiperen op het vertrek en blijft een verrassingseffect uit. De exitgesprekken bevestigen dit en laten daarmee zien dat het onderwerp 'uitstroom' steeds meer een vertrouwd gesprek wordt tussen medewerker en leidinggevende.

Veel aandacht voor bewust belonen in 2017

Ook in 2017 heeft het managementteam incidenteel medewerkers voorgedragen voor 'bewust belonen' en weer een 'vlootsschouw' uitgevoerd. Daarin wordt even kort bij alle medewerkers stilgestaan en gekeken of zij op basis van hun persoonlijke ontwikkeling, bijzondere prestaties, inzet van talenten of andere waardevolle bijdragen, extra in het zonnetje kunnen worden gezet.

In 2017 zijn er organisatiebreed 39 medewerkers tijdens de vlootsschouw voorgedragen voor een persoonlijke beloning. Deze beloningen

variëren van een eenmalige gratificatie, versneld omzetten van een tijdelijke aanstelling in een vaste aanstelling, tot een periodieke salarisverhoging. Naast de jaarlijkse vlootsschouw blijft gedurende het jaar ook de mogelijkheid bestaan voor incidentele beloningen: 'boter bij de vis'. Hiertoe is 41 keer overgegaan in 2017.

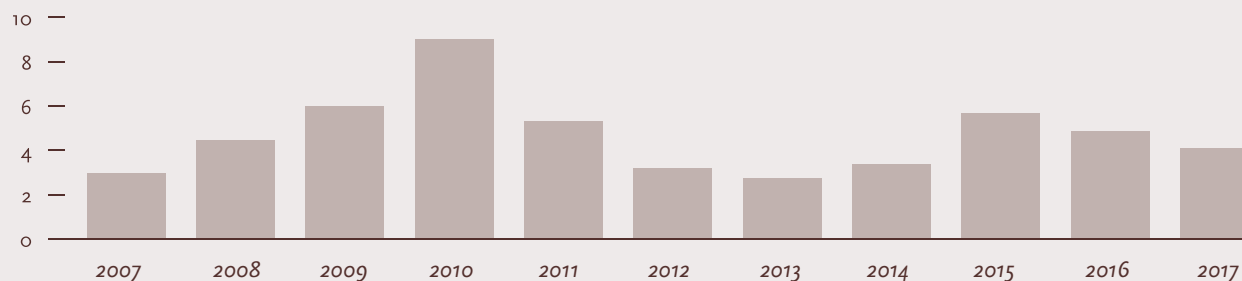
Ziekteverzuim in 2017

In 2017 is het ziekteverzuim verder gedaald naar 4,1% (lang 2,9% en kort 1,2%). Daarmee wordt de dalende lijn van 2016 voortgezet (4,84%: lang verzuim 3,44% en kort verzuim 1,4%). Het langdurig verzuim nam sterk af doordat een aantal langdurig zieken is hersteld. Daarnaast daalde ook het aantal korte verzuimen.

Het langdurig verzuim wordt veroorzaakt door klachten die niet door het Ctgb te beïnvloeden zijn. Met betrokken medewerkers worden in samenspraak met de bedrijfsarts goede afspraken gemaakt om hun re-integratie zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen. Daarnaast zijn leidinggevendenden getraind in het voeren van verzuimgesprekken en vinden er gesprekken plaats om uitval te voorkomen. Ten slotte heeft ook in 2017 weer een aantal overleggen van het sociaal medisch team plaatsgevonden, waarbij leidinggevendenden samen met de bedrijfsarts doorpraten over andere preventie en aanpak van het ziekteverzuim en de re-integratie van individuele medewerkers.

Het ziekteverzuimpercentage is in 2017 lager dan het gemiddelde ziekteverzuimpercentage binnen de bedrijfstak 'openbaar bestuur en overheidsdiensten': dit komt voor 2017 gemiddeld uit op 5,3%. (Bron: CBS d.d. 10-01-2018.)

Ziekteverzuimpercentage

Arbo en preventie

Alle medewerkers hebben in 2017 – een keer per maand op kosten van de werkgever – gebruik kunnen maken van stoelmassage. De aanwezigheid van de stoelmasseur wordt afgestemd op de behoefte, zodat iedereen in de gelegenheid is hier met enige regelmaat van te profiteren. Daarnaast wordt voor alle nieuwe medewerkers de arbeidsfysiotherapeut ingeschakeld om de werkplek verantwoord in te stellen. Deze geeft advies en kan ook verder ondersteunen.

BHV

Het BHV-plan (bedrijfshulpverlening) is in 2017 afgerond en voorgelegd aan het managementteam. Er is in 2017 geen ontruimingsoefening geweest. In een Koffie-uurtje (maandelijks bijeenkomst voor alle medewerkers), in de Ctgb Info en op de introductiedag van nieuwe medewerkers is voorlichting gegeven over BHV-zaken aan Ctgb-medewerkers. Voor het eerst heeft de BHV-ploeg de jaarlijkse herhalingsstraining 'in huis' gevolgd. Deze is goed verlopen.

De BHV-ploeg is het afgelopen jaar vier keer in actie gekomen na ongevalsmeldingen tijdens het woon-werk-verkeer of op de Ctgb-locatie. Alle betrokken medewerkers zijn volledig hersteld. In 2017 hebben drie BHV-leden hun functie neergelegd. Eind 2017 zijn er drie nieuwe leden geworven die per 1 januari aan zullen treden als nieuw BHV-lid.

Medezeggenschap

In 2017 bestond de ondernemingsraad uit vijf leden. Eind juli is één lid teruggetreden en zijn er verkiezingen geweest. Vervolgens is een nieuw lid

toegetreden tot de OR. Er waren in 2017 tien overlegvergaderingen met de bestuurder.

De belangrijkste (overleg)punten in 2017 waren:

- Uitkomsten doelmatigheidsonderzoek (Rapport Galan Groep)
- Organisatiebesluit 2017 (herinrichting, herijking functies, splitsing team milieu)
- Nieuwe planningstool (Grip op planning)
- Nieuwe database (MST)
- Uitkomsten medewerkersonderzoek 2016
- Interne normuren analyse
- Beloningsbeleid
- Beleidsdocumenten: Personeelsbeleid, Integriteitsbeleid, Kwaliteitsbeleid

En de vaste onderwerpen:

- Werkplan en begroting 2018
- Jaarverslag
- Kwartaalrapportages 2017
- Meerjarenontwikkeling 2018 - 2022

De ondernemingsraad heeft in 2017 geen overleg met de voorzitter van het college gehad en geen formele advies- of instemmingsverzoeken ontvangen. Wel is een schriftelijke reactie vanuit de OR gegeven op de beleidsdocumenten en op de rapportage van de herijking van de functies van wetenschappelijk beoordelaar, projectleider en juristen, uitgevoerd door het expertisecentrum Organisatie & Personeel.

Colofon

Uitgave

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Ede, mei 2018

Redactie

Team Communicatie, Ctgb, Ede

Vormgeving

Gertie Beurskens, Waar Ontwerp, Arnhem

Drukwerk

Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

klimaatneutraal gedrukt | NL-001-576564 | www.natureOffice.com

Informatie

Nadere informatie over de toelating van bestrijdingsmiddelen is verkrijgbaar bij:

ctgb

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Postadres

Postbus 8030
6710 AA Ede

Bezoekadres

Bennekomseweg 41
6717 LL Ede

Telefoon 0317 471 810
Telefax 0317 471 899

E-mail post@ctgb.nl
Internet www.ctgb.nl

ctgb

College voor de toelating van
gewasbeschermingsmiddelen
en biociden

